नं. ५१०३

वाजसनेयी संहिता
पदपाठ: १ तः २० अध्या
याना:
x x x x

पत्रः १५८ —— सं. १९५२

संहिता ब्राह्मणं

वाजसनेयी संहिता

पदपाठः अध्यायाः १-२०

००७८

॥याज्ञिकसर्व्वात्मात्मजयाज्ञिकदे॥
॥वक्षस्यदंपुस्तकंपदसंहिता॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीयजुर्वेदाय नमः ॥ ॐ ॥ इषे । त्वा । ऊर्जे । त्वा । वायवः । स्थ । देवः । वः । सविता । प्र । अर्प
यतु । श्रेष्ठतमायेति श्रेष्ठ । तमाय । कर्मणे । आ । प्यायध्वं । अघ्न्याः । इंद्राय । भागम् । प्रजावतीरिति प्रजा ।
वतीः । अनमीवाः । अयक्ष्माः । मा । वः । स्तेनः । ईशत । मा । अघशंस इत्यघ शंसः । ध्रुवाः । अस्मिन् । गो
पताविति गो । पतौ । स्यात । बह्वीः । यजमानस्य । पशून् । पाहि ॥ १ ॥ वसोः । पवित्रम् । असि । द्यौः । पृ
थिवी । मातरिश्वनः । घर्मः । विश्वधा इति विश्व । धाः । परमेण । धाम्ना । दृंहस्व । मा । ह्वाः । मा । ते । यज्ञप ति

शिवसत्
१

रि ति यज्ञ। पतिः। कार्षीत्॥ २॥ शतधारमिति शत। धारं। सहस्रधारमिति सहस्र। धारम्। देवः। त्वा। स
विता। पुनातु। वसोः। पवित्रेण। शतधारेणेति शत। धारेण। सुप्वेति सु। प्वा। काम्। अधुक्षः॥ ३॥ सा। वि
श्वायुरिति विश्व। आयुः। विश्वकर्मेति विश्व। कर्म्मा। विश्वधाया इति विश्व। धायाः। इन्द्रस्य। त्वा। भा
गम्। सोमेन। आ। तनच्मि। विष्णो इति विष्णो। हव्यम्। रक्ष॥ ४॥ अग्ने। व्रतपत इति व्रत। पात। व्रतम्। च
रिष्यामि। तत्। शकेयम्। तत्। मे। राध्यताम्। इदम्। अहम्। अनृतात्। सत्यम्। उप। एमि॥ ५॥ कः। त्वा।

धूर्वीयस्मान्वयम्।धूर्वामिः।देवानाम्।असि।वह्नितममिति
वह्नि।तमम्।३

शुनक्षि।सगं।कस्मै।तस्मै।कर्म्मणे।वाम्।वेषाय।वाम्॥६॥प्रत्युष्टमिति प्रति।उष्टम्।रक्षः।प्रत्युष्टाइति
प्रति।उष्टाः।अरातयः।निष्टप्तम्।निस्तप्तमितिनिः।तप्तम्।रक्षः।निष्टप्ताः।निस्तप्ताइतिनिः।तप्ताः।अरातयः।
उरु।अन्तरिक्षम्।अनु।एमि॥७॥धूः।असि।धूर्व।धूर्वन्तम्।धूर्व।तम्।यः।अस्मान्।धूर्वति।तम्।सस्नितममिति
सस्नि।तमम्।पप्रितममिति पप्रि।तमम्।जुष्टतममिति जुष्ट।तमम्।देवहूतममिति देव।हूतमम्॥८॥अ
ह्रुतम्।असि।हविर्द्धानमिति हविः।धानम्।विष्णुः।त्वा।क्रमताम्।उरु।वाताय।अपहतमित्यप।हतम्।रक्षः।य

धूर्वीयं वयं धूर्वामिः
देवानामसि वह्नितमं

छृताम्। पंचा॥ ॐ॥ देवस्य। त्वा। सवितुः। प्रसव इति प्र। सवे। अश्विनोः। बाहुभ्यामिति बाहुभ्याम्। पूष्णः।
हस्ताभ्याम्। अग्नये। जुष्टम्। गृह्णामि। अग्नीषोमाभ्याम्। जुष्टम्। गृह्णामि॥१०॥ भूताय। त्वा। न। अरातये। स्वः।
ख्वा २ अभिवि[illegible]षमित्यभि। वि। ख्येषम्। दृंहन्ताम्। दुर्याः। पृथिव्याम्। उरु। अंतरिक्षम्। अनु। एमि। पृथिव्याः।
त्वा। नाभौ। सादयामि। अदित्याः। उपस्थ इत्युप। स्थे। अग्ने। हव्यम्। रक्ष॥११॥ पवित्रे इति पवित्रे। स्थः। वैष्ण
व्यौ। सवितुः। वः। प्रसव इति प्र। सवे। उत्। पुनामि। अच्छिद्रेण। पवित्रेण। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मिभिः। देवीः। दे
वीः। आपः। अग्रेगुव इत्यग्रे। यज्ञपतिमिति यज्ञ। देवयुव[illegible]मिति देवयुवम्। युष्माः। इंद्रः। अवृणीत। वृ

गुवः। अग्रेपुव इत्यग्रे। पुवः। अग्रे। इमम्। अद्य। यज्ञम्। नयत। अग्रे। यज्ञपतिमिति यज्ञ। पतिम्। सुधातुमिति सु। धातुम्। १
पतिम्॥

१ यूयम्। इन्द्रम्। अवृणीध्वम्। वृत्रतूर्य इति वृत्र। तूर्ये।

अ। तूर्य इति वृत्र। तूर्ये। प्रोक्षिताः इति प्र। उक्षिताः। स्थ। अग्नये। त्वा। जुष्टम्। प्र। उक्षामि। अग्नीषोमाभ्या

म्। दैव्याय। कर्मणे। शुन्धध्वम्। देवयज्याया इति देव। यज्यायै। यत्। वः। अशुद्धाः। पराजघ्नुरिति परा। जघ्नुः। अ२

3 इदम्। वः। तत्। शुन्धामि। ॥१३॥ शर्म। असि। अवधूतमित्यव। धूतम्। रक्षः। अवधूता इत्यव। धूताः। अरातयः। अदि

त्याः। त्वक्। असि। प्रति। त्वा। अदितिः। वेत्तु। अद्रिः। असि। वानस्पत्यः। ग्रावा। असि। पृथुबुध्न इति पृथु।

बुध्नः। प्रति। त्वा। अदित्याः। त्वक्। वेत्तु। ॥१४॥ अग्नेः। तनूः। असि। वाचः। विसर्जनमिति वि। सर्जनम्। देववी 3

तय इति देव। वीतये। त्वा। गृह्णामि। बृहद्ग्रावेति बृहत्। ग्रावा। असि। वानस्पत्यः। सः। इदम्। देवेभ्यः

असि। प्रति। त्वा। वृषवृद्धमिति वृष
वृद्धं

ह विः। शमीष्व। शमिष्वेति शमिष्व। सुशमीति सु। शमि। शमीष्व। शमिष्वेति शमिष्व। हविष्कृत्। हविःकृ
दिति हविः। कृत्। आ। इहि। इहि। रुपा। ऊकुटः। असि। मधुजिह्व इति मधु। जिह्वः। इषम्। ऊर्जम्। आ। वद। त्वया। व
यम्। संघातं संघातमिति संघातम्। संघातम्। जेष्म। वर्षवृद्धमिति वर्ष। वृद्धं। नि। त्वा। परापूतमिति परा। पू
तम्। रक्षः। परापूता इति परा। पूताः। अरातयः। अपहतमित्यप। हतम्। रक्षः। वायुः। वः। वि। विनक्तु। देवः।
वः। सविता। हिरण्यपाणिरिति हिरण्य। पाणिः। प्रति। गृभ्णातु। अच्छिद्रेण। पाणिना। ॥१८॥ धृष्टिः। असि।
अप। अग्ने। अग्निम्। आमादम्। जहि। निः। क्रव्यादमिति क्रव्य। अदम्। सेध। आ। देवयजम्

तिदेवा।ऊर्जम्।बृहत्।ध्रुवम्।असि।पृथिवीम्।दृंह।ब्रह्मवनीति ब्रह्म।वनि।त्वा।क्षत्रवनीति क्षत्र।वनि
सजातवनीति सजात।वनि।उपदधामि।भ्रातृव्यस्य।वधाय॥१७॥ अग्नेः।ब्रह्म।गृभ्णीष्व।धरुणम्।असि।अन्त
रिक्षम्।दृंह।दिवम्।विश्वाभ्यः।त्वा।आशाभ्यः।उपदधामि।चितः।स्थ।ऊर्ध्वचित इत्यूर्ध्व।चितः।भृगू
णाम्।अङ्गिरसाम्।तपसा।तप्यध्वम्॥१८॥ धिषणा।असि।पर्वती।प्रति।त्वा।आदित्याः।त्वक्।वेत्तु।दि
वः।स्कम्भनीः।असि।धिषणा।असि।पार्वतेयी।प्रति।त्वा।पर्वती।वेत्तु॥१९॥ धान्यम्।असि।धिनुहि। ४
देवान्।प्राणाय।त्वा।उदानायेत्युत्।आनाय।व्यानायेति वि।आनाय।दीर्घाम्।अनु।प्रसितिमिति प्र।सि

मधुमतीरिति मधुमतीः। मधुमतीभिरिति मधुमतीभिः। एष्यं ता। मृ। २

ति मृ। आयुषे। धर्मा। वर्द्धुषे। चा। महीनाम्। पयः। असि। २०। समा। वृपामि। आपः। अषधीभिः। अषधय।
रसेन। रेवतीः। जगतीभिः। एष्यंतां। २१। जनयाद्ये। चा। सम्। आमिः। इदं। अ। मे। इदम्। अग्नीषोमयोः।
इषे। चा। धर्मः। असि। विश्वायुः। इति विश्व। आयुः। उरु प्रथाः। इति उरु। प्रथाः। उरु। प्रथस्व। उरु। ते। यज्ञपति
रिति यज्ञ। पतिः। प्रथताम्। अग्निः। ते। त्वचम्। मा। हिंसीत्। देवः। चा। सविता। श्रपयतु। वर्षिष्ठे। अधि। नाके। अ२
॥२२॥ मा। भेः। मा। सम्। विक्थाः। अतमेरुः। यजमानस्य। प्रजेति प्र। जा। भूयात्। त्रिताय। चा। द्विताय। एकताय। २३। आ। ददे। अध्वरकृतमिति अध्वर। कृतम्। देवेभ्यः। इंद्रस्य। बाहुः। असि। दक्षिणः। सहस्रभृष्टिः

यज्ञः। अतमेरुः।

मृ। १

तिसद्दस्वा नृष्णि: । शलतेजा इतिम्रात । तेजा: । वायु: । असि । तिग्मतेजा इति तिग्म । तेजा: । द्विषत: ।
5 वध: ॥२४॥ पृथिवि । देवयजनीति देव । यजनि । ओषधया: । ते । मूलम् । मा । हिंसिषम् । व्रजम् । गच्छ । गोष्ठा
नम् । गोस्ठानमिति गो । स्ठानम् । वर्षतु । ते । द्यौ: । बधान । देव । सवितरिति सवित: । परमस्याम् । पृथि
व्याम् । शतेन । पाशै: । य: । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । च । वयम् । द्विष्म: । तम् । अत: । मा । मौक् ॥२५॥ अप । अरुरु
म् । पृथिव्या । देवयजनादिति देव । यजनात् । बध्यासम् । अररो इत्यररो । दिवम् । मा । पप्तः । द्रप्स: । ते । द्या ५
म् । मा । स्कन् ॥२६॥ गायत्रेण । त्वा । छंदसा । परि । गृह्णामि । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन । जागतेन । त्वा ।

द्मा। व। असि। शिवा। वा। असि। स्योना। सुषदा। सुसदेतिसु।सदा। ऊर्ज्जस्वती। पयस्वती॥२७॥ पुरा।
क्रूरस्य। विसृपइतिविसृपः। विरप्शिन्नितिविरप्शिन्। उदादायेत्युत्।आदाय। पृथिवीम्। जीवदानुमि
तिजीव।दानुम्। याम्। ऐरयन्। चंद्रमसि। स्वधाभिरितिस्वधा।भिः। ताम्। ऊँ इत्यूँ। धीरासः। अनुदिश्येत्यनु।दिश्य। यजंते।
प्रोक्षणीरितिप्र।उक्षणीः। आ। सादय। द्विषतः। वधः। असि॥२८॥ अनिशितइत्यनि।शितः। असि। सपत्नक्षि
दितिसपत्न।क्षित्। वाजिनम्। त्वा। वाजेध्यायाइतिवाज।इध्यायै। सम्। मार्ज्मि। अनिशितेत्यनि।शिता। असि। सपत्नक्षिदि
पत्न।क्षित्। वाजिनीम्। त्वा। वाजेध्यायाइतिवाज।इध्यायै। सम्। मार्ज्मि॥ ॥२९॥ अदित्यै। रास्ना। असि। वि

स्तोः। विष्णवे। असि। ऊर्जे। त्वा। अदब्धेन। त्वा। चक्षुषा। अव। पश्यामि। अग्नेः। जिह्वा। असि। सुहूरिति सुऽहूः।
देवेभ्यः। धाम्ने धाम्न इति धाम्ने। धाम्ने। मे। भव। यजुषे यजुष इति यजुषे। यजुषे। [illegible]॥ सवितुः। त्वा। ते-
6 जः। असि। शुक्रम्। अमृतम्। धाम। नाम। प्रियम्। देवानाम्। अनाधृष्टम्। देवयजनमिति देवऽयजनम्। अ-
सि॥३१॥ ॥इति संहितापदपाठे प्रथमोध्यायः॥ ॥कृष्णः। असि। आखरेष्ठः। आखरेस्थ इत्या-
खरेऽस्थः। अग्नये। त्वा। जुष्टम्। प्र। उक्षामि। वेदिः। असि। बर्हिषे। त्वा। जुष्टाम्। प्र। उक्षामि। बर्हिः। अ-
सि। स्रुग्भ्य इति स्रुक्ऽभ्यः। त्वा। जुष्टम्। प्र। उक्षामि॥१॥ अदित्यै। व्युंदनमिति विऽउंदनम्। असि। विष्णोः। स्तुपः।
मू १

असि। ऊ सर्मं अग्र्र दस मिच्छू सर्मे। अग्र दसमु। चा। स्वणामि। स्वासस्वामितिस्व। श्रासस्वाम्। देवेभ्य न भुवपतयइति
भुवे। पतये स्वाहा। भुवन पतयइति भुवन। पतये। भूतानाम्। पतये। २। गंधर्वः। चा। विश्वा वसुः। वि
श्व वसुरिति विश्वा। वसुः। परिदधातु। विश्वस्य। अरिष्टे। यजमानस्य। परिधिरिति परि। धिः। असि। अ
ग्निः। इडः। ईडितः। इंद्रस्य। बाहुः। असि। दक्षिणः। मित्रावरुणौ। चा। उत्तरतः। परि। धत्ताम्। ध्रुवेण। ध
र्मणा। ३। वीतिहोत्रमितिवीति। होत्रे। चा। कवे। क्रमंतमि ति। मंतम्। सं। इधीमहि। अग्ने। बृहंतम्। अध्वरे। न।
म
घु। १

सुर

समिद्धि त्ति सम् । इन्नू । त्र्प्रसि । स्यूर्यश्चा । पुरस्तात् । पान्तु । कस्या । । चित् । त्र्प्रनिश्चास्त्या । इ थ्य निन्ना । स्त्यो । सविङ्क ।
बाहू । इति बाहू । स्वः । ऊर्ध्वं प्रद । मिव्यू । र्त्ती । प्रदसंचा । स्तृणामि । स्वा । सस्त्व मित्ति स्वा । त्र्प्रा । सस्त्वम् । देवेत्यः । त्र्प्रा । चा ।
वसवः । रुद्रा । त्र्प्रादित्याः । सदं । प । घृताची । त्र्प्रसि । जुहूः । नाम्ना । सा । इदं म । प्रियेण । धाम्ना । प्रियम् । सदः
त्र्प्रा । सीद । उपभृदित्य । पा । नृता । ध्रुवा । ध्रुवा । त्र्प्रसदन् । ऋतस्य । यो । नौ । ना । विष्णो इति विष्णो । पाहि । पाहि । य
ज्ञम् । पाहि । यज्ञपत्ति मित्ति यज्ञ । पतिम् । पाहि । माम् । यज्ञन्यमित्ति यज्ञ । न्यम् । । त्र्प्रमै । वाजजिदित्ति वाज । ७

मुर मृ॥

जितं। वाजम्। आसरिष्यन्तम्। वाजजितमिति वाजऽजितं। समम्। मार्ज्मि। नमः। देवेभ्यः। स्वधा। पितृभ्यः

इति पितृऽभ्यः। यमः। सुयमम्। इति सुऽयमम्। भूयास्म। १॥ अस्कन्नम्। अद्य। देवेभ्यः। आज्यम्। सम्। भ्रियासम्। म्रिर

अंघ्रिणा। विष्णो। इति विष्णो। मा। त्वा। अवक्रमिषम्। वसुमतीमिति वसुऽमतीम्। अग्ने। ते। छायाम्। उपस्थे

षम्। विष्णोः। स्थानम्। असि। इतः। इन्द्रः। वीर्यम्। अकृणोत्। ऊर्ध्वः। अध्वरः। आ। अस्थात्। २॥ अग्नेः। वेः। हो

त्रम्। वेः। दूत्यम्। अवताम्। त्वाम्। द्यावापृथिवी। इति द्यावापृथिवी। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। देवेभ्यः

इन्द्रः। आज्येन। हविषा। भूत्। स्वाहा। सं। ज्योतिषा। ज्योतिः। ३॥ मयि। इदम्। इन्द्रः। इन्द्रियम्। दधातु। अ

२ अव। तां। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।

स्मां नाराय॑ मघवानमिति मघवानः। सवंताम्। अस्माकम्। संतु। आशिषड्या। शिवःसत्याः। नः। संतु।
आशिषड्या। शिषः। सत्याः। नः। संतु। आशिषड्या। शिषः। उपहूतेयं पाङ्क्ता। पृथिवी माता। उप मां माम्।
8 पृथिवी माता। ह्वयताम्। अग्निः। आग्नीध्रमनु। स्वाहा।।१०।। उपहूतोऽयं पाङ्क्तः। द्यौः। पिता। उप मां माम्। द्यौः।
पिता। ह्वयताम्। अग्निः। आग्नीध्रात्। स्वाहा।। प्रति। गृह्णामि। अग्नेः। वा। आस्येनां। प्राश्नामि।।११।। एतं
तां। देव। सवितः। यज्ञम्। प्राहुः। बृहस्पतये। ब्रह्मणे। तेन। यज्ञम्। अव। तेन। यज्ञपतिमिति यज्ञ। ८।।
पतिम्। तेन। मामव।।१२।। मनः। ज्योतिः। जुषताम्। आज्यस्य। बृहस्पतिः। यज्ञमिमम्। तनोतु। अरिष्टम्।

यज्ञम्। सम्। इमम्। दधातु। विश्वे। देवासः। इह। मादयंताम्। ॐ। प्रतिष्ठ॥ १३॥ एषा। ते। अग्ने। समिदि
ति सम्। इत्। तया। वर्द्धस्व। च। आ। च। प्यायस्व। वर्द्धिषीमहि। च। वयम्। आ। च। प्यासिषीमहि। ससृवांऽ
समिति ससृ। वांऽसम्। वाज जितमिति वाज। जितम्॥ १४॥ अग्नीषोमयोः। उज्जितिमित्युत्। जितम्। अनु।
उत्। जेषम्। वाजस्य। मा। प्रसवेनेति प्र। सवेन। प्र। ऊहामि। अग्नीषोमौ। तम्। अप। नुदताम्। वाजस्य। एन
म्। प्रसवेनेति प्र। सवेन। अप। ऊहामि। इंद्राग्न्योः। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी॥ १५॥ वसुभ्य इति वसु। भ्यः। त्वा। रुद्रे
भ्यः। आदित्येभ्यः। सम्। जानाथाम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। मित्रावरुणौ। त्वा। वृष्ट्या। अवताम्।

वां तु । वयः । अक्रमुः । रिरिहाणाः । मरुताम् । पृषतीः । गच्छ । वशा । पृश्निः । भूत्वा । दिवम् । गच्छ । ततः । नः । वृ
ष्टिम् । आ । वह । चक्षुष्पाः । चक्षुःपा इति चक्षुः । पाः । अग्ने । असि । चक्षुः । मे । पाहि ॥ १५ ॥ यम् । परिधिमिति
परि । धिम् । पर्यधत्था इति परि । अधत्थाः । अग्ने । देव । पणिभिरिति पणि । भिः । गुह्यमानः । तम् । ते । एतम् । अ
१ नु । जोषम् । भरामि । एषः । न । इत् । त्वत् । अपचेतयाता इत्यप । चेतयातै । अग्नेः । प्रियम् । पाथः । अपि । इतम् ॥ ६
॥ १६ ॥ संस्रवभागा इति संस्रव । भागाः । स्थ । इषा । बृहन्तः । प्रस्तरेष्ठाः । प्रस्तरेस्था इति प्रस्तरे । स्थाः ।
परिधेया इति परि । धेयाः । च । देवाः । इमाम् । वाचम् । अभि । विश्वे । गृणन्तः । आसद्य । असद्य । अस्मिन् । बर्हि

पि । मा । दयध्वम् । स्वाहा । वाट् ॥ १७ ॥ घृताचीस्थइति घृताची । स्थः । धुर्यौ । पातम् । सुम्नेइतिसुम्ने । स्थः । सुम्ने । मा । धत्तम् ।
यज्ञ । नमः । च । ते । उप । च । यज्ञस्य । शिवे । सं । तिष्ठस्व । स्विष्टइतिसुइष्टे । मे । सम् । तिष्ठस्व ॥ १८ ॥ अग्ने । अदब्धायो इ
त्यदब्ध । आयो । अशीतम । अशीतमेत्यशीतम । पाहि । मा । दिद्योः । प्रसित्याइतिप्र । सित्यै । दुरिष्ट्याइतिदुः । इष्ट्यै ।
दुरद्मन्याइतिदुः । अद्मन्यै । अविषम् । नः । पितुम् । कृणु । सुषदा । सुसदेतिसु । सदा । योनौ । स्वाहा । वाट् । संवे
शपतयइतिसंवेश । पतये । स्वाहा । सरस्वत्यै । यशो । भगिन्याइतियशः । भगिन्यै । स्वाहा ॥ १९ ॥ वेदः । असि । ये
न । त्वम् । देव । वेद । देवेभ्यः । वेदः । अभवः । तेन । मह्यम् । वेदः । भूयाः । देवाः । गातुविदइतिगातु । विदः । गातुम् ।

विद्या। गातुम्। इत। मनसः। पते। इमम्। देव। यज्ञम्। स्वाहा। वाते। धाः॥ २०॥ सम्। बर्हिः। अङ्क्ताम्। हविषा। घृ
तेन। सम्। आदित्यैः। वसुभिरितिवसु।भिः। मरुद्भिरितिमरुत्।भिः। इन्द्रः। विश्वदेवेभिरितिविश्व।देवेभिः। अ
क्ताम्। दिव्यम्। नभः। गच्छतु। यत्। स्वाहा॥ २१॥ कः। त्वा। वि। मुंचति। सः। कस्मै। तस्मै। पोषाय। रक्षसाम्। भा
10 गः। असि॥ २२॥ सम्। वर्चसा। पयसा। सम्। तनूभिः। अगन्महि। मनसा। सम्। शिवेन। त्वष्टा। सुदत्र इति सु।
दत्रः। वि। दधातु। रायः। अनु। मार्ष्टु। तन्वः। यत्। विलिष्टमितिवि। लिष्टम्॥ २३॥ दिवि। विष्णुः। वि। अक्रं १०
स्त। जागतेन। छंदसा। ततः। निर्भक्त इति निः।भक्तः। अंतरिक्षे। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेतित्रैस्तुभेन। पृथि

चया। अग्ना। अ इ। गृहप। तिनां। तिगृह। पतिना। भ्यासं। गृहपति ... गृहपते

व्याम्। गायत्रेण। अस्मात्। अन्नात्। अस्यै। प्रतिष्ठायाः। प्रतिष्ठायाइतिप्रति। स्थायाः। अगन्म। स्वरि
तिस्वः। सम्। ज्योतिषा। अभूम। ॥२०॥ स्वयंभूरितिस्वयम्। भूः। असि। श्रेष्ठः। रश्मिः। वर्चोदाइतिवर्चः। दाः। अ
सि। वर्चः। मे। देहि। सूर्यस्य। आवृतमिति। आवृतम्। अनु। आ। वर्ते। ॥२१॥ अग्ने। गृहपतइतिगृह। पते। सुगृहप
तिरितिसु। गृहपतिः। त्वम्। मया। अग्ने। गृहपतिना। नतिगृह। पतिना। भूयाः। अस्थूरि। नौ। गार्हपत्यानीतिगा
र्हपत्यानि। संतु। शतम्। हिमाः। अग्ने। वारिषम्। तत्। अशाकम्। तत्। मे। अराधि। इदम्। अहम्। यः। एव। अस्मि
सः। अस्मि। ॥२२॥ अग्नये। कव्यवाहनायेतिकव्य। वाहनाय। स्वाहा। सोमाय। पितृमतइतिपितृ। मते। स्वाहा। अ

पहता इत्यप। हताः। असुराः। रक्षांसि। वेदिषदः। वेदिसद इति वेदि। सदः॥२७॥ ये। रूपाणि। प्रतिमुंचमाना
इतिप्रति। मुंचमानाः। असुराः। संतः। स्वधया। चरंति। पराऽपुर इति परा। पुरः। निऽपुर इति नि। पुरः। ये। भरंति। अ
ग्निः। तान्। लोकात्। प्र। नुदाति। अस्मात्॥२८॥ अत्र। पितरः। मादयध्वम्। यथाभागमिति यथा। भागम्। आ। वृ
षायध्वम्। वृषयध्वमिति वृषायध्वम्। अमीमदंत। पितरः। यथाभागमिति यथा। भागम्। आ। वृषायिषत॥२९॥
नमः। वः। पितरः। रसाय। शोषाय। जीवाय। स्वधायै। घोराय। मन्यवे। नमः। वः। पितरः। पितरः। नमः। वः। गृहान्। नः। पि ११
तरः। दत्त। सतः। वः। पितरः। देष्म। एतत्। वः। पितरः। वासः॥३०॥ आ। धत्त। पितरः। गर्भम्। कुमारम्। पुष्करस्रज। मिति

३

पुष्करा।स्त्रजम्।यथा।इदा।पुरुस्थः।अस्मत्।ऊर्ज्जम्।वहंतीं।अमृतम्।घृतम्।पयनःकीलालम्।परिस्रुतमि
तिपरिसरि।स्रुतम्।स्वधाः।स्थ।तर्प्पयत।मा।पितॄन्॥३२॥ ॥इतिसंहितापदपाठेद्वितीयोध्यायः॥ ॥
समिधेतिसम्।इधा।अग्निम्।दुवस्यत।घृतैः।बोधयत।अतिथिम्।आ।अस्मिन्।हव्या।जुहोतन॥१॥सु
समिद्धायेतिसु।सम्।इद्धाय।शोचिषे।घृतम्।तीव्रम्।जुहोतन।अग्नये।जातवेदसइतिजात।वेदसे॥२॥त
म्।त्वा।समिद्भिरितिसमित्।भिः।अंगिरः।घृतेन।वर्द्धयामसि।बृहत्।शोच।यविष्ठ्य॥३॥उप।त्वा।अग्ने।हविष्म
तीः।घृताचीः।यंतु।हर्य्यत।जुषस्व।समिधइतिसम्।इधः।मम॥४॥भूः।भुवः।स्वः।द्यौरिवेतिद्यौः।इव।भूम्ना।पृ

॥३॥

थिवीवेति पृथिवि। इव। वरिम्णा। तस्याः। ते। पृथिवि। देवयजनीतिदेव। यजनि। पृष्ठे। अग्निम्। अन्नाद
मित्यन्न। अदम्। अन्नाद्यायेत्यन्न। अद्याय। आ। दधे। ५। आ। अयम्। गौः। पृश्निः। अक्रमीत्। असदत्। मा
प्रयन्निति तरम्। पुरः। पितरम्। च। प्रयन्निति प्रयन्। स्वरिति स्वः। ६। अन्तः। चरति। रोचना। अस्य। प्राणात्। अपानती
त्यप। अनती। वि। अख्यत्। महिषः। दिवम्। ७। त्रिंशत्। धाम। वि। राजति। वाक्। पतङ्गाय। धीयते। प्रति
वस्तोः। अह। द्युभिरिति द्यु। भिः। ८। अग्निः। ज्योतिः। ज्योतिः। अग्निः। स्वाहा। सूर्यः। ज्योतिः। ज्योतिः। सूर्यः। १२
स्वाहा। अग्निः। वर्चः। ज्योतिः। ज्योतिः। वर्चः। स्वाहा। सूर्यः। वर्चः। ज्योतिः। वर्चः। स्वाहा। ज्योतिः। सूर्यः। सूर्यः। ९।

ज्योतिः। स्वाहा॥९॥ सजूरिति स। जूः। देवेन। सवित्रा। सजूरिति स। जूः। रात्र्या। इंद्रवत्येतीद्र। वत्या। जुषाणः।
अग्निः। वेतु। स्वाहा। उषसः। सूर्यः॥१०॥ उपप्रयंत इत्युप। प्रयंतः। अध्वरम्। मंत्रम्। वोचेम। अग्नये। आरे। अस्मे
इत्यस्मे। च। शृण्वते॥११॥ अग्निः। मूर्द्धा। दिवः। ककुत्। पतिः। पृथिव्याः। अयम्। अपाम्। रेतांसि। जिन्वति। उभा। वा
म्। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। आहुवध्यमइत्या। हुवाध्यै। उभा। राधसः। सह। मादयध्यै। उभा। दाता। रौ। इषाम्। रयीणाम्।
उभा। वाजस्य। सातये। हुवे। वाम्॥१२॥ अयम्। ते। योनिः। ऋत्वियः। यतः। जातः। अरोचथाः। तम्। जानन्। अग्ने। आ
रोह। अथ। नः। वर्द्धय। रयिम्॥१३॥ अयम्। इह। प्रथमः। धायि। धातृभिरिति धातृ। भिः। होता। यजिष्ठः। अध्वरे। ष्वीड्यः।

यमूत्र प्रवानः। नृगवः। विरुरुत्तुरितिवि। रुरुत्तुः। वनेषु। चित्रम्। विभ्वमितिवि। भ्वम्। विशेविशइतिविशे।
विशे॥२५॥ अस्य। प्रत्नाम्। अनु। द्युतम्। शुक्रम्। दुदुह्रे। अह्रयः। पयः। सहस्रमितिसहस्र। साम्। ऋषिम्॥२६॥
तनूपाइतितनू। पाः। अग्ने। असि। तन्वम्। मे। पाहि। आयुर्दाइत्यायुः। दाः। अग्ने। असि। आयुः। मे। देहि। वर्चोदा
इतिवर्चः। दाः। अग्ने। असि। वर्चः। मम। आ। देहि। अग्ने। यत्। मे। तन्वाः। ऊनम्। तत्। मे। आ। पृण॥२७॥ इंधानाः। त्वा।
13 शतम्। हिमाः। द्युमंतमितिद्यु। मंतम्। सम्। इधीमहि। वयस्वंतः। वयस्कृतम्। वयः। कृतमितिवयः। कृतम्। स २३
हस्वंतः। सहस्कृतम्। सहः। कृतमितिसहः। कृतम्। अग्ने। सपत्नदंभनमितिसपत्न। दंभनम्। अदब्धा

सः। अदाभ्यम्। विश्वावसो। विश्ववसो इति विश्व। वसो। स्वस्ति। ते। पारम्। अशीय॥ १८॥ सम्। चम्। अग्नेः। सूर्यस्य।
वर्चसा। अगथाः। ऋषीणाम्। स्तुतेन। प्रियेण। धाम्ना। अहम्। आयुषा। वर्चसा। प्रजयेति प्र। जया। रायः। पोषेण।
ग्मिषीय॥ १९॥ अंधः। स्थ। अंधः। वः। भक्षीय। महः। स्थ। महः। वः। भक्षीय। ऊर्जः। स्थ। ऊर्जम्। वः। भक्षीय। रायः।
पोषः। स्थ। रायः। पोषम्। वः। भक्षीय॥ २०॥ रेवतीः। रमध्वम्। अस्मिन्। योनौ। गोष्ठे। गोस्थ इति गो। स्थे। लोके। क्षये। इह।
एव। स्त। मा। अप। गात॥ २१॥ संहितेति सम्। हिता। असि। विश्वरूपीति विश्व। रूपी। ऊर्जा। मा। आ। विश। गौप
त्येन। उप। त्वा। अग्ने। दिवेदिवे इति दिवा। दिवे। दोषावस्तरिति दोषा। वस्तः। धिया। वयम्। नमः। भरंतः। आ। इमसि।

।२२।।राजन्तम्।अध्वराणाम्।गोपाम्।ऋतस्य।दीदिविम्।वर्द्धमानम्।स्वे।दमे।।२३।।सः।नः।पितेवेति पिता।इ
वा।सूनवे।अग्ने।सूपायन इति सु।उपायनः।भव।सचस्व।नः।स्वस्तये।।२४।।अग्ने।त्वम्।नः।अन्तमः।उत।त्राता।
शिवः।भव।वरूथ्यः।वसुः।अग्निः।वसुश्रवा इति वसु।श्रवाः।अच्छ।नक्षि।द्युमत्तममिति द्युमत्।तमम्।रयिम्।
14 दाः।।२५।।तम्।त्वा।शोचिष्ठ।दीदिव इति दीदिवः।सुम्नाय।नूनम्।ईमहे।सखिभ्य इति सखि।भ्यः।सः।नः।
बोधि।श्रुधि।हवम्।उरुष्य।नः।अघायत इत्यघ।यतः।समस्मात्।।२६।।इडे।आ।इहि।अदिते।आ।इ २४
हि।काम्याः।आ।इत।मयि।वः।कामधरणमिति काम।धरणम्।भूयात्।।२७।।सोमानम्।स्वरणम्।कृणुहि।ब्र

ब्रह्मणः। पते। कक्षीवंतम्। यः। औशिजः॥२८॥ यः। रेवान्। यः। अमीवहा। अमीवहेत्यमीवहा। वसुविदिति वसु। वित्। पुष्टि
वर्द्धन इति पुष्टि। वर्द्धनम्। सः। नः। सिषक्तु। सिषक्त्विति सिषक्तु। यः। तुरः॥२९॥ मा। नः। शंसः। अररुषः। धू
र्तिः। प्रणक्। मर्त्यस्य। रक्ष। नः। ब्रह्मणः। पते॥३०॥ महि। त्रीणाम्। अवः। अस्तु। द्युक्षम्। मित्रस्य। अर्यम्णः। दुरा
धर्षमिति दुः। आ। धर्षम्। वरुणस्य॥३१॥ नहि। तेषाम्। अमा। चन। न। अध्वसु। वारणेषु। ईशे। रि
पुः। अघशंस इत्यघ। शंसः॥३२॥ ते। हि। पुत्रासः। अदितेः। प्र। जीवसे। मर्त्याय। ज्योतिः। यच्छंति। अजस्रम्॥३३॥
कदा। चन। स्तरीः। असि। न। इंद्र। सश्चसि। दाशुषे। उपोपेत्युप। उप। इत्। नु। मघवन्निति मघवन्। भूयः। इत्। नु।

या

नु। ते। दानम्। देवस्य। भूच्यते॥३४॥ तत्। सवितुः। वरेण्यम्। भर्गः। देवस्य। धीमहि। धियः। यः। नः। प्रचोदयादि

15 ति प्र। चोदयात्॥३५॥ परि। ते। दूडभः। दुःऽदभः इति दुःऽदभः। रथः। अस्मान्। अश्नोतु। विश्वतः। येन। रक्षसि। दाशु

षः॥३६॥ स्वः इति स्वः। सुप्रजाः इति सुऽप्रजाः। प्रजाः। प्रजाभिरिति प्रऽजाभिः। स्याम्। सुवीराः इति सुऽवीराः। वीरैः। सु

पोषः इति सुऽपोषः। पोषैः। नर्य। प्रजाम् इति प्रऽजाम्। मे। पाहि। शंस्य। पशून्। अथर्य। पितुम्॥३७॥ आग

न्म। विश्ववेदसम् इति विश्वऽवेदसम्। अस्मभ्यम्। वसुवित्तमम् इति वसुवित्ऽतमम्। अग्ने। सम्राट् इति सम्ऽराट्। अभि ५ २५

द्युम्नम्। अभि। सहः। आ। यच्छस्व॥३८॥ अयम्। अग्निः। गृहपतिः इति गृहऽपतिः। गार्हपत्यः इति गार्हऽपत्यः। प पः।

प्र जायाऽइतिप्रऽजायाः। वसुवित्तमऽइतिवसुऽवित्तमः। अग्ने। गृहपतऽइतिगृहऽपते। पुरीष्यः। रयिमानितिरयिऽमान्। पुष्टि
वर्द्धनऽइतिपुष्टिऽवर्द्धनः। अग्ने। पुरीष्य॥ ३९॥ गृहाः। मा। बिभीत। मा। वेपध्वम्। ऊर्जम्। बिभ्रतः। आ। इमसि। ऊर्जम्। बिभ्रत्। वः।
सुमनाऽइतिसुऽमनाः। सुमेधाऽइतिसुऽमेधाः। गृहान्। आ। एमि। मनसा। मोदमानः॥ ४०॥ येषाम्। अध्येतीत्यधिऽएति। प्र
वसन्नितिप्रऽवसन्। येषु। सौमनसः। बहुः। गृहान्। गृहान्। यामहे। तान्। नः। जानन्तु। जानतः॥ ४१॥ उपहूताऽइत्युपऽहूताः।
अपोकृत्या मह इह। गावः। उपहूताऽइत्युपऽहूताः। अजावयः। अथोऽइत्यथो। अन्नस्य। कीलालः। उपहूतऽइत्युपऽहूतः। गृहेषु। नः। क्षे
माय। वः। शान्त्यै। प्र। पद्ये। शिवम्। शग्मम्। शंयोरितिशम्ऽयोः। शंयोः॥ ४२॥ प्रघासिनऽइतिप्रऽघासिनः। हवामहे। मरुतः। च। रि

शंयोरितिशंऽयोः

शादसः। करंभेण। सजोषस इति सजोषसः॥४३॥ यत्। ग्रामे। अरण्ये। सभायाम्। इंद्रिये। एनः। चकृम। वयम्। इदम्। तत्।
16 अव। यजामहे। स्वाहा॥४४॥ मो इति मो। सु। नः। इंद्र। अत्र। पृत्स्विति पृत्सु। देवैः। अस्ति। हि। स्म। ते। शुष्मिन्। अवयाः इत्यव
याः। महः। चित्। यस्य। मीढुषः। यव्या। हविष्मतः। मरुतः। वंदते। गीः॥४५॥ अक्रन्। कर्म। कर्मकृत इति कर्म कृतः। सह। वा
चा। मयोभुवेति मयः भुवा। देवेभ्यः। कर्म। कृत्वा। अस्तम्। प्र। इत। सचाभुव इति सचा भुवः॥४६॥ अवभृथेत्यवभृथ। निचुं
पुणेति नि चुंपुण। निचेरुरिति नि चेरुः। असि। निचुंपुण इति नि चुंपुणः। अव। देवैः। देवकृतमिति देव कृतम्। एनः। १६
अयासिषम्। अव। मर्त्यैः। मर्त्यकृतमिति मर्त्य कृतम्। पुरुराव्ण इति पुरु राव्णः। देव। रिषः। पाहि॥४७॥ पूर्णा। दर्वि। परा। पत।

सुशुसेतिसुऽशुसी । घृनेः । अपत । वस्त्रे । वैतिवस्त्रा । इव । वि । श्रीणामदे । इषम् । ऊर्ज्जम् । सूद्धात । क्रत्तोइतिशतऽक्रतो ।। ४८ ।।

ददिमेददामिति । नि । मे । धेहि । नि । ते । दधे । निहारमितिनिऽहारम् । च । हरासि । मे । निहारमितिनिऽहारम् । निहाराणि । ते । ऋ° १

स्वाहा ।। ४९ ।। अक्षन् । अमीमदन्त । हि । अव । प्रियाः । अधूषत । अस्तोषत । स्वभानवइतिस्वऽभानवः । विप्राः । नविष्ठया । मती ।

ऋ ३ योजेनु । इंद्र । ते । हरीइतिहरी ।। ५० ।। सुसंदृशमितिसुऽसंदृशम् । त्वा । वयम् । मघवन्नितिमघऽवन् । वंदिषीमहि । प्र । नूनम् । पू

र्णवंधुरइतिपूर्णऽवंधुरः । स्तुतः । याक्षि । वशान् । अनु ।। ५१ ।। मनः । नु । आ । ह्वामहे । नाराशंसेन । स्तोमेन । पितॄणाम् । च

मन्मभिरितिमन्मऽभिः ।। ५२ ।। आ । नः । एतु । मनः । पुनरितिपुनः । क्रत्वे । दक्षाय । जीवसे । ज्योक् । च । सूर्य्यम् । दृशे ।। ५३ ।। पुनः ।

17

नः। पितरः। मनः। ददातु। दैव्यः। जनः। जीवम्। व्रातं। सचेमहि॥५५॥ वयम्। सोम। व्रते। तव। मनः। तनूषु। बिभ्रतः।
प्रजावंत इति प्रजाऽवंतः। सचेमहि॥५६॥ एषः। ते। रुद्र। भागः। सह। स्वस्रा। अंबिकया। तं। जुषस्व। स्वाहा। आखुः।
ते। पशुः॥५७॥ अव। रुद्रम्। अदीमहि। अव। देवम्। त्र्यंबकम् इति त्रि। अंबकम्। यथा। नः। वस्यसः। करत्। श्रेयसः।
व्यवसाययादिति वि। अवसाययात्॥५८॥ भेषजम्। असि। भेषजम्। गवे। अश्वाय। पुरुषाय। भेषजम्। सुखमिति
सुऽखम्। मेषाय। मेष्यै॥५९॥ त्र्यंबकमिति त्रि। अंबकम्। यजामहे। सुगंधिमिति सु। गंधिम्। पुष्टिवर्द्धनमिति पुष्टि।
वर्द्धनम्। उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकम्। इव। बंधनात्। मृत्योः। मुक्षीय। मा। अमृतात्। पतिवेदनमिति पतिवेदनम्। इतः। १७॥

जमदग्नेरिति जमत् अग्नेः । कश्यपस्य । त्र्यायुषमिति त्रिआयुषं

मुक्षीय । मा । अमृतात् ॥ ६० ॥ एतत् । ते । रुद्र । अवसम् । तेन । परः । मूजवतइति मूजऽवतः । अति । इहि । अवततधन्वेत्य
वततऽधन्वा । पिनाकावसइति पिनाकऽवसः । कृत्तिवासाइति कृत्तिऽवासाः । अहिंसन् । नः । शिवः । अति ।
इहि ॥ ६१ ॥ त्र्यायुषमिति त्रि । आयुषम् । यत् । देवेषु । त्र्यायुषमिति त्रि । आयुषम् । तत् । नः । अस्तु । त्र्यायुष
मिति त्रि । आयुषम् ॥ ६२ ॥ शिवः । नाम । असि । स्वधितिरिति स्वऽधितिः । ते । पिता । नमः । ते । अस्तु । मा । मा । हिंसीः ।
निवर्त्तयामि । आयुषे । अन्नाद्यायेत्यन्नऽअद्याय । प्रजननायेति प्रऽजननाय । रायः । पोषाय । सुप्रजास्त्वाय

18 तिस्रु। प्रजाः। व्याय। सुवीर्यायेति स्रु। वीर्याय॥ ॥इति संहितापदपाठे तृतीयोध्यायः॥ ॥आ। इदम्।
अगन्म। देवयजनमिति देव। यजनम्। पृथिव्याः। यत्र। देवासः। अजुषंत। विश्वे। ऋक्सामाभ्यामिति ऋक्। साम।
भ्याम्। संतरंत इति सम्। इषा। मदेम। इमाः। आपः। शम्। उँ इत्यूँ। मे। संतु। देवीः। ओषधे। त्रायस्व। स्वधिते इति स्व।
धिते। मा। एनम्। हिंसीः॥ १॥ आपः। अस्मान्। मातरः। शुंधयंतु। घृतेन। नः। घृतप्व इति घृत। प्वः। पुनंतु। विश्वम्। १८
हि। रिप्रम्। प्रवहंतीति प्र। वहंती। देवीः। उत्। इत्। आभ्यः। शुचिः। आ। पूतः। एमि। दीक्षातपसोः। तनूः। असि। ताम्। त्वा।

१८८

शिवाम्। राग्माम्। परि। दधे। नइम्। वर्णीमं। गुभ्णा॥२॥ वृत्रस्य। असि। कनीनकः। चक्षुर्द्दइति चक्षुः। दाः। अ
सि। चक्षुः। मे। देहि॥३॥ चित्पतिरिति चित्। पतिः। मा। पुनातु। वाक्पतिरिति वाक्। पतिः। देवः। सविता। तस्य। ते।
पवित्रपतइति पवित्र। पते। पवित्रपूतस्येति पवित्र। पूतस्य। यत्कामइति यत्। कामः। पुने। तत्। शकेयम्॥४॥
आ। वः। देवासः। आशिषइया। शिषः। यज्ञियासः। हवामहे॥५॥ स्वाहा। यज्ञम्। मनसः। उरोः। अंतरिक्षात्।
द्यावापृथिवीभ्याम्। वातात्। आ। रभे। स्वाहा॥६॥ आकूत्याइत्याकूत्यै। प्रयुजइति प्र। युजे। अग्नये। स्वाहा। मे
धायै। मनसे। दीक्षायै। तपसे। सरस्वत्यै। पूष्णे। अग्नये। स्वाहा। आपः। देवीः। बृहतीः। विश्वशंभुवइति वि।

स्य।शंतु वः।द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।उरो इत्युरो।अंतरिक्षात्।बृहस्पतये।हविषा।विधेम।स्वा
19 हा।।७।।विश्वः।देवस्य।नेतुः।मर्तः।वुरीत।सख्यम्।विश्वः।राये।इषुध्यति।द्युम्नम्।वृणीत।पुष्यसे।
स्वाहा।।८।।ऋक्सामयोरित्यृक्।सामयोः।शिल्पे इति शिल्पे।स्थः।ते इति ते।वाम्।आ।रभे।ते इति ते।
मा।पातम्।आ।अस्य।यज्ञस्य।उदृच इत्युत्ऽऋचः।शर्म।असि।शर्म।मे।यच्छ।।९।।ऊर्क्।असि।आंगिरसी।
ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः।ऊर्जम्।मयि।धेहि।सोमस्य।नीविः।असि।विष्णोः।शर्म।असि।शर्म।यजमान १९
स्य।इंद्रस्य।योनिः।असि।सुसस्या इति सुऽसस्याः।कृषीः।कृधि।उत्।श्रयस्व।वनस्पते।ऊर्ध्वः।मा।पा

द्रि। अछंदसः ॥१०॥ व्रतम्। अनुऽव्रता। व्रतम्। अनुऽव्रता। अग्निः। ब्रह्मा। अग्निः। यज्ञः। वनस्पतिः। यज्ञि
येन। देवीम्। धियम्। मनामहे। सुमृडीकामिति सुऽमृडीकाम्। अभिष्टये। वर्चोधामिति वर्चःऽधाम्। यज्ञवाह
समिति यज्ञऽवाहसम्। सुतीर्थेति सुऽतीर्था। नः। असत्। वशा। ये। देवासः। मनोजाता इति मनःऽजाताः। मनोयु
जा इति मनःऽयुजः। दक्षक्रतव इति दक्षऽक्रतवः। ते। नः। अवंतु। ते। नः। पांतु। तेभ्यः। स्वाहा॥११॥ ग्रावाणः। पीताः। म
वता। स्वयम्। आपः। अस्माकम्। अंततः। उदरे। सुशेवा इति सुऽशेवाः। ताः। अस्मभ्यम्। अयक्ष्माः। अनमीवाः। अनाग
सः। स्वदंतु। देवीः। अमृताः। ऋतावृध इति ऋतऽवृधः॥१२॥ इयम्। ता। यज्ञिया। तनूः। अपः। मुंचामि। न।

१० प्रजा।मिति प्रजाम्।अष्ट।दोमुत्वइयं।ह।सुवः।स्वादो।रुत्ताइति स्वादो।रुत्ता।पृथिवीम्।आ।विराता।वृधि
१३ व्या।समान्नबू।अग्ने।त्वम्।स्तो।ज्ञा।गृहि।वयम्।स्तुा।मं दिषीम्।हि।रद्धः।नः।अप्रयुच्छन्नियच्रा।युच्छन्।व्रवुधइति
व्रा।वुधो।नः।पुनरितिपुनः।ऊधि।१४।पुनः।मनः।पुनः।आयुः।मा।आ।अगन्।पुनरितिपुनः।प्राणः।पुनः।आ
त्मा।मो।आ।अगन्।पुनरितिपुनः।चक्षुः।पुनरितिपुनः।श्रोत्रम्।मे।आ।अगन्।पुनरितिपुनः।चक्षुः।पुनरि
तिपुनः।श्रोत्रम्।मा।आ।अगन्।वैश्वानरः।अदब्धः।तनूपाइतितनू।पाः।अग्निः।नः।पातु।दुरितात्।इतिदुः।इता २०
त्।अवद्यात्।१५।त्वम्।अग्ने।व्रतपाइतिव्रत।पाः।असि।देवः।आ।मर्त्येषु।आ।त्वम्।यज्ञेषु।ईड्यः।रास्व।इयत्।

सोम। आ। त्वयः। तरा। देवः। नः। सविता। वसोः। दाता। वसु। अदात्॥२६॥ एषा। ते। शुक्र। तनूः। एतत्। वर्चः। तया।
सम्। भव। भ्राजम्। गच्छ। ऊर्जः। असि। धुता। मनसा। जुष्टा। विष्णवे॥२७॥ तस्याः। ते। सत्यसवसइति सत्य। सवसः।
प्रसवइतिप्र। सवे। तन्वः। यंत्रम्। अशीय। स्वाहा। शुक्रम्। असि। चंद्रम्। अमृतम्। विश्वदेवमिति विश्व। देवम्॥२८॥
चित्। मना। धीः। दक्षिणा। क्षत्रिया। यज्ञिया। अदितिः। उभयतः। शीर्ष्णी। उभयतः। शीर्ष्णी। सा। नः। सुप्राचीतिसु
प्राची। सुप्रतीचीतिसुप्रतीची। एधि। मित्रः। त्वा। पदि। बध्नीताम्। पूषा। अध्वनः। पातु। इंद्राय। अध्यक्षायेत्यधि। अ
क्षाय॥२९॥ अनु। त्वा। माता। मन्यताम्। पिता। भ्राता। सगर्भ्यइतिस। गर्भ्यः। सखा। सयूथ्यइतिस। यूथ्यः।

अनु।

सा। देवि। देवम्। अछ। इहि। इंद्राय। सोमम्। रुद्रः। वा। आ। वर्त्तयतु। स्वस्ति। सोमसखेति सोमऽसखा। पु
नः। आ। इहि॥२०॥ वस्वी। असि। अदितिः। आदित्या। रुद्रा। चंद्रा। बृहस्पतिः। वा। सुम्ना। रम्नस्व। रुद्रः। वसु
भिरिति वसुऽभिः। आ। चके॥२१॥ अदित्याः। वा। मूर्द्धन्। आ। जिघर्मि। देवयजन इति देवऽयजने। पृथिव्याः।
21 इडायाः। पदम्। असि। घृतवदिति घृतऽवत्। स्वाहा। अस्मे इत्यस्मे। रमस्व। अस्मे इत्यस्मे। ते। बंधुः। त्वे इति त्वे। रायः।
मे इति मे। रायः। मा। वयम्। रायः। पोषेण। वि। यौष्म। तोतः। रायः॥२२॥ सम्। अख्ये। देव्या। धिया। सम्। दक्षिणया। २१
उरुचक्षसेत्युरुऽचक्षसा। मा। मे। आयुः। प्र। मोषीः। मो इति मो। अहम्। तव। वीरम्। विदेय। तव। देवि। संदृशीति सम्।

द्वि॥र२॥एषः।ते।गायत्रः।भागः।इति।मे।सोमाय।ब्रूतात्।त्रैष्टुभः।त्रैस्तुभइतित्रैस्तुभः।जागतः।
छंदोनामानामितिछंदः।नामानाम्।साम्राज्यमितिसाम्।राज्यम्।गच्छ।आस्माकः।असि।शुक्रः।ते।ग्रह्यः।
विचितइतिवि।चितः।त्वा।वि।चिन्वंतु॥२४॥अभि।त्यम्।देवम्।सवितारम्।ओण्योः।कविक्रतुमितिकवि।क्रतु
म्।अर्चामि।सत्यसवसमितिसत्य।सवसम्।रत्नधामितिरत्न।धाम्।अभि।प्रियम्।मतिम्।कविम्।ऊर्ध्वा।यस्या
अमतिः।भाः।अदिद्युतत्।सवीमनि।हिरण्यपाणिरितिहिरण्य।पाणिः।अमिमीत।सुक्रतुरितिसु।क्रतुः।
कृपा।स्वरितिस्वः।प्रजाभ्यइतिप्रजाभ्यः।त्वा।प्रजाइतिप्र।जाः।त्वा।अनुप्राणंत्वित्यनु।प्राणंतु।प्रजाइतिप्र।जाः।

त्वमू । अनुप्रा । णिदीयन्ते । प्राणिहि ॥ २५ ॥ शुक्रम् । त्वा । शुक्रेण । क्रीणामि । चंद्रम् । चंद्रेण । अमृतम् । अमृ
तेमू । न । सग्मे । ते । गोः । अस्मे इयस्मे । ते । चंद्राणि । तपसः । तनूः । असि । प्रजापतेरिति प्रजा । पतेः । वर्णः ।
22 परमेण । पशुना । क्रीयसे । सहस्रपोषमिति सहस्र । पोषम् । पुषेयम् ॥ २६ ॥ मित्रः । नः । आ । इहि । सुमित्र
धइति सु । मित्रधः । इंद्रस्य । ऊरुम् । आ ॥ विश । दक्षिणम् । उशन् । उशंतम् । स्योनः । स्योनम् । स्वान । भ्राज । अंघा
रे । बंभारे । हस्त । सुहस्तेति सु । हस्त । कृशानो इति । एते । वः । सोमक्रयणा इति सोम । क्रयणाः । २२
तान् । रक्षध्वम् । मा । वः । दभन् ॥ २७ ॥ परि । मा । अग्ने । दुश्चरितादिति दुः । चरितात् । बाधस्व । आ । मा । सुचरिते

इतिसु।ऽईरिता।जनः।उत।आसुषा।स्वासुषेतिसु।आसुषा।उत।अस्थात्।अमृतान्।अनु॥२८॥प्रति।पंथा
म्।अपऽद्विषम्।स्वस्तिऽगाम्।इतिस्वस्ति।गाम्।अनेहसम्।येन।विश्वाः।परि।द्विषः।वृणक्ति।विंदते।वसु॥
॥२९॥अदित्याः।वरुण।असि।अदित्यैः।सदः।आ।सीद।अस्तभ्नात्।द्याम्।वृषभः।अंतरिक्षम्।अमिमीत।व
३ पि रिमाणम्।पृथिव्याः।आ।असीदत्।विश्वा।भुवनानि।संम्राडितिसम्।राट्।विश्वा।इत्।तानि।वरुणस्य।व्रतानि।
॥३०॥वनेषु।वि।अंतरिक्षम्।ततान।वाजम्।अर्वत्स्वित्यर्वत्।सु।पयः।उस्रियासु।हृत्स्वितिहृत्।सु।क्रतुम्।
वरुणः।विक्षु।अग्निम्।दिवि।सूर्यम्।अदधात्।सोमम्।अद्रौ॥३१॥सूर्यस्य।चक्षुः।आ।रोह।अग्नेः।अ

स्ताः। कनीनकम्। यत्र। एतग्मेतिः। ईयसे। भ्राजमानः। विपश्चितेतत्ति विपः। चिता॥ ३२॥ उस्रौ। आ। इतम्। धूर्षाहौ।
धूः।सहाविति धूः।सहौ। युञ्जेथाम्। अनश्रू इत्यनश्रू। अवीरहणौ। अवीरहनाविति अवीर।हनौ। ब्रह्मचोदना
23 विति ब्रह्म।चोदनौ। स्वस्ति। यजमानस्य। गृहान्। गच्छतम्॥ ३३॥ भद्रः। मे। असि। प्र। च्यवस्व। भुवः। पते। वि
श्वानि। अभि। धामानि। मा। त्वा। परिपरिण इति परि। परिणः। विदन्। परिपंथिन इति परि। पंथिनः। वृकाः।
अघायवः। अघयव इत्यघ।यवः। श्येनः। भूत्वा। परा। पत। यजमानस्य। गृहान्। गच्छ। तत्। नौ। संस्कृतम्॥ ३४॥ २३
नमः। मित्रस्य। वरुणस्य। चक्षसे। महः। देवाय। तत्। ऋतम्। सपर्यत। दूरेदृश इति दूरे। दृशे। देवजाताय इति दे

वा। जातोय। केतवे। दिवः। पुत्राय। सूर्याय। शंसत॥ ३५॥ वरुणस्य। उत्तंभनम्। असि। स्कंभसर्जनीयइ
ति स्कंभ। स्कंभसर्जनी। स्थः। ऋतसदनी इत्यृत। सदनी। ऋतसदनमित्यृत। सदनम्। आ। सीद॥ ३६॥ या। ते। धा
मानि। हविषा। यजंति। ता। ते। विश्वा। परिभूरिति परि। भूः। अस्तु। यज्ञम्। गयस्फान इति गय। स्फानः। प्र
तरण इति प्र। तरणः। सुवीर इति सु। वीरः। अवीरहेत्यवीर। हा। प्र। चर। सोम। दुर्यान्॥ ३७॥ ॥ इति पद
पाठे चतुर्थोऽध्यायः॥ ॥ अग्नेः। तनूः। असि। विष्णवे। त्वा। सोमस्य। अतिथेः। आतिथ्यम्। श्येनाय।
सोमभृत इति सोम। भृते। अग्नये। रायस्पोषद इति रायस्पोष। दा॥ १॥ अग्नेः। जनित्रम्। असि। वृष

तो। स्थः। उर्वशी। आयुः। पुरूरवाः। पेथा। मि॥२॥ नवतं। नः। समनसा वितिस। मनसौ। सचेतसा
वितिस। चेतसौ। अरेपसौ। मा। यज्ञम्। हिंसिष्टम्। मा। यज्ञपतिमितियज्ञ। पतिम्। जातवेदसावि
तिजात। वेदसौ। शिवौ। भवतम्। अद्य। नः॥३॥ अग्नौ। अग्निः। चरति। प्रविष्टइतिप्र। विष्टः। ऋषी
णाम्। पुत्रः। अभिशस्तिपावेत्यभिशस्ति। पावा। सः। नः। स्योनः। सुयजेतिसु। यज। यज्ञ। इह। देवे
भ्यः। हव्यम्। सदम्। अप्रयुच्छन्नित्यप्र। युच्छन्। स्वाहा॥४॥ आपतयइत्या। पतये। त्वा। परिपतय 24
इतिपरि। पतये। गृह्णामि। तनूनप्त्रइतितनू। नप्त्रे। शाक्वराय। शक्वने। ओजिष्ठाय। अनाधृष्टम्। असि। अ

शास्त्रा। आग्नशाखिनाऽइत्याग्निशास्त्रा। पाः। अग्नानिशास्त्राग्ने त्सानाजि।

नाधृष्यम्। दिवा नाम। ऽजे अजनाजिशाखीयनजिः। ग्रास्तेन्यम्। अंजसा। सत्यम्। उपगेषम्। स्वितइतिसु।
इत्ता। मा। क्षत्रः॥५॥ अग्ने। व्रतपाइतिव्रतपाः। त्वेइतित्वे। व्रतपाइतिव्रतपाः। या। तव। तनूः। इयम्। सा। मयि। योइतियो। मम। तनूः। एषा। सा। त्वयि। सह। नौ। व्रतपतइतिव्रतपते। व्रतानि। अनु। मे। दीक्षाम्। दीक्षापतिरितिदीक्षापतिः। मन्यताम्। अनु। तपः। तपस्पतिः। तप। इति। तपः। पतिः। मन्यताम्। अनु। तपः। तपस्पतिस्तपः पतिरितितपःपतिः॥६॥ अंशुः अंशुः। ते। देव। सोम।
आप्यायताम्। इंद्राय। एकधनविद इत्येकधनविदे। आ। तुभ्यम्। इंद्रः। प्यायताम्। आ। त्वम्। इंद्राय। प्यायस्व। आ।

५१

प्याऽस्व। प्यायय। अस्मान्। सऽखीन्। संऽन्या। मेधया। स्वस्ति। ते। देव। सोम। सुत्याम्। अशीयाऽइत्याऽइ
याऽइ श्रोरायैः। आऽहा। नगौया। नतम्। ऋतम्। तवा दिन्यऽइष्यृत। वा दिन्यः। नमः। द्यावापृथिवीभ्याम्॥७॥
या। ते। अग्ने। अयः। शा। अयच्छयः। शाया। तनूः। वर्षिष्ठा। गह्वरेष्ठा। गह्वरेस्थेति गह्वरऽस्था। उग्रम्। वचः।
अपाऽअवधीत्। त्वेषम्। वचः। अपाऽअवधीत्। स्वाहा। रजःऽशाये ति रजः। शया। हरिऽशायेति हरि। शाया।
॥८॥ तत्ऽशायनीति तत्ऽशा। अयनी। मे। असि। वित्ताऽयनीति वित्ता। अयनी। मे। असि। अवतात्। मा। नाथितात्।
अवतात्। मा। व्यथितात्। विदेत्। अग्निः। नभः। नाम। अग्ने। अंगिरः। यः। आयुना। नाम्ना। आ। इहि। यः। अस्या।

२५

२५

असि

मा। पृथिव्याम्। असि। यत्। ते। अनाधृष्टम्। नाम। यज्ञियं। तन्नं। या। आदधे। द्वितीयस्याम्। तृतीयस्याम्।
अनु। त्वा। देववीतये इति देव। वीतये। ८। सिं० हि। सपत्नसाही। सपत्नही इति सपत्न। सही। देवेभ्यः। कल्पस्व।
शुंधस्व। शुंभस्व। १०। इंद्रघोषः इतीद्र। घोषः। त्वा। वसुभिरिति वसु। भिः। पुरस्तात्। पातु। प्रचेता इति प्र।
चेताः। रुद्रैः। पश्चात्। मनोजवा इति मनः। जवाः। पितृभिरिति पितृ। भिः। दक्षिणतः। विश्वकर्मेति विश्व। क-
र्मा। आदित्यैः। उत्तरतः। इदम्। अहम्। तप्तम्। वाः। बहिर्द्धेति बहिः। धा। यज्ञात्। निः। सृजामि। ११। सिं
० हि। असि। स्वाहा। आदित्यवनिरित्यादित्य। वनिः। ब्रह्मवनिरिति ब्रह्म। वनिः। क्षत्रवनिरिति क्षत्र। वनिः।

सुप्रजा।वनिरितिसुप्रजा।वनिः।रायस्पोषवनिरितिरायस्पोष।वनिः।ब्रा।वृद्धा।देवान्।यजमानाय।स्वा
हा।स्मृत्त्या।घा।।१२।।ध्रुवः।असि।इमाम्।पृथिवीम्।दृंह।ध्रुवक्षिदितिध्रुव।क्षित्।अंतरिक्षम्।अच्युत
2b त्क्षिदित्यच्युत।क्षित्।दिवम्।अग्नेः।पुरीषम्।असि।।१३।।युंजते।मनः।उत।युंजते।धियः।विप्राः।
विप्रस्य।बृहतः।विपश्चितः।इतिविपः।चितः।विऽहोत्राः।दधे।वयुनावित्।वयुनविदितिवयुन।वित्।
एकः।इत्।मही।देवस्य।सवितुः।परिष्टुतिः।परिस्तुतिरितिपरि।स्तुतिः।स्वाहा।।१४।।इदम्।विष्णुः।वि २६
चक्रमे।त्रेधा।नि।दधे।पदम्।सम्।ऊढम्।इतिसम्।ऊढम्।अस्य।पांसुरे।स्वाहा।।१५।।इरावती।इतीरा।वती।

धेनुमतीइति धेनुामती। हिन्नुतम। सुयवसिनी। सुयवसिनीइति सु।यवसिनी। मनवे। दूरास्या। विाऋस्कन्ता:। रोदसीइति रोदसी। विऋोइति विऋो। एतेइयोत। दाधर्त्थ। पृथिवीम्। अभितः। मयूर्षा। रवे:। स्वाहा। २६।
।देवश्रुत्तौ। वितिदेव। श्रुत्तौ। देवेषु। आ। घोषतम्। प्राचीइति प्राचीं। प्र। इतम्। अध्वरम्। कल्पयन्तीइति कल्पयन्ती। ऊर्ध्वम्। यज्ञम्। नयतम्। मा। जिह्वरतम्। स्वम्। गोष्ठम्। गोस्थमिति गो।स्थम्। आ। वदतम्। देवीइति देवी। दुर्येइति दुर्ये। आयुः। मा। निः। वादिष्टम्। प्रजाम्। मा। निः। वादिष्टम्। अत्र। रमेथम्। वर्ष्मन्। पृथिव्याः। १७। विष्णोः। नु। कम्। वीर्याणि। प्र। वोचम्। यः। पार्थिवानि। विममइति वि।ममे। रजांसि।

यः। अस्कभायत। उत्तरमित्युत्ऽतरम्। सधस्थमिति सधऽस्थम्। विचक्रमाण इति वि। चक्रमाणः। त्रेधा। उरुगाय

इत्युरु। गायः। विष्णवे। त्वा। १८। दिवः। वा। विष्णो इति विष्णो। उत। वा। पृथिव्याः। महः। वा। विष्णो इति विष्णो। उरोः। अं-

तरिक्षात्। उभा। हि। हस्ता। वसुना। पृणस्व। आ। प्र। यच्छ। दक्षिणात्। आ। उत। सव्यात्। विष्णवे। त्वा। १९। प्र। तत्। विष्णुः।

स्तवते। वीर्येण। मृगः। न। भीमः। कुचरः। गिरिष्ठाः। गिरिस्था इति गिरिऽस्थाः। यस्य। उरुषु। त्रिषु। विक्रमणेष्विति

विऽक्रमणेषु। अधिक्षियंति। भुवनानि। विश्वा। २०। विष्णोः। रराटम्। असि। श्नप्त्रे। स्थः। स्यूः। ध्रुवः।

वैष्णवम्। विष्णवे। त्वा। नाशी। असि। इदम्। अहम्। तम्। वलगम्। उत्। किरामि। यम्। मे। निष्ट्यः। यम्। अमात्यः। निचखा।

नेति नि। चरवान। समानः। असमानः। सबंधुरिति स। बंधुः। असबंधुरित्यसा बंधुः। सजात इति स। जातः। असजातः।
उत्। हन्यामि। किरामि। स्वराडिति स्व। राट्। असि। सपत्नहेति सपत्न। हा। सत्रराडिति सत्र। राट्। अभिमातिहेत्यभिमाति। हा। जनरा
डिति जन। राट्। रक्षोहेति रक्षः। हा। सर्वराडिति सर्व। राट्। अमित्रहेत्यमित्र। हा॥२४॥ रक्षोहणः। रक्षोहन इति रक्षः।
हनः। वः। वलगहनः। इति वलग। हनः। प्र। उक्षामि। वैष्णवान्। अवनयामि। अव। स्तृणामि। रक्षोहणौ। रक्षोहनावि
ति रक्षः। हनौ। वाम्। वलगहनाविति वलग। हनौ। उप। दधामि। वैष्णवीइति। वैष्णवी। परि। ऊहामि। वैष्णवीइति वि
ष्णवी। वैष्णवम्। असि। वैष्णवाः। स्थ॥२५॥ यवः। असि। यवय। अस्मत्। द्वेषः। यवय। अरातीः। दिवे। त्वा।
अंतरिक्षाय। पृथिव्यै। शुंधंताम्। लोकाः। पितृषदनाः। पितृसदना इति पितृ। सदनाः। पितृषदनम्। पितृसदनमि

सकलमादि
हा २

तिपिष्टा। सदनम्। असि॥२६॥ उत। दिवम्। स्तभान। आ। अंतरिक्षम्। पृण। दृंहस्व। पृथिव्याम्। द्युतानः। त्वा। मारु
तः। मिनोतु। मित्रावरुणौ। ध्रुवेण। धर्मणा। ब्रह्मवनीति ब्रह्म। वनि। त्वा। क्षत्रवनीति क्षत्र। वनि। रायस्पोषवनीति
रायस्पोष। वनि। परि। ऊहामि। ब्रह्म। दृंह। क्षत्रम्। आयुः। प्रजामिति प्र। जाम्॥२७॥ ध्रुवा। असि। ध्रुवः। अयम्। य
जमानः। आयतन इत्या। यतने। प्रजयेति प्र। जया। पशुभिरिति पशु। भिः। भूयात्। घृतेन। द्यावापृथिवी इति द्यावा
पृथिवी। पूर्येथाम्। इंद्रस्य। छदिः। असि। विश्वजनस्येति विश्व। जनस्य। छाया॥२८॥ परि। त्वा। गिर्वणः। गिरः।
इमाः। भवंतु। विश्वतः। वृद्धायुमिति वृद्ध। आयुम्। अनु। वृद्धयः। जुष्टाः। भवंतु। जुष्टयः॥२९॥ इंद्रस्य। स्यूः। असि। २८॥
ध्रुवः। ऐंद्रम्। विश्वदेवमिति विश्व। देवम्॥३०॥ विभूरिति वि। भूः। असि। प्रवाहण इति प्र। वाहनः। वह्निः।

स्वधावा स्वेन इति स्वधा। वार्दनः। श्वात्रः। अन्वे ताइ ति श्वा। वेत्ताः। उथ्यः। विश्ववेदा इति विश्व। वेदाः॥ ३०॥ उशिक्। कविः।
त्रयं वारिः। बंनारिः। अवस्यूः। दुवस्वान्। अंधूः। मार्जालीयः। सम्राडिति सम्। राट्। हृष्णानुः। परिषद्यः। परिसद्य इ
ति परि। सद्यः। पवमानः। ननः। प्रतक्वेति प्र। तक्वा। मेहः। दृष्टास्वदन इति दृष्टा। स्वदनः। शतधम मेव्यत। धमा। स्वर्ज्यो
तिरिति स्वः। ज्योतिः॥ ३१॥ समुद्रः। विश्ववाचा इति विश्व। वाचाः। अक्षजः। एक। पादिये क। पात्। अदितिः। बुध्नः। वाक्। ऐंद्र। मुस
दः। ऋतस्य। द्वारो। मा। मा। सम। ता। नम्। अध्वनाम्। अह्नपत इत्यह्न। पते। प्रमा। तिर। स्वस्ति। मे। अस्मिन्। पथि। देवया
न इति देव। यानाः। नृयात्॥ ३२॥ मित्रस्य। मा। चक्षुषा। ईदध्वम्। अग्नयः। सगराः। सगराः। स्थ। सगारेण। नाम्नारौ

ऽइणा। अनीकेन। पात। मा। अग्नयः। पिपृत। गोपायत। नमः। वः। अस्तु। मा। मा। हिंसिष्ट॥ ३३॥ ज्योतिः। असि।
विश्वरूपमिति विश्वऽरूपम्। विश्वेषाम्। देवानाम्। समिदिति सम्ऽइत्। त्वम्। सोम। तनूकृद्भ्य इति तनूकृत्ऽभ्यः।
२१ द्वेषोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। अन्यकृतेभ्य इत्यन्यऽकृतेभ्यः। उरु। यन्ता। असि। वरूथम्। स्वाहा। जुषाणः। अप्तुः। आ
ज्यस्य। वेतु। स्वाहा॥ ३४॥ अग्ने। नय। सुपथेति सुऽपथा। राये। अस्मान्। विश्वानि। देव। वयुनानि। विद्वान्। युयो
धि। अस्मत्। जुहुराणम्। एनः। भूयिष्ठाम्। ते। नमउक्तिमिति नमःऽउक्तिम्। विधेम॥ ३५॥ अयम्। नः। अग्निः। वरि २१
वः। कृणोतु। अयम्। मृधः। पुरः। एतु। प्रभिन्दन्निति प्रऽभिन्दन्। अयम्। वाजान्। जयतु। वाजसाताविति वाजऽसातौ।

तो । र दुस्व। मा। त्वा। दान र ए त त्वा। ली देव। सोम। [illegible] देवो [illegible]

अयम्। वाम्। जयत्। उ। उदर्द्दं पाणः स्वाहा॥ ३८॥ उरु। विष्णो इति विष्णो। वि। क्रमस्व। उरु। क्षयाय। नः। कृधि। घृतम्।
घृतयोन इति घृत। योने। पिब। प्रप्रेति प्र। प्र। यज्ञपतिमिति यज्ञ। पतिम्। तिर। स्वाहा॥ ३९॥ देव। सवितः। एषः। ते। सो
मः। देवः। देवान्। उप। अगाः। इदम्। अदम्। मनुष्यान्। सह। रायः। पोषेण। स्वाहा। निः। वरुणस्य। पाशात्। मुच्येते। अ न
तः। यथायथमिति यथा। यथम्। अमहं॥ ४०॥ अति। अन्याम्। अगाम्। न। अन्याम्। नु। उप। अगाम्। अर्वाक्। त्वा।
परेभ्यः। अविदम्। परः। अवरेभ्यः। तम्। त्वा। जुषामहे। देव। वनस्पते। देवयज्यायाऽइति देव। यज्यायै। देवाः। त्वा।
देवयज्यायाऽइति देव। यज्यायै। जुषन्ताम्। विष्णवे। त्वा॥ ४१॥ द्याम्। मा। लेखीः। अंतरिक्षम्। मा। हिंसीः। पृथिव्या।

समृ। नव। अयम्। हि। त्वा। स्वधितिरिति स्व।धितिः। तेतिजानः। प्रणिनाय। प्रनिनायेति प्र।निनाय। महते। सौभ
गाय। अतः। त्वम्। देव। वनस्पते। शतवल्शा इति शत।वल्शाः। वि। रोह। सहस्रवल्शा इति सहस्र।वल्शाः। वि। वय
30 मू। रुहेम॥ ॥इति पदपाठे पञ्चमोऽध्यायः॥ ॥ अग्रेणीः। अग्रेनीरित्यग्रे।नीः। असि। स्वावेश इति सु।आ।वे
शः। उन्नेतॄणामित्युत्।नेतॄणाम्। एतस्य। वित्तात्। अधि। त्वा। स्थास्यति। देवः। त्वा। सविता। मध्वा। अनक्तु। सुपि
रस्प प्पला इति सु।पिप्पलाभ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः। द्याम्। अग्रेण। अस्पृक्षः। आ। अन्तरिक्षम्। मध्येन। अप्राः। पृथिवीम्। ३०
उपरेण। अदृंहीः॥२॥ याः। ते। धामानि। उश्मसि। गमध्यै। यत्र। गावः। भूरिशृङ्गा इति भूरि।शृङ्गाः। अयासः।

अत्र। अह। तत्। उरुगायेत्युरुगायस्य। विष्णोः। परमम्। पदम्। अव। भाति। भूरि॥२॥ विष्णोः। कर्माणि। पश्यत।
यतः। व्रतानि। पस्पशे। इन्द्रस्य। युज्यः। सखा॥३॥ तत्। विष्णोः। परमम्। पदम्। सदा। पश्यन्ति। सूरयः। दिवीवेति दि-
वि। इव। चक्षुः। आततमित्याऽततम्॥६॥ परिवीरिति परि। वीः। असि। परि। त्वा। दैवीः। विशः। व्ययन्ताम्। परि। इमम्।
यजमानम्। रायः। मनुष्याणाम्। दिवः। सूनुः। असि। एषः। ते। पृथिव्याम्। लोकः। आरण्यः। ते। पशुः॥५॥ उपावीरि-
त्युपऽआवीः। असि। उप। देवान्। दैवीः। विशः। प्र। अगुः। उशिजः। वह्नितमानिति वह्निऽतमान्। देव। त्वष्टः। वसु। रम।
हव्या। ते। स्वदन्ताम्॥७॥ रेवतीः। रमध्वम्। बृहस्पते। धारय। वसूनि। ऋतस्य। त्वा। देवहविरिति देवऽहविः। पाशेन। प्र

ति। मुं। वा। मि। धर्षी। मा। नुषः। अग्नी। षोमाभ्याम्। जुष्टम्। नि। युनज्मि। अ। द्भ्यः। शं। यतु। भ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः॥ ७॥ अपां। पेरुः।
असि। आपः। देवीः। स्वदं। तु। स्वात्तम्। चित्। सत्। देवहविरिति। देव। हविः। सम्। ता। प्राणेन। वातेन। गच्छताम्। अंगानि।
यजत्रैः। यज्ञपतिरितियज्ञ। पतिः। आ। शीषध्या। शीषा॥ ८॥ घृतेन। अक्तौ। पशून्। त्रायेथाम्। रेवति। यजमाने।
31 प्रियम्। धाः। आ। विश। उरोः। अंतरिक्षात्। सजूरितिस। जूः। देवेन। वातेन। अस्य। हविषः। त्मना। यज। सम्। अस्य।
तन्वा। तन्वा। वर्षिडितिवर्षि। वर्षीयसि। यज्ञे। यज्ञपतिमितियज्ञ। पतिम्। धाः। स्वाहा। देवेभ्यः। देवेभ्यः। स्वाहा॥ ९॥ मा। ३१
१ अ हिंः। स्तुः। मा। हृदा। ऊः। नमः। ते। आ। तानेत्या। तान। अनर्वा। इहि। घृतस्य। कुल्याः। उप। ऋतस्य। पथ्याः। अनु॥ १०॥

क॰ भागः । यजुः । पत्रांकः ३२

द्वीः । आपः । शुद्धाः । वोढम् । सुपरिविष्टा इति सु । परिविष्टाः । देवेषु । सुपरिविष्टा इति सु । परिविष्टाः । वयम् । परि
वेष्टार इति परि । वेष्टारः । भूयास्म ॥ ११ ॥ वाचम् । ते । शुंधामि । प्राणं । चक्षुः । श्रोत्रम् । नाभिम् । मेढ्रं । पायुम् । चरित्रा
न् ॥ १२ ॥ मनः । ते । आ । प्यायताम् । वाक् । ते । आ । प्यायताम् । प्राणः । ते । आ । प्यायताम् । चक्षुः । ते । आ । प्यायताम् । श्रोत्रम् । ते । आ । प्यायताम् । यत् । ते । क्रूरम् । यत् । आस्थितम् । तत् । ते । आ । प्यायताम् । निः
ष्ट्यायताम् । तत् । ते । शुद्ध्यतु । शम् । अहोभ्यः । ओषधे । त्रायस्व ॥ १३ ॥ निरस्तमिति निः । अस्तम् । रक्षः । इदम् । अहम् । रक्षः ।
अभि । तिष्ठामि । अवबाधे । अधमम् । तमः । नयामि । घृतेन । द्यावापृथिवी इति द्यावा । पृथिवी । प्र । ऊर्णुवाथाम् । वायो
इति वायो । वेः । स्तोकानाम् । अग्निः । आज्यस्य । वेतु । स्वाहा । स्वाहाकृते इति स्वाहा । कृते । ऊर्ध्वनभसमित्यूर्ध्व । नभसं ।

मारुतम्। गच्छतम्॥१४॥ इदम्। आपः। प्रवहत। अवद्यम्। च। मलम्। च। यत्। यत्। च। अभिदुद्रोहेत्यभि। द्रुद्रोह। अ
नृतम्। यत्। च। शेपे। अभीरुणम्। आपः। मा। तस्मात्। एनसः। पवमानः। च। मुंचतु॥१५॥ सम्। ते। मनः। मनसा। सम्।
32 प्राणः। प्राणेन। गच्छताम्। रेट्। असि। अग्निः। त्वा। श्रीणातु। आपः। त्वा। सम्। अरिणन्। वातस्य। त्वा। ध्रज्यै। पूष्णः।
रंह्यै। ऊष्मणः। व्यथिषत्। प्रयुतम्। इति प्रऽयुतम्। द्वेषः॥१६॥ घृतम्। घृतपावान इति घृतऽपावानः। पिबत। वसाम्।
वसापावान इति वसाऽपावानः। पिबत। अंतरिक्षस्य। हविः। असि। स्वाहा। दिशः। उद्दिश इत्युत्ऽदिशः। दिशः। दिश्य इति दि- ३२
कू। च्यः। स्वाहा॥१७॥ ऐंद्रः। प्राणः। अंगेअंगे इत्यंगेऽअंगे। नि। दीध्यत्। ऐंद्रः। उदान इत्युत्ऽआनः। अंगेअंगे इ

प्रदिश इति प्र। दिशः। आदिश इत्याऽदिशः।
विदिश इति वि। दिशः।

च्यां गा। अंगो। निधीत्इति नि। धीत्। नः। देवा। चक्षुः। सूरिः। ता। सꣳसमिति सम्। सम्। मा। सृज। संलिख्येति सं। त्वं। दूम। यत्। विष्णुरूपमिति विष्णु। रूपम्। नवत्ति। देवत्रे ति देवत्रा। यंतम्। अवस। सखायः। अनु। त्वा। माता। पितरः। मदंतु॥१८॥ समुद्रम्। गच्छ। स्वाहा। अंतरिक्षम्। देवम्। सवितारम्। मित्रावरुणौ। अहोरात्रे इत्यहोरात्रे। छंदाꣳसि। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। यज्ञम्। सोमम्। दिव्यम्। नभः। अग्निम्। वैश्वानरम्। मनः। मे। हार्दि। यच्छ। दिवम्। ते। धूमः। गच्छतु। स्वः। ज्योतिः। पृथिवीम्। भस्मना। आपृण। स्वाहा॥२१॥ मा। आपः। मा। ओषधीः। हिꣳसीः। धाम्नो इति धाम्नः। धाम्नः। राजन्। ततः। वरुण। नः। मुंच। यत्। आहुः। अघ्न्याः इति वरुण। इति। शपामहे। सुमित्रिया इति सु। मित्रियाः। नः। आपः। ओषधयः।

अ॥२

संज्ञ। ऊर्म्मिं त्रियाइतिऊँ। मित्रियाः। तस्मि। संज्ञ॥२०॥ द्र विष्णुतीः। इमाः। आपः। द्र विष्णान्। आ॥ विवासति। द्र विष्णा
न्। आ॥ विवासति। द्र विष्णान्। देवः। अध्वरः। द्र विष्णान्। असु। सूर्याः॥२१॥ अग्नेः। वः। अपन्नगृहस्येयपन्न। शुंदस्यास
33 दसि। सादयामि। इंद्राग्न्योः। भागधेयी स्थितिभागधेयी। स्थ। मित्रावरुणयोः। विश्वेषाम्। देवानां। अन्नः। याः। उपा सूर्ये।
याभिर्वा सूर्यः। सहताः। नः। हिन्वंतु। अध्वरम्॥२२॥ हृदे। त्वा। मनसे। दिवे। सूर्याय। [illegible]म्। इमम्। अध्वरम्। दिवि। दे
वेषु। होत्राः। यच्छ॥२३॥ सोम। राजन्। विश्वाः। त्वम्। प्रजाइतिप्रजाः। उपावरोह। उपेत्युप। अवरोह। विश्वाः। त्वाम्। प्रजाः 33
इतिप्रजाः। उपावरोहंतु। उपेत्युप। अवरोहंतु। शृणोतु। अग्निः। समिधेतिसम्। इधा। हवम्। मे। शृण्वंतु। आपः। धिषणाः।

वा। देवीः। श्वो। ता। ग्रा। वाणः। विदुष्टरः। न। यज्ञम्। शृणोतु। देवः। सविता। हवम्। मे। स्वाहा॥ २४॥ देवीः। आपः। अपाम्। नपा
त्। यः। वः। ऊर्मिः। हविष्यः। इन्द्रियावान्। इन्द्रियवानितीन्द्रिय। वान्। मदिन्तमः। इति मदिन्। तमः। तम्। देवेभ्यः। देवत्रे
ति देव। त्रा। दत्त। शुक्रपेभ्यः। इति शुक्र। पेभ्यः। येषाम्। भागः। स्थ। स्वाहा॥ २५॥ कार्षिः। असि। समुद्रस्य। त्वा। अक्षि
त्यै। उत्। नयामि। सम्। आपः। अद्भिः। अग्मत। सम्। ओषधीभिः। ओषधीः॥ २६॥ यम्। अग्ने। पृत्स्विति पृत्।
सु। मर्त्यम्। अवाः। वाजेषु। यम्। जुनाः। सः। यन्ता। शश्वतीः। इषः। स्वाहा॥ २७॥ रावा। असि। गम्भीरम्। इमम्। अध्व
रम्। कृधि। इन्द्राय। सुषुतमम्। सुसुतमम् इति सु। सुतमम्। उत्तमेनेत्युत्। तमेन। पविना। ऊर्जस्वन्तम्। मधुमन्तम् इति

द्विप

मधु। मे। तम्। पयस्वंतम्। नियाभ्यास्थ इति नि। ग्राभ्याः। स्थ। देवश्रुत इति देव। श्रुतः। तर्पयत। मा। ॥ २८ ॥ मनः। मे। तर्प
यत। वाचम्। प्राणम्। चक्षुः। श्रोत्रम्। आत्मानम्। प्रजाम्। इति प्र। जाम्। पशून्। गणान्। गणाः। मे। मा। वितृषन्। ॥ २९ ॥
34 इंद्राय। त्वा। वसुमत इति वसु। मते। रुद्रवत इति रुद्र। वते। आदित्यवत इत्या। वते। अभिमातिघ्न इत्यभिमाति। घ्ने। ॥ ३० ॥
यत्। ते। सोम। दिवि। ज्योतिः। पृथिव्याम्। उरौ। अंतरिक्षे। तेन। अस्मै। यजमानाय। उरु। राये। कृधि। अधि। दात्रे। वो
चः। ॥ ३१ ॥ श्वात्राः। स्थ। वृत्रतुर इति वृत्र। तुरः। राधोगूर्त्ता इति राधः। गूर्ताः। अमृतस्य। पत्नीः। ताः। देवीः। देवत्रेति दे ३४
वा। त्रा। इमम्। यज्ञम्। नयत। उपहूता इत्युप। हूताः। सोमस्य। पिबत। ॥ ३२ ॥ ऊर्जम्। धत्त्व। धिषणे इति धिषणे।

वीड्वीड् इति वीड्वी। सतीइति सती। वीडयेथाम्। ऊर्जम्। दक्षयाम्। पाप्मा। इतः। न। सोमः। २३॥ प्राकू। अपाकू। उदकू। अ-
धराकू। सर्वतः। त्वा। दिशः। आ। धवंतु। अंब। निः। पर। सम्। अरीः। विदाम्॥ २४॥ त्वम्। अंग। प्र। शंसिषः। देवः। श। विश्व।
मर्त्यम्। न। त्वम्। अन्यः। मघवन्निति मघऽवन्। अस्ति। मर्डिता। इंद्र। ब्रवीमि। ते। वचः॥ २५॥ ॥ इति पदपाठे षष्ठो-
ध्यायः॥ ॥ वाचः। पतये। पवस्व। वृष्णः। अंशुभ्याम्। गभस्तिपूत इति गभस्तिऽपूतः। देवः। देवेभ्यः।
पवस्व। येषाम्। भागः। असि॥ १॥ मधुमत्तीरिति मधुऽमतीः। नः। इषः। कृधि। यत्। ते। सोम। अदाभ्यम्। नाम। जागृवि। त-
स्मै। ते। सोम। सोमाय। स्वाहा॥ २॥ स्वांकृत इति स्वाम्ऽकृतः। असि। विश्वेभ्यः। इंद्रियेभ्यः। दिव्येभ्यः। पार्थिवेभ्यः। मनः।

वा। अस्तु। स्वाहा। वा। सुभवेति सु। भव। सूर्याय। देवेभ्यः। त्वा। मरीचिपेभ्य इति मरीचि। पेभ्यः। देव। अंशो इत्यं
शो। यस्मै। त्वा। ईडे। तत्। सत्यम्। उपरिप्रुतेत्युपरि। प्रुता। भङ्गेन। हतः। असौ। फट्। प्राणाय। त्वा। व्यानायेति वि। आ
35 नाय। त्वा॥ ३॥ उपयामगृहीत इत्युपयाम। गृहीतः। असि। अन्तः। यच्छ। मघवन्निति मघ। वन्। पाहि। सोमम्। उरु
ष्य। रायः। आ। इषः। यजस्व॥ ४॥ अन्तरित्यन्तः। ते। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। दधामि। अन्तः। दधामि। उरु।
अन्तरिक्षम्। सजूरिति सजूः। देवेभिः। अवरैः। परैः। च। अन्तर्याम इत्यन्तः। यामे। मघवन्निति मघ। वन्। माद। यस्व।
उदानायेत्युत्। आनाय। त्वा॥ ५॥ आ। वायो इति वायो। भूष। शुचिपा इति शुचि। पाः। उप। नः। सहस्रम्। ते। नियुत इति ३५
नि। युतः। विश्ववारेति विश्व। वार। उपो इत्युपो। ते। अन्धः। मद्यम्। अयामि। यस्य। देव। दधिषे। पूर्वपेयमिति पूर्व। पेयं।

वायवे।च्या॥६॥इंद्रवायूइतीद्रवायू।इमे।सुता।उप।प्रयो।भिरितिप्रयः।भिः।आ।गतम्।इंदवः।वाम्।उशंति।हि।
वायवे।इंद्रवायूस्थाम्।इतीद्रवायू।स्थाम्।वा।एव।ते।यो।निः।सजोषो।स्यामितिसजोषसः।स्याम्।वा॥७॥अयम्।वाम्।
मित्रावरुणा।सुतः।सोमः।ऋता।वृधा।ऋतवृध्येत्यृत।वृधा।इत।इत्।इद्धाः।श्रुतम्।हवम्।मित्रावरुणा।स्थाम्।वा॥८॥
राया।वयम्।ससवा।ऽंसइतिससवां।सः।मादेम।हव्येन।देवाः।यवसेन।गावः।ताम्।धेनुम्।मित्रावरुणा।युवम्।नः।विश्वाहा।धत्तम्।अनपस्फुरंतीमित्यन।पस्फुरंतीम्।ऋतायुस्थाम्।ऋतायुस्थामित्यृतस्थु।स्याम्।स्याम्।वा॥
९॥या।वाम्।कशा।मधुमतीतिमधुमती।अश्विना।सूनृतावतीतिसूनृता।वती।तया।यज्ञम्।मिमिक्षतम्।

अश्विना। मित्यश्विन्याम्। भवचा। माध्वी स्यां वा॥२०॥ नमूः। प्रत्नथेति प्रत्न। था। पूर्वथेति पूर्व। था। विश्वथेति विश्व।
था। इमथेति इम। था। ज्येष्ठतामिति ज्येष्ठ। तातिम्। बर्हिषदम्। बर्हिसदमिति बर्हि। सदम्। स्वर्विदमिति स्वः। वि
दम्। प्रतीचीनम्। वृजनम्। दोहसे। धुनिम्। आशुम्। जयतम्। अनु। या। सु। वर्द्धसे। त्रां। जय। चा। वीरताम्। पाहि।
36 अपमृधः। इयपा। मृधः। शा। एडः। देवाः। या। शुक्रपा इति शुक्र। पाः। आनयन्तु। अनाधृष्टा। असि॥२१॥ सुवीर इति सु। वी
रः। वीरान्। प्रजनयन्निति प्र। जनयन्। परि। इहि। अत्रि। रायः। पोषेण। यजमानम्। संजग्मान इति सम्। जग्मा ३६
नः। दिवा। पृथिव्या। शुक्रः। शुक्रशोचिषेति शुक्र। शोचिषा। निरस्त इति निः। अस्तः। शण्डः। शुक्रस्य। अधिष्ठानम्। अधि

स्थानमित्यधि।स्थानम्।असि॥१२॥अच्छिन्नस्य।ते।देव।सोम।सुवीर्यस्येति सु।वीर्यस्य।रायः।पोषस्य।ददितारः।
स्याम।सा।प्रथमा।संस्कृतिः।विश्ववारेति विश्व।वारा।सः।प्रथमः।वरुणः।मित्रः।अग्निः।१३॥सः।प्रथमः।बृहस्पतिः।
चिकित्वान्।तस्मै।इन्द्राय।सुतम्।आ।जुहोत।स्वाहा।तृम्पंतु।होत्राः।मध्वः।याः।स्विष्टा इति सु।इष्टाः।याः।सुप्रीता
इति सु।प्रीताः।सुहुता इति सु।हुताः।यत्।स्वाहा।अयाट्।अग्नीत्॥१४॥अयम्।वेनः।चोदयत्।पृश्निगर्भा इति पृ
श्नि।गर्भाः।ज्योतिर्जरायुरिति ज्योतिः।जरायुः।रजसः।विमान इति वि।माने।इमम्।अपाम्।संगम इति सम्।गमे।
सूर्यस्य।शिशुम्।न।विप्राः।मतिभिरिति मति।भिः।रिहन्ति।मर्कीया।चा॥१५॥मनः।न।येषु।हवनेषु।तिग्मम्।

विपः।रा।या।वरूथः।इवं।ताम्।आ।यः।य।आयौक्तिः।तु।विं।हम्ह।इतिउ।वि।हम्ह्ः।अस्य।अग्नी।गीत।आ।दिश।मि
ग्या।दिश।म्।ग।नस्तो।प्रजा।इति।प्र।जाः।पा।हि।अ।पमृ।इश्च।पा।मृष्ट्ः।मर्क्ः।दवो।या।मं।थि।पा।इति।मं।थि।पाः।अ
नयंउ।अनो।धृष्णा।अ।सि।१६॥सुप्रजा।इति।सु।प्रजाः।प्रजा।इति।प्र।जाः।प्रजन।यन्।नि।ति।प्र।जनयन्।परि।इहि
37 अ।त्रि।रायः।पो।षेण।यजमानम्।सं।जग्मान।इति।सम्।जग्मानः।दिवा।पृथिव्या।मं।थी।मं।थि।शो।विषेत्ति।मं।थि।शो
विषा।निरस्त।इति।निः।अस्तः।मर्कः।मं।थिनः।अधि।स्थानम्।अधि।स्थान।मित्यधि।स्थानम्।असि।१७॥ये।देवासः। ३१
दिवि।एका।दश।स्थ।ता।देवासः।यज्ञम्।इमम्।जुषध्वम्।हित।इय।सु।हितः।म।हिना।एका।दश।स्थ।ता।देवासः।यज्ञं

[illegible]

गृ रु

इममू। जुषध्वम्। दितइयम्। स्तितः। मदिना। एकादश। स्थ। दत्त। देवासः। यज्ञम्। इमम्। जुषध्वम्॥१८॥ आग्रयणः।
असि। स्वाग्रयण इति सु। आग्रयणः। पाहि। यज्ञम्। पाहि। यज्ञपतिमिति यज्ञ। पतिम्। विष्णुः। त्वाम्। इंद्रियेण। पातु।
विष्णुम्। त्वम्। पाहि। अभि। सवनानि। पाहि॥१९॥ सोमः। पवते। सोमः। पवते। अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। सुन्वते। यज-
मानाय। इषे। ऊर्जे। अद्भ्यः इयत्। स्यः। ओषधीभ्यः। द्यावापृथिवीभ्याम्। सुभूतायेति सु। भूताय। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥२०॥
इंद्राय। त्वा। बृहद्वत इति बृहत्। वते। वयस्वते। उक्थाव्यमिति उक्थ। अव्यम्। गृह्णामि। यत्। ते। इंद्र। बृहत्। वयः। तस्मै।
त्वा। विष्णवे। त्वा। उक्थेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। त्वा। देवाव्यमिति देव। अव्यम्। यज्ञस्य। आयुषे। गृह्णामि॥२१॥ मित्रावरुणा

न्यामु। इंद्राय। इंद्राग्नि न्यामितीइंद्राग्नि न्यामु। इंद्रावरुणा न्याम्। इंद्राबृहस्पति न्यामितीइंद्राबृहस्पति। न्यामु। इंद्रावि
ष्णुन्यामितीइंद्राविष्णु। न्याम॥२२॥ मूर्द्धानमु। दिवः। अरतिमु। पृथिव्याः। वैश्वानरमु। ऋते। आ। जातमु। अग्निमु। कवि
38 मु। संम्राजमितिसम्। राजमु। अतिथिम्। जनानाम्। आसन्। आ। पात्रम्। जनयंत। देवाः॥२३॥ ध्रुवः। असि। ध्रु
वक्षितिरितिध्रुव। क्षितिः। ध्रुवाणाम्। ध्रुवतमइतिध्रुवतमः। अच्युतानाम्। अच्युतक्षित्तमइत्यच्युतक्षित्तमः।
विश्वानराय। वा। ध्रुवम्। ध्रुवेण। मनसा। वाचा। सोमम्। अव। नयामि। अथ। नः। इंद्रः। इत्। विशः। असपत्नाः। समनस ३८
इतिस। मनसः। करत्॥२४॥ यः। ते। द्रप्सः। स्कंदति। यः। ते। अंशुः। ग्रावच्युतइतिग्राव। च्युतः। धिषणयोः। उपस्थादि

कपास्खोत्। अध्वर्यो॥ वा। परि। वायः। पवित्रानू। तं। तं। जुहोमि। मनसा। वषट्कृतमितिवषट्। कृतम्। स्वाहा। देवानाम्। उत्क्रमणमित्युत्। क्रमणम्। असि। रप॥ प्राणाय। मा। वर्चोदाइतिवर्चः। दाः। वर्चसे। पवस्व। व्यानाय। तेति। वि। अ्या नाय। उदानाय। चक्षुते। अ्यानाय। वाचे। कतुदक्षा। भ्याम्। श्रोत्राय। चक्षुर्भ्यामितिचक्षुः। भ्याम्। मे। वर्चोदसाविति वर्चः। दसौ। वर्चसे। पवेथाम्। आत्मने। उजसे। आयुषे। विश्वाभ्यः। प्रजाभ्यइति प्रजाभ्यः॥२८॥ कः। असि। कतमः। कस्य। कः। नाम। यस्य। ते। नाम। अमन्महि। यम्। त्वा। सोमेन। अतीतृपाम॥२९॥ मधवे। वा। माधवाय। शुक्राय। शुचये। नभसे। नभस्याय। इषे। ऊर्जे। सहसे। सहस्याय। तपसे। तपस्याय। अंहसस्पतये। अंहसः। पतयइत्यंहसः।

द्रा ३

39

दस्रः। पतये॥ २८॥ इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। आ। गतम्। सुतम्। गीःभिरितिगीः। भिः। नभः। वरेण्यम्। अस्य। पातम्।
धिया। इषिता। इंद्राग्नी त्वामितींद्राग्नी। त्वाम्। आ॥ २९॥ आ। घ। ये। अग्निम्। इंधते। स्तृणंति। बर्हिः। आनुषक्। ये
षाम्। इंद्रः। युवा। सखा। अग्नीध्रीं। त्वाम्। आ॥ ३०॥ ओमासः। चर्षणीधृतः। चर्षणिधृत इति चर्षणिधृतः। विश्वे। दे
वासः। आ। गत। दाश्वांसः। दाशुषः। सुतम्॥ ३१॥ शृणुत। मे। इमम्। हवम्। आ। इदम्। बर्हिः। नि। सीदत॥ ३२॥
इंद्र। मरुत्वः। इह। पाहि। सोमम्। यथा। शार्याते। अपिब। सुतस्य। तव। प्रणीती। प्रनीतीतिप्रऽनीती। तव। शूर ३१॥
शर्मन्। आ। विवासंति। कवयः। सुयज्ञा इति सुयज्ञाः॥ इंद्राय। चा। मरुत्वते॥ ३३॥ मरुत्वंतम्। वृषभम्। वावृधानं।

इत्रेतिंइत्र। तास्तु। निधाय। अहि। श्री

वरूथमनमिति वरूथम्। अर्कवारिमियक्कवा। अरिम्। दिवाम्। शासम्। इंद्रम्। विश्वासादम्। विश्वसदमिति विश्वास
दम्। अवसे। नूतनाय। उग्रम्। सहोदामिति सहः। दाम्। इदातम्। कुवेम। मरुताम्। वा। उङसे॥३४॥ सजोषा इति
सा। जोषाः। इंद्र। सगणः इति सा। गणः। मरुद्भिरिति मरुत्। भिः। सामम्। पिब। सामम्। अनुष्वधम्। अनु स्वधमिय
नु। स्वधम्। मदाय। आ। सिंचस्व। जठरम्। मध्वः। ऊर्मिम्। त्वम्। राजा। असि। प्रतिपदिति प्रति। पत्। सुतानाम्।
अह्नाम्। अहानु। इंद्रः। नृवदिति नृ। वत्। आ। चर्षणिप्रा इति चर्षणि। प्राः। उत। द्विबर्हा इति द्वि। बर्हाः। अमिनः। स
हाभिरिति सहः। भिः। अस्मद्र्यक्। वावृधे। वरूथ इति वरूथ [illegible] वीर्याय। उरुः। पृथुः। सुकृतः इति सु। कृतः। कर्त
[illegible] कर्त्रा। अपाम्। धैः। तुदस्व। ओषधी। [illegible] [illegible] [illegible] वतः। नः। मरुत्वान्। इन्द्र। इह। [illegible] राणीयं। पिबो [illegible]
[illegible] रूपवां

निरितिकृती । निः । कृती । महेंद्रायेतिमहाइंद्राय । त्वा ॥३९॥ यः । ओजसा । पर्जन्यः । वृष्टिमाँ २॥ ऽइव । वृष्टिमानितिवृ-
ष्टिमान् । इव । स्तोमैः । वत्सस्य । वावृधे । ववृधइतिववृधे ॥४०॥ उत् । ऊँ इत्यूँ । त्यम् । जातवेदसमितिजातवेद-
सम् । देवम् । वहंति । केतवः । दृशे । विश्वाय । सूर्यम् । स्वाहा ॥४१॥ चित्रम् । देवानाम् । उत् । अगात् । अनीकम् । चक्षुः ।
मित्रस्य । वरुणस्य । अग्नेः । आ । अप्राः । द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी । अंतरिक्षम् । सूर्यः । आत्मा । जगतः । त-
स्थुषः । च । स्वाहा ॥४२॥ अग्ने । नय । सुपथा । राये । अस्मान् । विश्वानि । देव । वयुनानि । विद्वान् ॥ ५०
युयोधि । अस्मत् । जुहुराणम् । एनः । भूयिष्ठाम् । ते । नमउक्तिमिति नमःउक्तिम् । विधेम ॥४३॥ ...

ब्राह्मणम्। अद्य। विदेयम्। पितृमंतमिति पितृ।मंतम्। पैतृमत्यमिति पैतृ।मत्यम्। ऋषिम्। आर्षेयम्। सुधातुद
क्षिणमिति सुधातु।दक्षिणम्। अस्मद्राता इत्यस्मत्।राताः। देवत्रेति देव।त्रा। गच्छत। प्रदातारमिति प्र।दातारम्।
आ। विशत॥४२॥ अग्नये। त्वा। मह्यम्। वरुणः। ददातु। सः। अमृतत्वमित्यमृत।त्वम्। अशीय। आयुः। दात्रे। एधि।
मयः। मह्यम्। प्रतिग्रहीत्र इति प्रति।ग्रहीत्रे। रुद्राय। प्राणः। वयः। बृहस्पतये। त्वा। कामयः। हयः। वयः॥४३॥ कः। अ य माधं
दात्। कस्मै। कामः। कामाय। कामः। दाता। कामः। प्रतिग्रहीतेति प्रति।ग्रहीता। कामा। एतत्। ते॥४४॥ ॥ ॥ ॥
इति पदपाठे सप्तमोऽध्यायः॥ ॥ आदित्येभ्यः। त्वा। विष्णो इति विष्णो। उरुगायेत्युरु।गाय॥१॥ कदा। चन। प्र।

५१

युछसि। उत्तेइच्छन्ते। नि। पासि। उन्मनीइति उन्मनी। तुरीय। आदित्य। सवनम्। त। इंद्रियम्। आ। तस्कौ।
अमृतम्। दिवि। आदित्येभ्यः। त्वा॥ २॥ यज्ञः। देवानाम्। प्रति। एति। सुम्नम्। आदित्यासः। भवत। मृडयंतः।
आ। वः। अर्वाची। सुमतिरितिसु। मतिः। ववृत्यात्। अंहोः। चित्। या। वरिवोवित्तरेतिवरिवः। वित्। तरा। अस
त्। आदित्येभ्यः। त्वा॥ ३॥ विवस्वन्। आदित्य। एषः। ते। सोमपीथइतिसोम। पीथः। तस्मिन्। मत्स्व। श्रत्। अस्मे।
नरः। वचसे। दधातन। यत्। आशीर्दा इत्याशीः। दाः। दंपतीइतिदम्। वामम्। अश्नुतः। पुमान्। पुत्रः। जायते। विं ५१
दते। वसु। अध। विश्वाहा। अरपः। एधते। गृहे॥ ४॥ वामम्। अद्य। सवितः। वामम्। ॐ इत्यूँ। श्वः। दिवेदिवइतिदिवे।

दिवे। वामम्। असमभ्यम्। सावीः। वामस्य। दिद्वयस्य। देवान्तरेः। अया। धिया। वामभाजः इति वामऽभाजः। स्याम॥५॥
सावित्रः। असि। चनोधा इति चनःऽधाः। चनोधा इति चनःऽधाः। असि। चनः। मयि। धेहि। जिन्व। यज्ञम्। जिन्व। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्। भगाय। देवाय। त्वा। सवित्रे॥६॥ सुशर्मेति सुऽशर्मा। असि। सुप्रतिष्ठान इति सुऽप्रतिष्ठानः। सुप्रतिस्थान इति सुऽप्रतिस्थानः। बृहदुक्षायेति बृहत्ऽउक्षाय। नमः॥७॥ बृहस्पतिसुतस्येति बृहस्पतिऽसुतस्य। देव। सोम। ते। इंदोः। इंद्रियावतः। इंद्रियवत इतीन्द्रियऽवतः। पत्नीवत इति पत्नीऽवतः। ग्रहान्। ऋध्यासम्। अहम्। परस्तात्। अहम्। अवस्तात्। यत्। अंतरिक्षम्। तत्। ऊं इत्यूं। मे। पिता। अभूत्। अहम्। सूर्यम्। उभयतः। ददर्श। अहम्। देवानां।

-अ ६।१

॥ ८॥

परमम्। गुहा। यत्। अग्ना३। इ। पत्नीवन्निति पत्नी। वन्। सजूरिति स। जूः। देवेन। त्वष्ट्रा। सोमम्। पिब। स्वाहा। प्रजा-
पतिरिति प्रजा। पतिः। वृषा। असि। रेतोधा इति रेतः। धाः। रेतः। मयि। धेहि। प्रजापतेरिति प्रजा। पतेः। ते। वृष्णः। रे-
तोधस इति रेतः। धसः। रेतोधामिति रेतः। धाम्। अशीय। ९। हरिः। असि। हारियोजन इति हारि। योजनः। हरिभ्या-
मिति हरि। भ्याम्। बाधः। धानाः। स्थ। सधसोमा इति सध। सोमाः। इन्द्राय। १०। यः। ते। अश्वसनिरित्यश्व। सनिः। भक्षः।
यः। गोसनिरिति गो। सनिः। तस्य। ते। इष्टयजुष इतीष्ट। यजुषः। स्तुतस्तोमस्येति स्तुत। स्तोमस्य। शस्तोक्थस्येति शस्त। 42 ४२
उक्थस्य। उपहूतस्येत्युप। हूतस्य। उपहूतः। भक्षयामि। ११। देवकृतस्येति देव। कृतस्य। एनसः। अवयजनमित्यव। यजनम्।

उपहूतस्येत्युप। हूतस्य। १

असि। मनुष्यऋतस्येति मनुष्य। ऋतस्य। पितृऋतस्येति पितृ। ऋतस्य। आत्मऋतस्येत्यात्म। ऋतस्य। एनसएन
सइत्येनसः। एनसः। अवयजनमित्यव। यजनम्। असि। यत्। च। अहम्। एनः। विद्वान्। चकार। यत्। च। अविद्वान्।
तस्य। सर्वस्य। २२। सम्। इंद्र। नः। मनसा। नेषि। गोभिः। सूरिभिरिति सूरिभिः। मघवन्निति मघवन्। स्वस्त्या। ब्रह्म
णा। देवकृतमिति देव कृतम्। यत्। अस्ति। देवानाम्। सुमताविति सु। मतौ। यज्ञियानाम्। स्वाहा॥२३॥ धाता। रा
तिः। सविता। इदम्। जुषंताम्। प्रजापतिरिति प्रजा। पतिः। निधिपाः। देवः। अग्निः। त्वष्टा। विष्णुः। प्रजयेति प्र। जया।
संरराणा इति सम्। रराणाः। यजमानाय। द्रविणम्। दधात। स्वाहा॥२४॥ सुगेति सु। गा। वः। देवाः। सदना। अकर्म

इति द्विपाः। २

म्मी । य । अ॒ऽउ॒ । ग्मैग्मेच्यो । ऊ॒ग्म॑ । इदम् । सवनम् । जुषाणाः । न्नरमाणाः । वर्द्धमानाः । हवीꣳषि । अस्मेइ अयस्मे ।
धत्त । वसवः । वसूनि । स्वाहा ॥ २५ ॥ यान् । आ । अवहः । उशतः । देव । देवान् । तान् । प्र । ईरय । स्वे । अग्ने । सधस्थे इति सध । स्थेऽउ
43 हि । वाꣳसः इति जक्षि । वाꣳसः । पपि । वाꣳस इति पपि । वाꣳसः । च । विश्वे । असुम् । घर्म्मम् । स्वः । आ । तिष्ठत । अनु । स्वाहा ।
॥ २६ ॥ वयम् । हि । त्वा । प्रयतीति प्र । यति । यज्ञे । अस्मिन् । अग्ने । होतारम् । अवृणीमहि । इह । ऋधक् । अयाः । ऋधक् । उत ।
अशमिष्ठाः । प्रजानन्निति प्र । जानन् । यज्ञम् । उप । याहि । विद्वान् । स्वाहा । यज्ञ । यज्ञम् । गच्छ । यज्ञपतिमिति यज्ञ । प ६३
तिम् । स्वाम् । योनिम् । एषः । ते । यज्ञः । यज्ञपत इति यज्ञ । पते । सहसूक्तवाक इति सह । सूक्तवाकः । सर्ववीर इति सर्व

वीरः । तम् । जुषस्व । स्वाहा ॥ १८ ॥ उरुम् । हि । राजा । वरुणः । चकार । सूर्याय । पन्थाम् । अन्वेतवा इत्यनु । एतवै । ऊँ इत्यूँ ।
अपदे । पादा । प्रतिधातव इति प्रति । धातवे । अकः । उत । अपवक्तेत्यप । वक्ता । हृदयाविधः । हृदयविध इति हृदय । वि-
धः । चित् । नमः । वरुणाय । अभिष्ठित इत्यभि । स्थितः । वरुणस्य । पाशः ॥ १९ ॥ अग्नेः । अनीकम् । अपः ।
आ । विवेश । अपाम् । नपात् । प्रतिरक्षन्निति प्रति । रक्षन् । असुर्यम् । दमे दम इति दमे । दमे । समिधमिति सम् । इधम् । य-
क्षि । अग्ने । प्रति । ते । जिह्वा । घृतम् । उत् । चरण्यत् । स्वाहा ॥ २० ॥ समुद्रे । ते । हृदयम् । अप्स्विन्त्यप्सु । अन्तः । सम् ।
वा । विशन्तु । ओषधीः । उत । आपः । यज्ञस्य । त्वा । यज्ञपत इति यज्ञ । पते । सूक्तोक्ताविति सूक्त । उक्तौ । नमोवाक इति नमः ॥

वाके विधम। यत् स्वाहा॥२१॥ देवीः। आपः। एषः। वः। गर्भः। तम्। सुप्रीतमिति सुऽप्रीतम्। सुभृतमिति सुऽभृतम्। बि
भृत। देवः। सोम। एषः। नः। लोकः। तस्मिन्। शम्। च। वक्षि। परि। च। वक्षि। देवानाम्। समिदिति सम्ऽइत्। असि॥२२॥
55 एजतु। दशमास्य इति दशऽमास्यः। गर्भः। जरायुणा। सह। यथा। अयम्। वायुः। एजति। यथा। समुद्रः। एजति। एव।
अयम्। दशमास्य इति दशऽमास्यः। अस्रत्। जरायुणा। सह॥२३॥ यस्यै। ते। यज्ञियः। गर्भः। यस्यै। योनिः। हिरण्य
यी। अंगानि। अह्रुता। यस्य। तम्। मात्रा। अजीगमम्। स्वाहा॥२४॥ पुरुदस्म इति पुरुऽदस्मः। विषुरूप इति विषुऽ ५४
रूपः। इन्दुः। अन्तः। महिमानम्। आनंज। धीरः। एकपदीमित्येकऽपदीम्। द्विपदीमिति द्विऽपदीम्। त्रिपदिमिति त्रिऽपदी

हि

मृ।चतुष्पदीम्।चतुः।[illegible]ीमिति चतुः।पदीमिति चतुः।पदीम्।अष्टापदीमित्यष्टा।पदीम्।नुवना।अनु।प्रथताम्।स्वाहा॥
॥२५॥ मरुतः।यस्य।हि।क्षये।पाथ।दिवः।विमहसइति वि।महसः।सः।सुगोपातमइति सुगो।पातमः।जनः॥२६॥ म
ही।द्यौः।पृथिवी।चा।नः।इमम्।यज्ञम्।मिमिक्षताम्।पिपृताम्।नः।भरीमभिरिति भरीम।भिः॥२७॥आ।तिष्ठ।वृत्र
हन्निति वृत्र।हन्।रथम्।युक्ताः।ते।ब्रह्मणा।हरीइति हरी।अर्वाचीनम्।सु।ते।मनः।ग्रावा।कृणोतु।वग्नुना।इंद्राय।चा
षोडशिने॥२८॥युक्ष्वा।हि।केशिना।हरीइति।वृषणा।कक्ष्यप्रेति कक्ष्य।प्रा।अथ।नः।इंद्र।सोमपाइति सोम
पाः।गिराम्।उपश्रुतिमित्युप।श्रुतिम्।चर॥२९॥इंद्रा।इत।हरीइति हरी।वहतः।अप्रतिधृष्टशवसमित्यप्रतिधृष्ट।

हरिः

शवसम्। ऋषीणाम्। वा। सुष्टुतीः। उप। यज्ञम्। आ। च। मानुषाणाम्॥ ३०॥ यस्मात्। न। जातः। परः। अन्यः। अस्ति। यः। आ
45 विवेश। विवेश। भुवनानि। विश्वा। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। प्रजया। सम्ऽरराणइति सम्ऽरा
णः। त्रीणि। ज्योतीꣳषि। सचते। सः। षोडशी॥ ३१॥ इन्द्रः। च। सम्राडिति सम्ऽराट्। वरुणः। च। राजा। तौ। ते। भक्षम्। च
क्रतुः। अग्रे। एतम्। तयोः। अहम्। अनु। भक्षम्। भक्षयामि। वाक्। देवी। जुषाणा। सोमस्य। तृप्यतु। सह। प्राणेन।
स्वाहा॥ ३२॥ अग्ने। पवस्व। स्वपा इति सुऽअपाः। अस्मे इति। वर्चः। सुवीर्यमिति सुऽवीर्यम्। दधत्। रयिम्। ४५
मयि। पोषम्। अग्नये। त्वा। वर्चसे। अग्ने। वर्चस्विन्। वर्चस्वान्। त्वम्। देवेषु। असि। वर्चस्वान्। अहम्। मनुष्येषु। भू

नृयासम्॥२३॥उत्तिष्ठन्नित्युत्ऽतिष्ठन्।ओजसा।सह।पीत्वी।शिप्रे इति शिप्रे।अवेपयः।सोमम्।इंद्र।चमूसुतमिति चमू
सुतम्।इंद्राय।त्वा।उजिसे।इंद्र।उजिष्ठ।उजिष्ठः।त्वम्।देवेषु।असि।उजिष्ठः।अहम्।मनुष्येषु।भूयासम्॥२४॥
अदृश्रम्।अस्य।केतवः।वि।रश्मयः।जनान्।अनु।भ्राजंतः।अग्नयः।यथा।सूर्याय।त्वा।भ्राजाय।सूर्य।भ्राजि
ष्ठ।भ्राजिष्ठः।त्वम्।देवेषु।असि।भ्राजिष्ठः।अहम्।मनुष्येषु।भूयासम्॥२५॥आ।जिघ्र।कलशम्।महि।आ
त्वा।विशंतु।इंदवः।पुनः।ऊर्जा।नि।वर्तस्व।सा।नः।सहस्रम्।धुक्ष्व।उरुधारेत्युरुऽधारा।पयस्वती।पुनः।मा।आ
विशतात्।रयिः॥२६॥इडे।रंते।हव्ये।काम्ये।चंद्रे।ज्योते।अदिति।सरस्वति।महि।विश्रुतीति विऽश्रुति।एता।ते।अघ्न्ये
रै

घृ।नामानि।देवेभ्यः।मा।सुहूतमितिसुहूतम्।भूतात्॥३६॥वि।नः।इंद्र।मृधः।जहि।नीचा।यच्छ।पृतन्यतः।यः।अस्मा
न।अभिदासतीत्यभिदासति।अधरम्।गमय।तमः।इंद्राय।त्वा।विमृधइतिविमृधे॥३७॥वाचः।पतिम्।विश्वकर्मा
46 णमितिविश्व।कर्माणम्।ऊतये।मनोजुवमितिमनः।जुवम्।वाजे।अद्य।हुवेम।सः।नः।विश्वानि।हवनानि।
जोषत्।विश्वशंभूरितिविश्व।शंभूः।अवसे।साधुकर्मेतिसाधु।कर्मा।इंद्राय।त्वा।विश्वकर्मणइतिविश्व।कर्मणे।
॥३८॥विश्वकर्मन्नितिविश्व।कर्मन्।हविषा।वर्द्धनेन।त्रातारम्।इंद्रम्।अकृणोः।अवध्यम्।तस्मै।विशः।सम् ४६
अनमंत।पूर्वीः।अयम्।उग्रः।विहव्यइतिवि।हव्यः।यथा।असत्॥३९॥अग्नये।त्वा।गायत्रछंदसमितिगायत्र।

छंदसम्। शुक्ला। मि। इंद्राय। त्रिष्टुप्छंदसम्। त्रिष्टुच्छंदसमिति त्रिष्टुप्। छंदसम्। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। जगच्छंदसमिति
जगत्। छंदसम्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनु। स्तुप्। ता। अग्निगरइत्यग्नि। गरः। ४२। अवेशीनाम्। त्वा। पत्मन्। आ। धू
नोमि। कुकूननानाम्। भंदनानाम्। मदितमानामिति मदिन्। तमानाम्। मधुंतमानामिति मधुम्। तमानाम्। शुक्रम्।
त्वा। शुक्रे। आ। धूनोमि। अन्हः। रूपे। सूर्यस्य। रश्मिषु। ४३। ककुभम्। रूपम्। वृषभस्य। रोचते। बृहत्। शुक्रः। शुक्रस्य।
पुरोगाइति पुरः। गाः। सोमः। सोमस्य। पुरोगाइति पुरः। गाः। त्वा। शुक्ला। मि। उशिक्। इदिा। वशी। इंद्रस्य। अस्मास
रवय्यस्मात्। सखा। विश्वेषाम्। देवानाम्। ४४। इद्दा। रतिः। रमध्वम्। धृतिः। स्वधृतिरितिस्व। धृतिः। स्वाहा। उपस्तृङ्गा

गुण। स्त्वऽनम्। धरुणम्। मात्रे। धरुणः। मातरम्। धयन्। रायः। पोषम्। अस्मासु। दीधरत्। स्वाहा॥ ४८॥ सत्रस्य। ऋद्धिः।
असि। अगन्म। ज्योतिः। अमृताः। अभूम। दिवम्। पृथिव्याः। अधि। आ। अरुहाम। अविदाम। देवान्। स्वः। ज्योतिः॥
४९॥ युवम्। तम्। इन्द्रापर्वता। पुरोयुधेति पुरःऽयुधा। यः। नः। पृतन्यात्। अप। तं तमिति तम्ऽतम्। इत्। हतम्। वज्रेण।
तं तमिति तम्ऽतम्। इत्। हतम्। दूरे। चत्ताय। छंसत्। गहनम्। यत्। इनक्षत्। अस्माकम्। शत्रून्। परि। शूर। विश्वतः। स्याम।
सुवीरा इति सुऽवीराः। वीरैः। सुपोषा इति सुऽपोषाः। पोषैः॥ ५०॥ परमेष्ठी। परमेष्ठीति परमेऽस्थी। अभिधीत इत्य ४१
भि। धीतः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। वाचि। व्याहृतायामिति विऽआहृतायाम्। अंधः। अच्छेत इत्यच्छऽइतः। सविता।

सन्याम्। विश्वकर्मेति विश्वा। कर्मीदाहायाम्। त्वष्टा। सोमक्रयण्यामिति सोम। क्रयण्याम्॥४७॥ इंद्रः। वा। मरुतः। चा। क्रयाया। उ
पोत्थितइत्युपा। उत्थितः। असुरः। पण्यमानः। मित्रः। क्रीतः। विष्णुः। शिपिविष्टइति शिपि। विष्टः। ऊरौ। आसन्नइत्या। सन्नः।
विष्णुः। नरंधिषः॥४८॥ प्रोह्यमाणः। प्रोह्यमानइति प्र। उह्यमानः। सोमः। आगतइत्या। गतः। वरुणः। आसंद्यामित्या। सं
द्याम्। आसन्नइत्या। सन्नः। अग्निः। आग्नीध्रे। इंद्रः। हविर्द्धानइति हवि। धाने। अथर्वा। उपावह्रियमाणइत्युप। अवह्रियमा
णः॥४९॥ विश्वे। देवाः। अंशुषु। न्युप्तइति नि। उप्तः। विष्णुः। संभ्रियमाणइति सम्। भ्रियमाणः। वायुः। हूयमानः। शु
क्रः। हुतः। शुक्रः। क्षीरश्रीरिति क्षीर। श्रीः। मंथी। सक्तुश्रीरिति सक्तु। श्रीः॥५०॥ विश्वे। देवाः। चमसेषु। उन्नीतइत्युत।

... त ... इत्या सन्न

नीतः। अस्तु। होमाय। उद्यतङ्ग्यन्तु। यतः। रुद्रः। क्रूयमानः। वातः। अभ्यावर्तङ्ग्यन्ति। आवर्तनः। नृत्वदाङ्गतिन्द्रा। वक्षाः। प्र
तिख्यातङ्गतिप्रतिख्यातः। नद्यः। नद्यमाणः। पितरः। नाराशंसाः। पशः। सन्नः। सिंधुः। अवभृथायेद्यव। नृथ्या
या। उद्यतङ्ग्यन्तु। यतः। समुद्रः। अभ्यवक्रियमाणङ्ग्यन्ति। अवक्रियमाणः। सलिलः। प्रप्लुतङ्गतिप्र। प्लुतः। ययोः।
र्जसा। स्कम्भिता। रजांसि। वीर्येभिः। वीरतमेति वीरतमा। ऽविष्णुया। पत्येतङ्गतिपत्यात। अप्रतीतत्यप्रति।
इता। सद्दोन्तिरिति सदः। नितिः। विष्णूङ्गति विष्णू। अगन्। वरुणा। इत्वर्ह्तता वितिइर्वङ्गतो। पर। दवान्। दिवम्। अ ४८
गन्। यज्ञः। ततः। मा। द्रविणम्। अष्टा। मनुष्यान्। अंतरिक्षम्। पितॄन्। पृथिवीम्। यम्। कम्। चालोकम्। अगन्। यज्ञः।

तत्नः। मे। तद्रम्। अच्छत्। ५३। वत्से। स्विं७शदिति वत्सुः। त्रिं७शता तंतवः। यो वितत्निरे इति वि। तत्निरे। ये। इमम्। यज्ञम्। स्व
धया। ददेते। तेषाम्। छिन्नम्। सम्। ऊं इति। एतत्। दधामि। स्वाहा। धर्मः। अपि। एतु। देवान्। ५४। यज्ञस्य। दोहः। वितत
दिवे इति वि। ततः। पुरुत्रेति पुरु। त्रा। सः। दिवम्। अन्वा। ततानेत्यनु। आ। ततान। सः। यज्ञ। धुक्ष्व। महि। मे। प्रजायामिति
प्र। जायाम्। रायः। पोषम्। विश्वम्। आयुः। अशीय। स्वाहा। ५५। आ। पवस्व। हिरण्यवदिति हिरण्य। वत्। अश्ववदित्यश्व।
वत्। सोम। वीरवदिति वीर। वत्। वाजम्। गोमंतमिति गो। मंतम्। आ। भर। स्वाहा। ५६। ।। इति पदपाठे अष्टमोध्यायः।।
देव। सवितरिति सवितः। प्र। सुव। यज्ञम्। प्र। सुव। यज्ञपतिमिति यज्ञ। पतिम्। भगाय। दिव्यः। गंधर्वः। केतपूरिति केत। पूः।

५१

केतम् । नः । पुनातु । वाचः । पतिः । वाचम् । नः । स्वदतु । स्वाहा ॥ १ ॥ ध्रुवसदमिति ध्रुव । सदम् । त्वा । नृषदम् । ऽ नृसदमि
तिनृ । सदम् । मनःसदमितिमनः । सदम् । इन्द्राय । त्वा । जुष्टम् । गृह्णामि । जुष्टतममितिजुष्टतमम् । अप्सुषदम् । अप्सु
सदमित्यप्सु । सदम् । घृतसदमितिघृत । सदम् । व्योमसदमितिव्योम । सदम् । पृथिविसदमितिपृथिवि । सदम् । अन्त
रिक्षसदमित्यन्तरिक्ष । सदम् । दिविसदमितिदिवि । सदम् । नाकसदमितिनाक । सदम् ॥ २ ॥ अपाम् । रसम् । उद्वयसमित्यु
त् । वयसम् । सूर्ये । सन्तम् । समाहितमितिसम् । आहितम् । अपाम् । रसस्य । यः । रसः । तम् । वः । गृह्णामि । उत्तममित्युत् । ४९
तमम् ॥ ३ ॥ ग्रहाः । ऊर्जाहुतयइत्यूर्ज्जा । आहुतयः । व्यन्तः । विप्राय । मतिम् । तेषाम् । विशिप्रियाणामिति । वि । शिप्रियाणाम् ।

वः। अस्मे। इषम्। ऊर्ज॑म्। सम्। अयम्। संपृ॑चावि॑ति॒ सम्। पृचौ। स्थः। सम्। मा। भद्रेण। पृङ्क्तम्। विपृचावितिवि। पृचौ।
स्थः। वि। मा। पाप्मना। पृङ्क्तम्॥ ४॥ इन्द्रस्य। वज्रः। असि। वाजसा इति वाज। साः। त्वया। वयम्। वाजम्। सेत्। वाजस्य। नु। प्रस
वः इति प्र। सवः। मातरम्। महीम्। अदितिम्। नाम। वचसा। करामहे। यस्याम्। इदम्। विश्वम्। भुवनम्। आ। विवेशेत्या। वि
वेश। तस्याम्। नः। देवः। सविता। धर्म। साविषत्॥ ५॥ अप्स्वित्यप्। सु। अन्तः। अमृतम्। अप्स्वित्यप्। सु। भेषजम्। अपाम्। उ
त। प्रशस्तिष्विति प्र। शस्तिषु। अश्वाः। भवत। वाजिनः। देवीः। आपः। यः। वः। ऊर्मिः। प्रतूर्तिरिति प्र। तूर्तिः। ककुन्मा
निति ककुत्। मान्। वाजसा इति वाज। साः। तेन। अयम्। वाजम्। सेत्॥ ६॥ वातः। वा। मनः। वा। गन्धर्वाः। सप्तविंशतिरि

तिसप्त। विंशतिः। ते। अग्रे। अश्वम्। आ। अयुंजन्। ते। अस्मिन्। जवम्। आ। अदधुः॥ ७॥ वातरंहा इति वातऽरंहाः। भव
वाजिन्। युज्यमानः। इंद्रस्येवेतीन्द्रस्यऽइव। दक्षिणः। श्रिया। एधि। युंजंतु। त्वा। मरुतः। विश्ववेदस इति विश्वऽवेदसः।
50 आ। ते। त्वष्टा। पत्स्विति पत्ऽसु। जवम्। दधातु॥ ८॥ जवः। यः। ते। वाजिन्। निहित इति निऽहितः। गुहा। यः। श्येने। परीत्तः।
अचरत्। यः। वा। वाते। तेन। नः। वाजिन्। बलवानिति बलऽवान्। बलेन। वाजजिदिति वाजऽजित्। च। भव। समने। च। पार
यिष्णुः। वाजिनः। वाजजित इति वाजऽजितः। वाजम्। सरिष्यंतः। बृहस्पतेः। भागम्। अव। जिघ्रत॥ ९॥ देवस्य। अह ५०
म्। सवितुः। सवे। सत्यसवस इति सत्यऽसवसः। बृहस्पतेः। उत्तममित्युत्ऽतमम्। नाकम्। रुहेयम्। इंद्रस्य। सत्यप्र

अनीतयत ... ति बृहस्पतीं वाजौ ...

सवइतिसयाप्रसवसः। अस्तम्। १०॥ बृहस्पते। वाजम्। जय। बृहस्पतये। वाचम्। वदत। बृहस्पतिम्। वाजम्। जापयत।
इंद्र। इंद्राय। इंद्रम्॥ ११॥ एषावः। सा। सत्या। संवागितिसम्। वाक्। अभूत्। यया। बृहस्पतिम्। वाजम्। वनस्पतयः। वि। मुच
ध्वम्। इंद्र। वाजजितइतिवाज। जितः। अधिन्वनः। स्कन्नुवंतः। योजना। मिमानाः। काष्ठाम्। गच्छत॥ १२॥ एषः। स्यः। वाजी।
क्षिपणिम्। तुरण्यति। ग्रीवायाम्। बद्धः। अपिकक्षइत्यपिकक्षे। आसनि। क्रतुम्। दधिक्राइतिदधिक्राः। अनु। सम्। स
निष्यदत्। सनिस्यददितिसम्। सनिस्यदत्। पथाम्। अंकांसि। अनु। आपनीफणत्। इत्या। पनीफणत्। स्वाहा॥
१३॥ उतास्म। अस्य। द्रवतः। तुरण्यतः। पर्णम्। न। वेः। अनु। वाति। प्रगर्धिनइतिप्रगर्धिनः। श्येनस्येवेति। श्येनस्य। इव। ध्र

वाजौ जेष्म ... वाजिनः ... वाजजित ... तिवाज ... नितरः

ऽतः । अंकसम् । परि । दधिक्राऽइति दधि । क्राव्ना । सुदाऽऊर्मा । तरित्रतः । स्वादा ॥ २७ ॥ यामन् । नः । जवं तु । वाजि
नः । देवेषु । तदेवतातेति देवऽताता ॥ मितद्रवऽइति मितऽद्रवः । स्वर्काऽइति सुऽअर्काः । जंभयंतः । अहिम् । वृकम् । रक्षां
51 सि । सनेमि । अस्मत् । युयवन् । अमीवाः ॥ २८ ॥ ते । नः । अर्वन्तः । हवनश्रुतऽइति हवनऽश्रुतः । हवम् । विश्वे । शृण्वं तु ।
वाजिनः । मितद्रवऽइति मितऽद्रवः । सहस्रसाऽइति सहस्रऽसाः । मेधसातेति मेधऽसाता । सनिष्यवः । महः । ये । धन
म् । समिथेष्विति समऽइथेषु । जभ्रिरे ॥ २९ ॥ वाजेवाजऽइति वाजेऽवाजे । अवत । वाजिनः । नः । धनेषु । विप्राः । अमृ ५२
ताः । ऋतऽज्ञाः । अस्य । मध्वः । पिबत । मादयध्वम् । तृप्ताः । यात । पथिभिरिति पथिऽभिः । देवयानैरिति देवऽया

इतीमे

नेः ।१७॥ आ। मा। वाजस्य। प्रसव इति प्रसवः। जगम्यात्। आ। इमे इतीमे। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। विश्वरूपे इ
ति विश्वरूपे। आ। मा। गंताम्। पितरा। मातरा। च। आ। मा। सोमः। अमृतत्वेनेत्यमृतत्वेन। गम्यात्। सस्त्वा ७ सइ
ति सस्त्वा। वा ७ सः। निमृजाना इति निमृजानाः ।१८॥ आपतये। स्वाहा। स्वापय इति स्व। आपये। अपिजाय इत्य
पिजाय। क्रतवे। वसवे। अहर्पतये। अहः।पतय इत्यहःपतये। अह्ने। मुग्धाय। मुग्धाय। विनं७शिनाय।
विनं७शिन इति वि। नं७शिने। आंत्यायनाय। अंत्याय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिप
तय इत्यधिपतये। आयुः। यज्ञेन। कल्पताम्। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रम्। पृष्ठम्। यज्ञः। यज्ञेन। कल्पताम्। प्रजा

॥१९॥

पतेरिति प्रजा।पतेः।प्रजा इति प्र।जाः।अभूम।स्वः।देवाः।अगन्म।अमृताः।अभूम॥२०॥अस्मे इत्यस्मे।वः।अस्तु। स्व।
इन्द्रियम्।अस्मे इत्यस्मे।वर्चांसि।सन्तु।वः।नमः।मात्रे।पृथिव्यै।नमः।मात्रे।पृथिव्यै।इयम्।ते।राट्।यन्ता।अ
52 सि।यमनः।ध्रुवः।धरुणः।कृष्यै त्वा।क्षेमाय।रय्यै।पोषाय॥२२॥वाजस्य।इमम्।प्रसव इति प्र।सवः।सुषुवे।सु
सुव इति सु।सुवे।अग्रे।सोमम्।राजानम्।ओषधीषु।अप्स्वित्यप्।सु।ताः।अस्मभ्यम्।मधुमतीरिति मधु।मतीः।भवन्तु।
वयम्।राष्ट्रे।जागृयाम।पुरोहिता इति पुरः।हिताः।स्वाहा॥२३॥वाजस्य।इमाम्।प्रसव इति प्र।सवः।शिश्रिये।दि ५२
वम्।इमा।च।विश्वा।भुवनानि।सम्राडिति सम्।राट्।अदित्सन्तम्।दापयति।प्रजानन्निति प्र।जानन्।सः।नः।रयिम्।

सर्ववीरमितिसर्वोवीरम्।नि।यच्छतु।स्वाहा॥२३॥वाजस्यानु।प्रसवइतिप्र।सवः।आ।बभूव।इमा।चावि
श्वा।भुवनानि।सर्वत।सनेमि।राजा।परि।याति।विद्वान्।प्रजामितिप्र।जाम्।पुष्टिम्।वर्द्धयमानः।अस्मेइत्य
स्मे।स्वाहा॥२४॥सोमम्।राजानम्।अवसे।अग्निम्।अन्वारभामहइत्यनु।आरभामहे।आदित्यान्।विष्णुम्।सूर्य
म्।ब्रह्माणम्।च।बृहस्पतिम्।स्वाहा॥२५॥अर्यमणम्।बृहस्पतिम्।इन्द्रम्।दानाय।चोदय।वाचम्।विष्णुम्।सरस्वतीम्।
सवितारम्।च।वाजिनम्।स्वाहा॥२६॥अग्ने।अच्छ।वद।इह।नः।प्रतिनः।सुमनाइतिसु।मनाः।भव।प्र।नः।यच्छ।सहस्र
दितिसहस्र।जित्।त्वम्।हि।धनदाइतिधन।दाः।असि।स्वाहा॥२७॥प्र।नः।यच्छतु।अर्यमा।प्र।पूषा।प्र।बृहस्पतिः।प्र।वाक्।

देवी। ददातु। नः। स्वादो॥२८॥ सरस्वत्यै। वाचः। यंतुः। यं। त्रियो। दधम्प्रि। बृहस्पतेः। वा। सा। मा। अयने ति सा मु। शतो
53 न। अत्रि। सिं। चामि। असो॥२९॥ अग्निः। एकाक्षरेण। चेक्। अक्षरेण। प्राणम्। उत्। अजयत्। तम्। उत्। जेषम्। अ
श्विनौ। द्व्यक्षरेणेति द्वि। अक्षरेण। द्विपद इति द्वि। पदः। मनुष्यान्। अजयताम्। तान्। विष्णुः। त्र्यक्षरेणेति त्रि। अ
त्र्यक्षरेण। त्रीन्। लोकान्। सोमः। चतुरक्षरेणेति। चतुः। अक्षरेण। चतुष्पदः। चतुः। पद इति चतुः। पदः। पशून्॥३०॥ पू
षा। पंचाक्षरेणेति पंच। अक्षरेण। पंच। दिशः। तः। सविता। षडक्षरेणेति षट्। अक्षरेण। षट्। अक्षरेण। षट्। मरु ५३
तृन्। मरुतः। सप्ताक्षरेणेति सप्त। अक्षरेण। सप्त। ग्राम्यान्। अजयत्। बृहस्पतिः। अष्टाक्षरेणेति अष्ट। अक्षरेण। गा

यत्रीम् । ताम् ॥ ३ ॥ मित्रः । नवाक्षरेणेति नवाक्षरेण । त्रिवृतमिति त्रिवृतम् । स्तोमम् । वरुणः । दशाक्ष
रेणेति दशाक्षरेण । विराजमिति विराजम् । इन्द्रः । एकादशाक्षरेणेत्येकादश । अक्षरेण । त्रिष्टुभम् । त्रिष्टु
भमिति त्रिष्टुभम् । विश्वे देवाः । द्वादशाक्षरेणेति द्वादशाक्षरेण । जगतीम् ॥ ४ ॥ वसवः । त्रयोदशाक्षरेणे
ति त्रयोदश । अक्षरेण । त्रयोदशमिति त्रयः । दशम् । रुद्राः । चतुर्दशाक्षरेणेति चतुर्दश । अक्षरेण । चतुर्दश
मिति चतुः । दशम् । आदित्याः । पंचदशाक्षरेणेति पंचदश । अक्षरेण । पंचदशमिति पंच । दशम् । अदितिः । षोड
शाक्षरेणेति षोडश । अक्षरेण । षोडशम् । प्रजापतिरिति प्रजापतिः । सप्तदशाक्षरेणेति सप्तदश ।

अक्षरेण। सप्तदशामित्तिसप्त। दशा॥ ३३॥ एषगते। निर्ऋत इति निः। ऋते। न्नागः। नम। ऊषस्वा। स्वाहा। अग्नि
नेत्रेभ्य इत्यग्नि। नेत्रेभ्यः। देवेभ्यः। पुरः। सद्भ्य इति पुरः। सत्। भ्यः। स्वाहा। यमनेत्रेभ्य इति यम। नेत्रेभ्यः। दक्षि
54 णासद्भ्य इति दक्षिणा। सत्। भ्यः। विश्वदेवनेत्रेभ्य इति विश्वदेव। नेत्रेभ्यः। पश्चात्सद्भ्य इति पश्चात्। सत्। भ्यः। मित्रा
वरुणनेत्रेभ्य इति मित्रावरुण। नेत्रेभ्यः। वा। मरुन्नेत्रेभ्य इति मरुत्। नेत्रेभ्यः। वा। उत्तरासद्भ्य इत्युत्तरा। सत्।
भ्यः। सोमनेत्रेभ्य इति सोम। नेत्रेभ्यः। उपरिसद्भ्य इत्युपरिसत्। भ्यः। दुवस्वद्भ्य इति दुवस्वत्। भ्यः॥ ३४॥ ये। देवाः। ५४
अग्निनेत्रा इत्यग्नि। नेत्राः। पुरः। सद इति पुरः। सदः। तेभ्यः। यमनेत्रा इति यम। नेत्राः। दक्षिणासद इति दक्षिणा।

सदः। विश्वदेवनेत्रा इति विश्वदेवा नेत्राः। पश्चात्सद इति पश्चात्। सदः। मित्रावरुणनेत्रा इति मित्रावरुणा नेत्राः।
मरुन्नेत्रा इति मरुत। नेत्राः। उत्तरासद इत्युत्तरा। सदः। सोमनेत्रा इति सोम। नेत्राः। उपरिसद इत्युपरि। सदः।
दुवस्वंतः।।३५।। अग्ने। सहस्व। पृतनाः। अभिमातीरित्यभि मातीः। अप। अस्य। दुष्टरः। दुस्तर इति दुस्तरः। तरन्। अ-
रातीः। वर्चः। धाः। यज्ञवाहसीति यज्ञ। वाहसि।।३६।। उपांशोरित्युप। अंशोः। वीर्येण। जुहोमि। हतम्। रक्षः।
स्वाहा। रक्षसाम्। त्वा। वधाय। अवधिष्म। रक्षः। अवधिष्म। रक्षः। अवधिष्म। अमुम्। असौ। हतः।।३७।। सविता।
त्वा। सवानाम्। सुवताम्। अग्निः। गृहपतीनामिति गृह। पतीनाम्। सोमः। वनस्पतीनाम्। बृहस्पतिः। वाचे। इ-

द्रः।ज्यैष्ठ्याय।रुद्रः।पशुभ्य इति पशुः।भ्यः।मित्रः।सत्यः।वरुणः।धर्मपतीनामिति धर्मपतीनाम्।इमम्।दे
वाः।असपत्नम्।सुवध्वम्।महते।क्षत्राय।ज्यैष्ठ्याय।जानराज्यायेति जानराज्याय।इंद्रस्य।इंद्रियाय।इमम्।
अमुष्य।पुत्रम्।अमुष्यै।पुत्रम्।अस्यै।विशे।एषः।वः।अमी इत्यमी।राजा।सोमः।अस्माकम्।ब्राह्मणाना
म्।राजा॥४०॥ ॥ ॥इति पदपाठे नवमोऽध्यायः॥ ॥अपः।देवाः।मधुमतीरिति मधुमतीः।अगृभ्णन्।
ऊर्जस्वतीः।राजस्वतीरिति राजस्वः।चितानाः।याभिः।मित्रावरुणौ।अभि।असिञ्चन्।याभिः।इंद्रम्।अ ५५
नयन्।अति।अरातीः॥१॥ वृष्णः।ऊर्मिः।असि।राष्ट्रदा इति राष्ट्रदाः।राष्ट्रम्।मे।देहि।स्वाहा।अमुष्मै।वृ

सेनइतिहृष।सेनः।२।अर्थेतइत्यर्थी।इतः।स्ठा।दत्त।ऊर्जस्वतीः।आपः।परिवा।।ह्निनीः।परिवाह्निनीरितिपरि।
वाह्निनीः।अपाम्।पतिः।अपाम्।गर्भः।।३।।सूर्यवर्चसइतिसूर्य।वर्चसः।सूर्यवर्चसइतिसूर्य।वर्चसः।मांदाः।
व्रजक्षितइतिव्रज।क्षितः।वाशाः।शविष्ठाः।शक्वरीः।जनभृतइतिजन।भृतः।।विश्वभृतइतिविश्व।भृतः।आपः।
स्वराजइतिस्व।राजः।मदिं।क्षत्रम्।क्षत्रियाय।वन्वानाः।अनाधृष्टाः।सीदत।सहोजसइतिसह।ओजसः।दधतीः।।
४।।सोमस्य।त्विषिः।असि।तवेवेतितव।इव।मे।त्विषिः।भूयात्।अग्नये।स्वाहा।सोमाय।सवित्रे।सरस्वत्यै।पूष्णे।
बृहस्पतये।इंद्राय।घोषाय।श्लोकाय।अंशाय।भगाय।अर्यम्णे।।५।।अग्नेः।पृष्ठम्।अध्यानी।वृष्णम्।असि।वाक्सः।

वंधुः।तपोजाऽइतितपःऽजाः।सोमस्य।दावने।असि।स्वाहा।राजस्वऽइतिराजऽस्वः।सधमादऽइतिसधऽमादः।
द्युम्निनीः।आपः।एताः।अनाधृष्टाः।अपस्युवः।वसानाः।पस्त्यासु।चक्रे।वरुणः।सधस्थमितिसधऽस्थम्।अपाम्।
56 शिशुः।मातृतमास्वितिमातृऽतमासु।अन्तरित्यन्तः॥७॥ क्षत्रस्य।उल्बम्।असि।जरायु।योनिः।नाभिः।इन्द्रस्य।
वार्त्रघ्नमितिवार्त्रऽघ्नम्।मित्रस्य।वरुणस्य।वीर्या।अयम्।वृत्रम्।वधेन।हत्वा।रुजा।स्थ।मा।पात।एनम्।प्राञ्च
म्।प्रत्यञ्चम्।तिर्यञ्चम्।दिग्भ्यऽइतिदिक्ऽभ्यः।पात॥८॥ आविः।मर्याः।आवित्तऽइत्याऽवित्तः।अग्निः।गृहपतिरिति ५६
गृहऽपतिः।आवित्तऽइत्याऽवित्तः।इन्द्रः।वृद्धश्रवाऽइतिवृद्धऽश्रवाः।आवित्तावित्याऽवित्तौ।मित्रावरुणौ।धृतव्र

आर्विन्निन्स्या। विन्ते। धार्वाणधिन्नो। निधा। वीरधृ
विश्वधजुवाविति विश्व। रयिन्नुत्वो।

नाविति धृत। व्रतौ। आविन्नइया। विन्नः। सुषा। विश्ववेदा इति विश्व। वेदाः। आविन्नेया। विन्ना। अदितिः। उरुशर्मा
उरु। शर्मा॥ ९॥ अवेष्टा इत्यव। इष्टाः। दंदशूकाः। प्राचीम्। आ। रोह। गायत्री। त्वा। अवतु। रथंतरमिति रथम्। तरम्।
साम। त्रिवृदिति त्रि। वृत्। स्तोमः। वसंतः। ऋतुः। ब्रह्म। द्रविणम्॥ १०॥ दक्षिणाम्। आ। रोह। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति
त्रि। स्तुप्। त्वा। अवतु। बृहत्। साम। पंचदश इति पंच। दशः। स्तोमः। ग्रीष्मः। ऋतुः। क्षत्रम्। द्रविणम्॥ ११॥ प्रतीचीम्।
आ। रोह। जगती। त्वा। अवतु। वैरूपम्। साम। सप्तदश इति सप्त। दशः। स्तोमः। वर्षाः। ऋतुः। विट्। द्रविणम्॥ १२॥
उदीचीम्। आ। रोह। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनु। स्तुप्। त्वा। अवतु। वैराजम्। साम। एकविंश इत्येक। विंशः। स्तोमः।

51

राऽरतु । सतः । फलम् । इन्द्रविणम् ॥ २३ ॥ अर्भम् । आ । रोह । पंक्तिः । चा । अवतु । शाकर रे वृते इति शाकर रैौ वते ।
सामनी इति साभनी । त्रिणव त्रयस्त्रिंऽशौ । त्रिनव त्रयस्त्रिंऽशा विति त्रिनव त्रयस्त्रिंऽशौ । स्त्ता मो । हेमंत त्रि
शिरौ । सह इ वृत्ता । वर्चः । द्रविणम् । प्रत्यस्तमिति प्रति । अस्तम् । नमुचेः । शिरः । मृत्योः । पाहि । ओजः । असि
सहः । अमृतम् ॥ २४ ॥ हिरण्यरूपा विति हिरण्य । रूपा । उषसः । विरोक इति वि । रोके । उभौ । इंद्रौ । उत् । इ
थः । सूर्यः । च । आ । रोहतम् । वरुण । मित्र । गर्तम् । ततः । चक्षाथाम् । अदितिम् । दितिम् । च । मित्रः । असि । वरु
णः । असि ॥ २५ ॥ सोमस्य । त्वा । द्युम्नेन । अभि । सिंचामि । अग्नेः । भ्राजसा । सूर्यस्य । वर्चसा । इंद्रस्य । इंद्रिये

णा। क्षत्राणाम्। क्षत्रपतिरिति क्षत्र। पतिः। एधि। अति। दिद्यून्। पाहि॥१८॥ प्र। पर्वतस्य। वृषभस्य। पृष्ठा
त्। नावः। चरंति। स्वसिच इति स्व। सिचः। इयानाः। ताः। आ। अववृत्रन्। अधराक्। उदक्ता इत्युत्। अक्ताः।
अहिम्। बुध्न्यम्। अनु। रीयमाणाः। विष्णोः। विक्रमणमिति वि। क्रमणम्। असि। विक्रान्तमिति वि। क्रान्तम्॥१९॥ क्रांतं
प्रजापत इति प्रजा। पते। न। त्वत्। एतानि। अन्यः। विश्वा। रूपाणि। परि। ता। बभूव। यत्कामा इति यत्। कामाः। ते।
जुहुमः। तत्। नः। अस्तु। अयम्। अमुष्य। पिता। असौ। अस्य। पिता। वयम्। स्याम। पतयः। रयीणाम्। स्वाहा। रु
द्र। यत्। ते। क्रिवि। परम्। नाम। तस्मिन्। हुतम्। असि। अमेष्टम्। असि। स्वाहा॥२०॥ मित्रावरुणा

58 योः। वा। प्रशास्त्रोरिति प्र। शास्त्रोः। प्रशिषेति प्र। शिषा। सुनस्थि। अवधायाये। वा। स्वधमयै। वा। अरिष्टाः। अ
र्जुनः। मरुताम्। प्रसवेनेति प्र। सवेन। जय। अपाम। मनसा। सम्। इंद्रियेण॥१९॥ मा। ते। इंद्र। ते। वयम्। उ
राषाट्। अयुक्तासः। अब्रह्मता। विदसाम। तिष्ठ। रथम्। अधियम्। वज्रहस्तेति वज्र। हस्त। आ। रश्मीन्।
देवायमसे। स्वश्वानिति सु। अश्वान्॥२०॥ अग्नये। गृहपतय इति गृह। पतये। स्वाहा। सोमाय। वनस्पतये।
मरुताम्। ओजसे। इंद्रस्य। इंद्रियाय। पृथिवि। मातः। मा। मा। हिंसीः। मो इति मो। अहम्। त्वाम्॥२१॥ हंसः। ५७
शुचिषत्। शुचिसदिति शुचि। सत्। वसुः। अंतरिक्षसदित्यंतरिक्ष। सत्। होता। वेदिषत्। वेदिसदिति वेदि। सत्।

अतिथिः । दुरोणसदिति दुरोण।सत् । नृषत् । नृसदिति नृ।सत् । वरसदिति वर।सत् । ऋतसदित्यृत।सत् । व्
मसत् । व्योमसदिति व्योमसदिति व्योम।सत् । अब्जा । अब्जा इत्यप्।जाः । गोजा इति गो।जाः । ऋतजा इत्यृत।जाः । अद्रिजा
इत्यद्रि।जाः । ऋतम् । बृहत् ॥२४॥ इयत् । असि । आयुः । असि । आयुः । मयि । धेहि । युङ् । वर्चः । ऊर्क् । ऊर्जम् ।
इन्द्रस्य । वाम् । वीर्यकृतेति वीर्य।कृता । बाहू इति बाहू । अभ्युपावहरामीत्यभि।उप।अवहरामि ॥२५॥ स्योना ।
असि । सुषदा । सुसदेति सु।सदाम् । ऋतस्य । योनिम् ॥२६॥ नि । ससाद । धृतव्रत इति धृत।व्रतः । वरुणः । प
स्त्यासु । आ । साम्राज्यायेति साम्।राज्याय । सुक्रतुरिति सु।क्रतुः ॥२७॥ अभिभूरित्यभि।भूः । असि । एताः । ते ।

सुषदेति सु।सदा । ऋतस्य । योनिः । स्योनामू... सुषदाम् ...

पंच। रिशोः। कल्यं नाम्न। ब्रह्मन्। चम। ब्रह्मा। चम्सि। सविता। सत्यप्रसवइति सत्य्प्रसवः। वरुणः। सत्यौ
जाइति सत्यऽओजाः। इंद्रः। विश्वौजाः। रुद्रः। सुशेवइति सुशेवः। बहुकारइति बहुकार। श्रेयस्कर। श्रेयः।
करेति श्रेयःकर। भूयस्कर। भूयःकरेति भूयःकर। तेन। मे। रक्ष। रक्ष। अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः। जुषाणः।
अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः। आज्यस्य। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृताइति स्वाहाकृताः। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रि
तिरश्मिभिः। यतध्वम्। सजातानामिति सजातानाम्। मध्यमेष्ठ्याय। मध्यमेस्थ्यायेति मध्यमेस्थ्याय। २७॥ स
वित्रा। प्रसवित्रेति प्रसवित्रा। सरस्वत्या। वाचा। त्वष्ट्रा। रूपैः। पूष्णा। पशुभिरिति पशुभिः। इंद्रेण। अस्मे

बृहस्पतिना। ब्रह्मणा। वरुणेन। ओजसा। अग्निना। तेजसा। सोमेन। राज्ञा। विष्णुना। दशम्या। देवतया। प्रसूत इति
प्रसूतः। वा। स्रपीमि॥ २८॥ अश्विभ्यामित्यश्विभ्याम्। पच्यस्व। सरस्वत्यै। इन्द्राय। सुत्राम्ण इति सुत्राम्णे। वा
युः। पूतः। पवित्रेण। प्रत्यङ्। सोमः। अतिस्रुत इत्यतिस्रुतः। इन्द्रस्य। युज्यः। सखा॥ २९॥ कुवित्। अङ्ग। यवमन्त
इति यवमन्तः। यवम्। चित्। यथा। दान्ति। अनुपूर्वमित्यनुपूर्वम्। वियूयेति वियूय। इहेहेतीह इह। एषाम्। कृ
णुहि। भोजनानि। ये। बर्हिषः। नमउक्तिमिति नमःउक्तिम्। यजन्ति। अश्विभ्यामित्यश्विभ्याम्। सरस्वत्यै। इन्
द्राय। सुत्राम्ण इति सुत्राम्णे॥ ३०॥ युवम्। सुरामम्। अश्विना। नमुचौ। आसुरे। सचा। विपिपानेति विपिपाना।

शुभः। पती इति पती। इन्द्रम्। कर्मस्विति कर्म्मऽसु। आ। अवतम्॥ ३३॥ पुत्रमिवेति पुत्रम्। इव। पितरौ। अश्विना॥
उभा। इन्द्र। आवथुः। काव्यैः। दंसनाभिः। यत्। सुरामम्। वि। अपिबः। शचीभिः। सरस्वती। त्वा। मघवन्। अभि
60 मघवन्। अभिष्णक्॥ ३४॥ ॥इति पदपाठे दशमोऽध्यायः॥ ॥युञ्जानः। प्रथमम्। मनः। तत्त्वाय। सविता॥
धियः। अग्नेः। ज्योतिः। निचाय्येति निऽचाय्य। पृथिव्याः। अधि। आ। अभरत्॥ १॥ युक्तेन। मनसा। वयम्। देवस्य। स
वितुः। सवाय। स्वर्ग्यायेति स्वःऽग्याय। शक्त्या॥ २॥ युक्त्वाय। सविता। देवान्। स्वः। यतः। धिया। दिवम्। बृह ६०
त्। ज्योतिः। करिष्यतः। सविता। प्र। सुवाति। तान्॥ ३॥ युजे। वाम्। ब्रह्म। पूर्व्यम्। नमोभिरिति नमःऽभिः। वि॥

देदे। गायत्रेण। छंदसा। अंगिरस्वत्। पृथिव्याः। सधस्थादिति सधस्थात्। अग्निम्। पुरीष्यम्। अंगिरस्वत्। आ।
भर। त्रिष्टुभेन। त्रिष्टुभेनेति त्रिष्टुभेन॥७॥ अभ्रिः। असि। नारिः। असि। त्वया। वयम्। अग्निम्। शकेम। खनितुम्।
61 सधस्थ इति सधऽस्थे। आ। जागतेन॥८॥ हस्ते। आधाय। सविता। बिभ्रत्। अग्निम्। हिरण्ययीम्। आ।
नुष्टुभेन। आनुष्टुभेनेत्यानुऽस्तुभेन॥९॥ प्रतूर्त्तमिति प्रऽतूर्त्तम्। वाजिन्। आ। द्रव। वरिष्ठाम्। अनु। संवतमिति
सम्ऽवतम्। दिवि। ते। जन्म। परमम्। अंतरिक्षे। तव। नाभिः। पृथिव्याम्। अधि। योनिः। इत्॥१०॥ युंजाथाम्। रासभम्। ६१
युवम्। अस्मिन्। यामे। वृषण्वसू इति वृषण्ऽवसू। अग्निम्। भरन्तम्। अस्मयुमित्यस्मऽयुम्॥११॥ योगेयोग इति योगे।

गे।योगे।तवस्तरमितितवःतरम्।वाजेवाजइतिवाजे।वाजे।हवामहे।सखायः।इन्द्रम्।ऊतये।१२।प्रतूर्वन्नि
तिप्र।तूर्वन्।आ।इहि।अवक्रामन्नित्यवक्रामन्।अशस्तीः।रुद्रस्य।गाणपत्यमितिगाणपत्यम्।मयोभूरितिमयः।
भूः।आ।इहि।उरु।अन्तरिक्षम्।वि।इहि।स्वस्तिगव्यूतिरितिस्वस्तिगव्यूतिः।अभयानि।कृण्वन्।पूष्णा।सयु
जेतिसयुजा।सह।अह्ठाइमः।नरिष्ठामः।१३।अनु।अग्निः।उषसाम्।अग्रम्।अख्यत्।अनु।अहानि।प्रथमः।
जातवेदाइतिजात।वेदाः।अनु।सूर्यस्य।पुरुत्रेतिपुरु।त्रा।च।रश्मीन्।अनु।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।आ।
ततंथ।१४।आगत्येत्या।गत्य।वाजी।अध्वानम्।सर्वाः।मृधः।वि।धूनुते।अग्निम्।सधस्थइतिसध।स्थे।महति।चक्षु

62

बा।नि।विकीषते॥२५॥ आ।क्रम्येत्या।क्रम्य।वाजिन्।पृथिवीम्।अग्निम्।इछ।रुचा।त्वम्।भूम्याः।वृत्वाय।नः।ब्रूहि।
यतः।खनेम।तम्।वयम्॥२६॥ द्यौः।ते।पृष्ठम्।पृथिवी।सधस्थमितिसध।स्थम्।आत्मा।अन्तरिक्षम्।समुद्रः।यो
निः।विख्यायेतिवि।ख्याय।चक्षुषा।त्वम्।अभि।तिष्ठ।पृतन्यतः॥२७॥ उत्।क्राम।महते।सौभगाय।अस्मात्।आस्था
नात्।द्रविणोदा इतिद्रविणः।दाः।वाजिन्।वयम्।स्याम।सुमताविति सु।मतौ।पृथिव्याः।अग्निम्।ख
नन्तः।उपस्थ इत्युप।स्थे।अस्याः॥२८॥ उत्।अक्रमीत्।द्रविणोदा इति द्रविणः।दाः।वाजी।अर्वा।अकृरित्यकः।सु। ६२
लोकम्।सुकृतमितिसु।प्रतीकम्।अग्निम्।स्वरितिस्वः।रुहाणाः।अधि।नाकम्।उत्तमम्मित्युत्।तमम्॥२९॥ आ।त्वा॥

पृथिव्याम्।ततः।[illegible]।सु।प्रतीकम्

जिघर्म्मि । मनसा । घृतेन । प्रतिक्षियंतमितिप्रति । क्षियंतम् । भुवनानि । विश्वा । पृथुम् । तिरश्चा । वयसा । बृहंतम् । व्य

चिष्ठम् । अन्नैः । रभसम् । दृशानम् ॥ २० ॥ आ । विश्वतः । प्रत्यंचम् । जिघर्म्मि । अरक्षसा । मनसा । तत् । जुषेत । मर्यश्रीरिति

मर्य । श्रीः । स्पृहयद्वर्ण इति स्पृहयत् । वर्णः । अग्निः । न । अभिमृश इति । मृशे । तन्वा । जर्भुराणः ॥ २१ ॥ परि । वाजपति

रितिवाज । पतिः । कविः । अग्निः । हव्यानि । अक्रमीत् । दधत् । रत्नानि । दाशुषे ॥ २२ ॥ परि । त्वा । अग्ने । पुरम् । वयम् । विप्रम् । स

हस्य । धीमहि । धृषद्वर्णमितिधृषत् । वर्णम् । दिवेदिव इति दिवे । दिवे । हंतारम् । भंगुरावताम् । भंगुरवतामिति भंगुर व

ताम् । त्वम् । अग्ने । द्युभिरितिद्यु । भिः । त्वम् । आशुशुक्षणिः । अद्भ्य इत्यत् । भ्यः । त्वम् । अश्मनः । परि । वनेभ्यः । उषधीभ्यः । नृणाम् ।

नृ१तइतिनृ।पते। जायसे। शुचिः॥२४॥ त्वं। गिरस्त्वन्। रत्वनामि। ज्योतिष्मंतम्। वा। अग्ने। सु [illegible] प्रतीकमितिसु।
प्रतीकम्। अजस्रेण। भानुना। दीद्यतम्। शिवम्। प्रजाभ्यइतिप्र। जाभ्यः। अहिंसंतम्। रवनामः॥२५॥ अपाम्। उप
स्थम्। असि। योनिः। अग्नेः। समुद्रम्। अभितः। पिन्वमानम्। वर्द्धमानः। महान्। आ। च। पुष्करे। दिवः। मात्रया। वरिम्णा। प्र
थस्व॥२६॥ नाभ्मा। त्वा। वर्म्मा। वास्तोः। अच्छिद्रेइत्यच्छिद्रे। बहुलेइतिबहु। ले। उभेइत्युभे। व्यचस्वतीइतिव्यचस्वती।
63 समम्। वसाथाम्। भृतम्। अग्निम्। पुरीष्यम्॥२७॥ सम्। आ। वसाथाम्। स्वर्विदेतिस्वः। विदा। समीचीइतिसमीची। उरसा। त्मना। ६३
अग्निम्। अंतः। भरिष्यंतीइतिभरिष्यंती। ज्योतिष्मंतम्। अजस्रम्। इत्॥२८॥ पुरीष्यः। असि। विश्वभराइति विश्व

रोरा॥ अथर्वा। त्वा। प्रथमः। निः। अमंथत्। अग्ने। त्वाम्। अग्ने। पुष्करात्। अधि। अथर्वा। निः। अमंथत। मूर्ध्नः। विश्व
स्य। वाघतः॥ २९॥ तम्। ॐ इत्यूं। त्वा। दध्यङ्। ऋषिः। पुत्रः। ईधे। अथर्वणः। वृत्रहणम्। वृत्रहनमिति वृत्र। हनम्। पुरंदर
मिति पुरम्। दरम्॥ ३०॥ तम्। ॐ इत्यूं। त्वा। पाथ्यः। वृषा। सम्। ईधे। दस्युहंतममिति दस्यु। हन्। तम्। धनंजयमिति धन
म्। जयम्। रणे रण इति रणे रणे॥ ३१॥ सीद। होतरिति होतः। स्वे। ॐ इत्यूं। लोके। चिकित्वान्। सादय। सुकृतस्येति
सु। कृतस्य। योनौ। देवावीरिति देव। अवीः। देवान्। हविषा। यजासि। अग्ने। बृहत्। यजमाने। वयः। धाः॥ ३२॥
नि। होता। होतृषदने। होतृसदन इति होतृ। सदने। विदानः। त्वेषः। दीदिवानिति दीदिऽवान्। असदत्। सुदक्ष इति

नि १

सु। दक्षः। अदब्धव्रतप्रमतिरित्यदब्धव्रतप्रमतिः। वसिष्ठः। सहस्रंभर इति सहस्रम्। भरः। शुचिजिह्व इति शुचि। जि
ह्वः। अग्निः॥ ३३॥ सम्। आसीदस्व। महान्। असि। शोचस्व। देववीतम इति देव। वीतमः। वि। धूमम्। अग्ने। अरुषम्। मियेध्य।
सृज। प्रशस्तेति प्र। शस्त। दर्शतम्॥ ३४॥ अपः। देवीः। उप। सृज। मधुमतीरिति मधु। मतीः। अयक्ष्माय। प्रजाभ्य इति प्र।
जाभ्यः। तासाम्। आस्थानादित्याऽस्थानात्। उत्। जिहताम्। ओषधयः। सुपिप्पला इति सु। पिप्पलाः॥ ३५॥ सम्। ते।
64 वायुः। मातरिश्वा। दधातु। उत्तानायाः। हृदयम्। यत्। विकस्तमिति वि। कस्तम्। यः। देवानाम्। चरसि। प्राणथेन। क ६४
स्मै। देव। वषट्। अस्तु। तुभ्यम्॥ ३६॥ सुजात इति सु। जातः। ज्योतिषा। सह। शर्म। वरूथम्। आ। असदत्। स्वः। इति

स्वः। वासः। अग्ने। विश्वरूपमितिविश्वरूपम्। सम्। व्ययस्व। विभावसो इतिविभावसो॥ ३७॥ उत। ऊँ इत्यूँ। तिष्ठ।
ति स्वध्वर। अस्य। अध्वरस्य। वानः। देव्या। धिया। गृ॰ दशो चा। नासा। बृहता। सुशुक्वनिरितिसु। शुक्वनिः। या। अग्ने। याहि।
सुशस्तिभिरितिसु। शस्तिभिः॥ ३८॥ ऊर्ध्वः। ऊँ इत्यूँ। सु। नः। ऊतये। तिष्ठ। देवः। न। सविता। ऊर्ध्वः। वाजस्य। सनिता।
यत्। अञ्जिभिरित्यञ्जि। भिः। वाघद्भिरितिवाघत्। भिः। विह्वयामह इतिवि। ह्वयामहे॥ ३९॥ सः। जातः। गर्भः। असि।
रोदस्योः। अग्ने। चारुः। विभृत इतिवि। भृतः। ओषधीषु। चित्रः। शिशुः। परि। तमांसि। अक्तून्। प्र। मातृभ्य इतिमातृ।
भ्यः। अधि। कनिक्रदत्। गाः॥ ४०॥ स्थिरः। भव। वीड्वङ्ग इतिवीडु। अङ्गः। श्येनः। भव। वाजी। अर्वन्। पृथुः। भव। सुषदः।

सुसद इति सु। सदः। वयम्। अग्नेः। पुरीषवाहनः। पुरीषवाहन इति पुरीष। वाहनः॥ ४१॥ शिवः। भव। प्रजाभ्य इति
प्र। जाभ्यः। मानुषीभ्यः। त्वम्। अंगिरः। मा। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अभि। शोचीः। मा। अंतरिक्षम्। मा। वन
स्पतीन्॥ ४२॥ प्र। एतु। वाजी। कनिक्रदत्। नानदत्। रासभः। पत्वा। भरन्। अग्निम्। पुरीष्यम्। मा। पादि। आयुषः।
65 पुरा। वृषा। अग्निम्। वृषणम्। भरन्। अपाम्। गर्भम्। समुद्रियम्। अग्ने। आ। याहि। वीतये॥ ४३॥ ऋतम्। सत्यम्। ऋ
तम्। सत्यम्। अग्निम्। पुरीष्यम्। अंगिरस्वत्। भरामः। ओषधयः। प्रति। मोदध्वम्। अग्निम्। एतम्। शिवम्। आयंतमि ६५
त्या। यंतम्। अभि। अत्र। युष्मान्। व्यस्यन्निति वि। अस्यन्। विश्वाः। अनिराः। अमीवाः। निषीदन्। निसीदन्निति नि।

सीदन्तु । नः । अप । दुर्मत्तिमिति दुः । मतिम् । जहि ॥ ४४ ॥ त्रेषयः । प्रति । गृह्णीत । पुष्पावतीरिति पुष्प । वतीः । सुपिप्पला
इति सु । पिप्पलाः । अयम् । गर्भः । ऋत्वियः । प्रत्नम् । सधस्थमिति सध । स्थम् । आ । असदत् ॥ ४५ ॥ विपाजसा । पृथुना । शो
शुचानः । बाधस्व । द्विषः । रक्षसः । अमीवाः । सुशर्मणइति सु । शर्मणः । बृहतः । शर्मणि । स्याम् । अग्नेः । अहम् । सुह
वस्येति सु । हवस्य । प्रणीताविति प्र । नीतौ ॥ ४६ ॥ आपः । हि । स्थ । मयोभुवइति मयः । भुवः । ताः । नः । ऊर्जे । द
धातन । महे । रणाय । चक्षसे ॥ ४७ ॥ यः । वः । शिवतमइति शिव । तमः । रसः । तस्य । भाजयत । इह । नः । उशतीरिव । उ
शतीः । इव । मातरः ॥ ४८ ॥ तस्मै । अरम् । गमाम । वः । यस्य । क्षयाय । जिन्वथ । आपः । जनयथ । च । नः ॥ ४९ ॥ मित्रः । सं

स्वर्ज्योतिरिति स्वः। स्वर्ज्योः। पृथिवीम्। त्वम्। इमम्। वा। ज्योतिषा। सह। सुजातमिति सु। जातम्। जातवेदसमिति जा
त। वेदसम्। अयक्ष्माय। त्वा। सम्। सृजामि। प्रजाभ्यः॥ ५०॥ रुद्राः। सम्ऽसृज्येति सम्। सृज्य। पृथिवीम्। बृहत्।
66 ज्योतिः। सम्। ईधिरे। तेषाम्। भानुः। अजस्रः। इत्। शुक्रः। देवेषु। रोचते॥ ५१॥ सम्ऽसृष्टामिति सम्। सृष्टाम्। वसुभि
रिति वसु। भिः। रुद्रैः। धीरैः। कर्मण्याम्। मृदम्। हस्ताभ्याम्। मृद्वीम्। कृत्वा। सिनीवाली। कृणोतु। ताम्॥ ५२॥ सिनी
वाली। सुकपर्देति सु। कपर्दा। सुकुरीरेति सु। कुरीरा। स्वौपशेति सु। औपशा। सा। तुभ्यम्। अदिते। महि। आ। उखा ६६
म्। दधातु। हस्तयोः॥ ५३॥ उखाम्। कृणोतु। शक्त्या। बाहुभ्यामिति बाहु। भ्याम्। अदितिः। धिया। माता। पुत्रम्। यथा।

उपस्थ इत्युप। स्थे। सा। अग्निम्। बिभर्तु। गर्भे। आ। मखस्य। शिरः। असि। ५७॥ वसवः। त्वा। कृण्वंतु। गायत्रेण। छंदसा।
अंगिरस्वत्। ध्रुवा। असि। पृथिवी। असि। धारय। मयि। प्रजामिति प्र। जाम्। रायः। पोषम्। गौपत्यम्। सुवीर्यमिति सु।
वीर्यम्। सजातानिति स। जातान्। यजमानाय। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रैष्टुभेनेति त्रैस्तुभेन। अंतरिक्षम्। आदित्याः।
जागतेन। द्यौः। विश्वे। देवाः। वैश्वानराः। आनुष्टुभेन। आनुष्टुभेनेत्यानुस्तुभेन। दिशः। ५८॥ अदितिः। ते। बिलम्।
गृभ्णातु। कृत्वाय। सा। महीम्। उखाम्। मृन्मयीमिति मृत्। मयीम्। योनिम्। अग्नये। पुत्रेभ्यः। प्र। अयच्छत्। अदितिः।
श्रपयान्। इति। ५९॥ वसवः। त्वा। धूपयंतु। इंद्रः। धूपयतु। वरुणः। विष्णुः। ६०॥ अदितिः। त्वा। देवी। विश्वदेव्यावती।

विश्वदेव्यावतीति विश्वदेव्य। वती। पृथिव्याः। सधस्थ इति सधऽस्थे। अंगिरस्वत्। खनतु। अवट। देवानाम्। त्वा। प
 त्नीः। देवीः। विश्वदेव्यावतीः। विश्वदेव्यावतीति विश्वदेव्य। वती। दधतु। उखे। धिषणाः। अग्निः। इंधताम्। वरूत्रीः
श्रपयंतु। जनयः। अच्छिन्नपत्रा इत्यच्छिन्न। पत्राः। पचंतु॥ ६०॥ मित्रस्य। चर्षणीधृतः। चर्षणीधृत इति चर्षणि
धृतः। अवः। देवस्य। सानसि। द्युम्नम्। चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवःऽतमम्॥ ६१॥ देवः। वः। सविता। उत्। वपतु
सुपाणिरिति सु। पाणिः। स्वंगुरिरिति सु। अंगुरिः। सुबाहुरिति सु। बाहुः। उत। शक्त्या। अव्यथमाना। पृथिव्या
म्। आशाः। दिशः। आ। पृण। उत्थाय। बृहती। भव। उ ऊँ इति। तिष्ठ। ध्रुवा। त्वम्। मित्र। एताम्। ते। उखाम्

स्वा० ६।

मू। परि। ददामि। अग्निः। त्वे। एषा। मा। नेदिहि। वसवः। वा। आ। छंदं३। ॥६१॥ आकृतिम्। इत्या। कूतिम्। अग्निम्। प्रयुजमितिप्र।
युजम्। मनेनः। मेधाम्। चित्तम्। विज्ञानमितिवि। ज्ञातम्। वाचः। विधृतिमितिवि। धृतिम्। प्रजापतय इतिप्रजाप
ताय। मनवे। अग्नये। वैश्वानराय। ॥६२॥ मा। सु। भित्थाः। मा। सु। रिषः। अंब। धृष्णु। वीरयस्व। सु। अग्निः। च। इदम्।
करिष्यथः। ॥६३॥ दृंहस्व। देवि। पृथिवि। स्वस्तये। आसुरी। माया। स्वधया। कृता। असि। जुष्टम्। देवेभ्यः। इदम्। अस्तु
स्तु। हव्यम्। अरिष्टा। त्वम्। उत्। इहि। यज्ञे। अस्मिन्। ॥६४॥ द्रुन्न इतिद्रु। अन्नः। सर्पिरासुतिरिति सर्पिः। आ। सुतिः। प्र
त्नः। होता। वरेण्यः। सहसः। पुत्रः। अद्भुतः। ॥६५॥ परस्याः। अधि। संवत इतिसम्। वतः। अवरान्। अभि। आ। तर। यत्र। अहम्

६८

मा। अस्मिं। तान्। अव॥ ६६॥ परमस्याः। परावत इति परा॥ वतः। रोहिदश्व इति रोहित्। अश्वः। इह। आ। गहि। पुरीष्यः।
पुरुप्रिय इति पुरु। प्रियः। अग्ने। त्वम्। तर। मृधः॥ ६७॥ यत्। अग्ने। कानि। कानि। चित्। आ। ते। दारूणि। दध्मसि। सर्वम्।
तत्। अस्तु। ते। घृतम्। तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य॥ ६८॥ यत्। अत्ति। उपजिह्विका इत्युप। जिह्विका। यत्। वम्रः। अतिसर्पतीत्य
ति। सर्पति॥ ६९॥ अहरहरित्यहः। अहः। अप्रयावमित्यप्र। यावम्। भरन्तः। अश्वायेव। अश्वाय। इव। तिष्ठते। घा
सम्। अस्मै। रायः। पोषेण। सम्। इषा। मदन्तः। अग्ने। मा। ते। प्रतिवेशा इति प्रति। वेशाः। रिषाम॥ ७०॥ नाभा। पृथि ६८॥
व्याः। समिधान इति सम्। इधानः। अग्निम्। रायः। पोषाय। बृहते। हवामहे। इरम्मदमितीरम्। मदम्। बृहदुक्थमिति बृ

सीदन् । नः । अप । दुर्मतिं मितिं दुःऽमतिम् । जहि ॥४६॥ हत । उक्थम् । यजत्रम् । जेतारम् । अग्निम् । पृतनासु । सा
सहिम् । ससहिम् इति सऽसहिम् ॥७१॥ याः । सेनाः । अभीत्वरीः इति अभिऽइत्वरीः । आव्याधिनीः इति आऽव्याधिनीः । उगणाः ।
उत । याः । स्तेनाः । ये । च । तस्कराः । तान् । ते । अग्ने । अपि । दधामि । आस्ये ॥७२॥ ८०७ दंष्ट्राभ्याम् । मलिम्लून् । जंभ्यैः । तस्क
रान् । उत । हनुभ्याम् इति हनुऽभ्याम् । स्तेनान् । भगऽवः इति भगऽवः । तान् । त्वम् । खाद । सुखादितान् इति सुऽखादितान् ॥७३॥
ये । जनेषु । जनेषु । मलिम्लवः । स्तेनासः । तस्कराः । वने । ये । कक्षेषु । अघायवः । अघयवः इति अघऽयवः । तान् । ते । तान् । ते
दधामि । जंभ्योः ॥७४॥ यः । अस्मभ्यम् । अरातीयात् । अरातीयात् इति अरातिऽयात् । यः । च । नः । द्वेषत् । जनः । निंदा

तृ।यः।अस्मान्।धिप्सात्।वा।सर्वम्।तम्।मस्मसा।कुरु।७५॥ सं७शितमिति सम्ऽशितम्।मे।ब्रह्म।सं७शितमि
69 तिसम्ऽशितम्।वीर्यम्।बलम्।सं७शितमितिसम्ऽशितम्।क्षत्रम्।जिष्णु।यस्य।अहम्।अस्मि।पुरःऽहित इति पुरः-
ऽहितः।७६।उत्।एषाम्।बाहू इति बाहू।अतिरम्।उत्।वर्चः।अथो इति।बलम्।क्षिणोमि।ब्रह्मणा।मित्रान्।उत्
त्।नयामि।स्वान्।अहम्।७७।अन्नपत इत्यन्नऽपते।अन्नस्य।नः।देहि।अनमीवस्य।शुष्मिणः।प्र।प्रऽदा श्री २
तारम्।तारिषः।ऊर्जम्।नः।धेहि।द्विपद इति द्विऽपदे।चतुःऽपदे।चतुःऽपद इति चतुःऽपदे।७८॥ ॥इति सं ६९
हितापदपाठे एकादशोऽध्यायः॥ ॥इत्वा नः।एकः।उर्वी।विश्वधौत्।कुमर्षीमितिङः।मर्षम।आयुः।अप्रियः

एनांघोनंननवक्र

रुचानः।अग्निः।अमृतः।अभवत।वयोभिरितिवयःऽभिः।यत्।एनम्।सुरेताइतिसुऽरेताः॥२॥नक्तोषासा।नक्तो
षसेतिनक्तोषसा।समनसेतिसऽमनसा।विरूपेइतिविऽरूपे।धापयेतेइतिधापयेते।शिशुम्।एकम्।समीचीइति
सम्ऽईची।द्यावा।क्षामा।रुक्मः।अन्तः।वि।भाति।देवाः।अग्निम्।धारयन्।द्रविणोदाइतिद्रविणःऽदाः॥३॥वि
श्वा।रूपाणि।प्रति।मुञ्चते।कविः।प्र।असावीत्।भद्रम्।द्विपदइतिद्विऽपदे।चतुःष्पदे।चतुःऽपदइतिचतुःऽपदे।वि।
नाकम्।अख्यत्।सविता।वरेण्यः।अनु।प्रयाणम्।प्रयानमितिप्रऽयानम्।उषसः।वि।राजति॥४॥सुपर्णइतिसु
ऽपर्णः।असि।गरुत्मान्।त्रिवृदितित्रिऽवृत्।ते।शिरः।गायत्रम्।चक्षुः।बृहद्रथन्तरेइतिबृहत्ऽरथन्तरे।पक्षौ।स्तो

मः। आत्मा। वर्द्धदा। असि। अंगानि। यज्ञं। असि। नाम। साम। ते। तत्। वामदेव्यम्। इति वामदेव्यम्। यज्ञाय ज्ञियम्। इति
यज्ञायज्ञियम्। पुच्छम्। धिष्ण्याः। शफाः। दिवम्। गच्छ। स्वः। इति स्वः। पत। ४॥ विष्णोः। क्रमः। असि। सपत्नहा। इति सप
त्नहा। गायत्रम्। छंदः। आ। रोह। पृथिवीम्। अनु। वि। क्रमस्व। अभिमातिहा। इत्यभिमाति। हा। त्रैष्टुभम्। त्रैस्तुभमिति त्रै
स्तुभम्। अंतरिक्षम्। अरातीयतः। अरातियत इत्यराति। यतः। हंता। जागतम्। दिवम्। शत्रूयतः। शत्रुयत इति शत्रु
यतः। हंता। आनुष्टुभम्। आनुस्तुभमित्यानु। स्तुभम्। दिशः॥५॥ अक्रंदत्। अग्निः। स्तनयन्निवेति स्तनयन्। इव। द्यौः।
क्षामा। रेरिहत्। वीरुधः। समंजन्निति सम्। अंजन्। सद्यः। जज्ञानः। वि। हि। ईम्। इद्धः। अख्यत्। आ। रोदसी। इति रोदसी। ७०

70

नानुना।न्ना।नि।अंतरिक्षंनः॥६॥ अग्ने। अभ्यावर्त्तिन्नित्यभि। आवर्त्तिन्। अभि। मा। नि। वर्त्तस्व। आयुषा। वर्चसा। प्र
जयेति प्र। जया। धनेन। सन्या। मेधया। रय्या। पोषेण॥७॥ अग्ने। अंगिरः। शतम्। ते। संतु। आवृत इत्या। वृतः। स
हस्रम्। ते। उपावृत इत्युप। आवृतः। अध। पोषस्य। पोषेण। पुनः। नः। नष्टम्। आ। कृधि। पुनः। नः। रयिम्। आ। कृधि॥
८॥ पुनः। ऊर्जा। नि। वर्त्तस्व। पुनः। अग्ने। इषा। आयुषा। पुनः। नः। पाहि। अंहसः॥९॥ सह। रय्या। नि। वर्त्तस्व। अग्ने।
पिन्वस्व। धारया। विश्वप्स्न्येति विश्व। प्स्न्या। विश्वतः। परि॥१०॥ आ। त्वा। अहार्षम्। अंतः। अभूः। ध्रुवः। तिष्ठ। अविचाव
लिरित्यविचा। चलिः। विशः। त्वा। सर्वाः। वांछंतु। मा। त्वत्। राष्ट्रम्। अधि। भ्रशत्॥११॥ उत्। उत्तममित्युत्। तमम्। व

निनिनि॰ । जगन्वा

रुण । पाशम् । अस्मत् । अव । अधमम् । वि । मध्यमम् । श्रथाय । श्रथयेति श्रथय । अथ । वयम् । आदित्य । व्रते । त
व । अनागसः । अदितये । स्याम ॥ १२ ॥ अग्रे । बृहन् । उषसाम् । ऊर्ध्वः । अस्थात् । निर्जगन्वान् । तमसः । ज्योतिषा । आ । अ
गात् । अग्निः । भानुना । रुशता । स्वङ्ग इति सु अङ्गः । आ । जातः । विश्वा । सद्मानि । अप्राः ॥ १३ ॥ सीद । त्वम् । मातुः । अस्याः ।
71 उपस्थ इत्युपस्थे । विश्वानि । अग्ने । वयुनानि । विद्वान् । मा । एनाम् । तपसा । मा । अर्चिषा । अभि । शोशुचीः । अन्तः । अस्या
म् । शुक्रज्योतिरिति शुक्र । ज्योतिः । वि । भाहि ॥ १४ ॥ अन्तः । अग्ने । रुचा । त्वम् । उखायाः । सदने । स्वे । तस्याः । त्वम् । हरसा । ७२
तपन् । जातवेद इति जात । वेदः । शिवः । भव ॥ १५ ॥ शिवः । भूत्वा । मह्यम् । अग्ने । अथो इत्यथो । सीद । शिवः । त्वम् । शिवाः । कृ

वा।दिव्रानःसर्वानिस्वमायोनिमाद्रुहा।अग्नान्सदः॥२६॥दिवः।परि।प्रथमम्।जज्ञे।अग्निः।अस्मत्।द्वितीयम्।परि।जात
वेदाइतिजात।वेदाः।तृतीयम्।अप्सु।नृमणाः।नृमनाइतिनृ।मनाः।अजस्रम्।इंधानः।एनम्।जरते।
स्वाधीरितिसु।आधीः॥२७॥विद्म।ते।अग्ने।त्रेधा।त्रयाणि।विद्म।ते।धाम।विभृतेतिवि।भृता।पुरुत्रेतिपुरुत्रा।वि
द्म।ते।नाम।परमम्।गुहा।यत्।विद्म।तम्।उत्सम्।यतः।आजगंथेत्याजगंथ॥२८॥समुद्रे।त्वा।नृमणाः।नृमनाइ
तिनृ।मनाः।अप्सु।अंतः।नृचक्षाइतिनृ।चक्षाः।ईधे।दिवः।अग्ने।ऊधन्।तृतीये।त्वा।रजसि।तस्थिवांसं
समितितस्थि।वांसं।अपाम्।उपस्थेइत्युपस्थे।महिषाः।अवर्द्धन्॥२९॥श्रीणाम्।उदारइत्युत्।आरः।धरुणः।र

धीरःणाम्।मनीषाणाम्।प्राऽर्पण इति प्रऽअर्पणः।सोमगोपा इति सोमऽगोपाः।वसुः।सूनुः।सहसः।अप्सु।अन्तः।
सुऽराजा॥वि।भाति।अग्रे।उषसाम्।इधानः॥२०॥विश्वस्य।केतुः।भुवनस्य।गर्भः।आ।रोदसी इति।रोदसी।अपृणा
त्।जायमानः।वीडुम्।चित्।अद्रिम्।अभिनत्।परायन्निति पराऽयन्।जनाः।यत्।अग्निम्।अयजंत।पंच॥२१॥उशि
क्।पावकः।अरतिः।सुमेधा इति सुऽमेधाः।मर्त्तेषु।अग्निः।अमृतः।नि।धायि।इयर्त्ति।धूमम्।अरुषम्।भरिभ्रत्।
उत्।शुक्रेण।शोचिषा।द्याम्।इनक्षन्॥२२॥यः।ते।अद्य।कृणवत्।भद्रशोचे इति भद्रऽशोचे।अपूपम्।देव।घृत ७२
वंतमिति घृतऽवंतम्।अग्ने।प्र।तम्।नय।प्रतरमिति प्रऽतरम्।वस्यः।अच्छ।अभि।सुम्नम्।देवभक्तमिति देव।भक्तम्।

यविष्ठ ॥२३॥ स्वा । तम् । ऋऽजा । सौ । अवसौ । स्तु । अग्ने । उक्छ । वे । ऋ । इय । क्छे । उक्छे । आ । ऋऽजा । हास्यमाने । प्रियः । सूर्ये । वि
यः । अग्ना । नवा । ति । उत । जातेन । भिनदत् । उत । जनि । वैरिति । जनि । विः ॥२४॥ त्वाम् । अग्ने । यजमानाः । अनु । द्यून् । वि
श्वा । वसु । दधिरे । वार्याणि । त्वया । सह । द्रविणम् । इच्छमानाः । व्रजम् । गोमंतमिति गो । मतम् । उशिजः । वि । वव्रुः ॥२५॥
अस्ता । वि । अग्निः । नराम् । सुशेव इति सु । शेवः । विश्वानरः । ऋषिभिः ऋषिभिः । सोमगोपा इति सोम । गोपाः । अद्वेषे
इत्यद्वेषे । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । हुवेम । देवाः । धत्त । रयिम् । अस्मे इत्यस्मे । सुवीरमिति सु । वीरम् ॥२६॥ उत
नः इत्यूँ । वा । विश्वे । देवाः । अग्ने । नरस्व । वितिभिरिति वितिभिः । भिः । सः । नः । नवा । शिवः । वम् । सुप्रतीक इति सु । प्रती

कः। विलावसुरिति विला। वसुः॥२७॥ प्र। इत्। अग्ने। ज्योतिष्मान्। याहि। शिवेभिः। अर्चिभिः। त्वम्। बृ
हद्भिरिति बृहत्ऽभिः। भानुभिरिति भानुऽभिः। भासन्। मा। हिंसीः। तन्वा। प्रजा इति प्रऽजाः॥२८॥ प्रप्रेति प्रऽप्र। अय
७३ म्। अग्निः। भरतस्य। शृण्वे। वि। यत्। सूर्यः। न। रोचते। बृहत्। भाः। अभि। यः। पूरुम्। पृतनासु। तस्थौ। दीदाय। दै
व्यः। अतिथिः। शिवः। नः॥२९॥ आपः। देवीः। प्रति। गृह्णीत। भस्म। एतत्। स्योने। कृणुध्वम्। सुरभौ। ऊँ इत्यूँ। लोके।
तस्मै। नमन्ताम्। जनयः। सुपत्नीरिति सुऽपत्नीः। मातेवेति माताऽइव। पुत्रम्। बिभृत। अप्स्विति अप्ऽसु। एनत्॥३०॥ ७३॥
अप्स्वित्यप्ऽसु। अग्ने। सधिः। तव। सः। ओषधीः। अनु। रुध्यसे। गर्भे। सन्। जायसे। पुनरिति पुनः॥३१॥ गर्भः। असि।

ओषधीनाम्।गर्भः।वनस्पतीनाम्।गर्भः।विश्वस्य।भूतस्य।अग्ने।गर्भः।अपाम्।असि॥३२॥प्रसद्येतिप्र।सद्य।भस्मना।यो
निम्।अपः।च।पृथिवीम्।अग्ने।सꣳसृज्येतिसम्।सृज्य।मातृभिरितिमातृ।भिः।त्वम्।ज्योतिष्मान्।पुनः।आ।असदः॥
॥३३॥पुनः।आसद्येत्या।सद्य।सदनम्।अपः।च।पृथिवीम्।अग्ने।शेषे।मातुः।यथा।उपस्थ इत्युप।स्थे।अन्तः।अस्या
म्।शिवतम इतिशिव।तमः॥३४॥बोध।मे।अस्य।वचसः।यविष्ठ।मꣳहिष्ठस्य।प्रभृतस्येतिप्र।भृतस्य।स्वधाव
इतिस्वधा।वः।पीयति।त्वः।अनु।त्वः।गृणाति।वंदारुः।ते।तन्वम्।वंदे।अग्ने॥३५॥सः।बोधि।सूरिः।मघवेतिमघ
वा।वसुपत इतिवसु।पते।वसुदावन्नितिवसु।दावन्।युयोधि।अस्मत्।द्वेषाꣳसि।विश्वकर्मण इतिविश्व।कर्मणे॥

स्वाहा॥ ३६॥ पुनरितिपुनः। वः। आदित्याः। रुद्राः। वसवः। समाइंधताम्। पुनः। ब्रह्माणः। वसुनीथेतिवसुनीथ।
यज्ञैः। घृतेन। त्वम्। तन्वम्। वर्द्धयस्व। सत्याः। संतु। यजमानस्य। कामाः॥ ३७॥ अपा इत। विइत। वि। च। सर्पत। अतः।
74 ये। अत्र। स्थ। पुराणाः। ये। च। नूतनाः। अदात्। यमः। अवसानमित्यवसानम्। पृथिव्याः। अक्रन्। इमम्। पितरः। लो
कम्। अस्मै॥ ३८॥ संज्ञानमितिसम्। ज्ञानम्। असि। कामधरणमितिकामधरणम्। मयि। ते। कामधरणमिति
कामाधरणम्। भूयात्। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषम्। असि। चितः। स्थ। परिचितइतिपरि। चितः। ऊर्ध्वचितइ ७४
त्यूर्द्ध्व। चितः। श्रयध्वम्॥ ३९॥ अयम्। सः। अग्निः। यस्मिन्। सोमम्। इंद्रः। सुतम्। दधे। जठरे। वावशानः। सहस्रियम्।

वाजम्। अत्यम्। न। सप्तिम्। ससवानिति ससवान्। सन्। स्तूयसे। जातवेद इति जात। वेदः॥४०॥ अग्ने। यत्। ते। दि
वि। वर्चः। पृथिव्याम्। यत्। ओषधीषु। अप्सु। आ। यजत्र। येन। अंतरिक्षम्। उरु। आततंथेत्या। ततंथ। त्वेषः।
सः। भानुः। अर्णवः। नृचक्षा इति नृ। चक्षाः॥४१॥ अग्ने। दिवः। अर्णम्। अच्छ। जिगासि। अच्छ। देवान्। ऊचिषे। धिष्ण्याः।
ये। याः। रोचने। परस्तात्। सूर्यस्य। याः। च। अवस्तात्। उपतिष्ठंत इत्युप। तिष्ठंत। आपः॥४२॥ पुरीष्यासः। अग्नयः।
प्रावणेभिः। प्रवणेभिरिति प्रवणेभिः। सजोषस इति स। जोषसः। जुषंताम्। यज्ञम्। अद्रुहः। अनमीवाः। इषः। महीः।
॥४३॥ इडाम्। अग्ने। पुरुदंसमिति पुरु। दंसम्। सनिम्। गोः। शश्वत्तममिति शश्वत्। तमम्। हवमानाय। सा

४२

75 धा। स्पात्। नः। स्तनुः। तनयः। विजावेति विजा। वा। अग्ने। सा। त्ता। सुमतिरिति सु। मतिः। नूत्ता। अस्मे इयस्मे ॥४४॥
45 चित्। असि। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद। परिचिदिति परि। चित्। ॥४५॥ लोकम्। पृण। छिद्रम्। पृण। अथो
इत्यथो। सीद। ध्रुवा। त्वम्। इंद्राग्नी इतीन्द्राग्नी। वा। बृहस्पतिः। अस्मिन्। योनौ। असीषदन्। असीसदन्नित्यसीस
दन् ॥४६॥ ताः। अस्य। सूददोहस इति सूद। दोहसः। सोमम्। श्रीणंति। पृश्नयः। जन्मन्। देवानाम्। विशः। त्रिषु। आ।
रोचने। दिवः ॥४७॥ इंद्रम्। विश्वाः। अवीवृधन्। समुद्रव्यचसमिति समुद्र। व्यचसम्। गिरः। रथीतमम्। रथितममि
तिरथि। तमम्। रथीनाम्। रथिनामिति रथिनाम्। वाजानाम्। सत्पतिमिति सत्। पतिम्। पतिम् ॥४८॥ सम्। इत्। ७५

सम् । कल्पेथाम् । संप्रियाविति सम् । प्रियौ । रोचिष्णूइति रोचिष्णू । सुमनस्यमानाविति सु । मनस्यमानौ । इषम् ।
ऊर्जम् । अभि । संवसानाविति सम् । वसानौ ॥ ५९ ॥ सम् । वाम् । मनांसि । सम् । व्रता । सम् । ऊँइति । चित्तानि । आ । अ
करम् । अग्ने । पुरीष्य । अधिपाइत्यधि । पाः । भव । त्वम् । नः । इषम् । ऊर्जम् । यजमानाय । धेहि ॥ ६० ॥ अग्ने । त्वम् । पुरी
ष्यः । रयिमानिति रयि । मान् । पुष्टिमानिति पुष्टि । मान् । असि ॥ ६१ ॥ मातेवेति माताऽइव । पुत्रम् । पृथिवी । पुरी
ष्यम् । अग्निम् । स्वे । योनौ । अभाः । उखा । ताम् । विश्वैः । देवैः । ऋतुभिरित्यृतु । भिः । संविदान इति सम् । विदानः । प्रजा
पतिरिति प्रजा । पतिः । विश्वकर्मेति विश्व । कर्मा । वि । मुञ्चतु ॥ ६२ ॥ असुन्वन्तम् । अयजमानम् । इच्छ । स्तेनस्य । इत्याम् ।

अनु। इहि। तस्करस्य। अन्यम्। अस्मत्। इछ। सा। ते। इत्या। नमः। देवि। निर्ऋते। इति निःऽऋते। तुभ्यम्। अस्तु॥ ५३॥ न
मः। सु। ते। निर्ऋते। इति निःऽऋते। तिग्मतेज इति तिग्मऽतेजः॥ अयस्मयम्। वि। चृत। बंधम्। यमेन। त्वम्। यम्या। संविदा एतं।
नेति सम्ऽविदा। उत्तम इत्युत्ऽतमे। नाके। अधि। रोहय। एनम्॥ ५४॥ यस्याः। ते। घोरे। आसन्। जुहोमि। एषाम्।
बंधनाम्। अवसर्जनायेत्यवऽसर्जनाय। याम्। जनः। भूमिः। इति। प्रमंदत इति प्रऽमंदते। निर्ऋतिम्। इति निःऽऋ वि॰ ४
तिः। आबबंधेत्याऽबबंध। पाशम्। ग्रीवासु। अविचृत्यमित्यविऽचृत्यम्। तम्। ते। वि। स्यामि। आयुषः। न। मध्यतः। अ ७६
थ। एतम्। पितुम्। अद्धि। प्रसूत इति प्रऽसूतः। नमः। भूत्यै। या। इदम्। चकार॥ ५६॥ निवेशन इति निऽवेशनः। संगमन
रत्वा। अहं। अरी। वसु। विश्वतः। ध्रा। ते। देवी। नि। सं। तारं। तु। नि। रं। ति।

इतिसम्। गमन्नः। वसूनाम्। विश्वा। रूपा। अग्निः। वक्षे। शची। भिः। देवइवेति देवः। इव। सविता। सत्यधर्मेतिसत्य। धर्मा।
इंद्रः। न। तस्थौ। समरइतिसम्। अरे। पथीनाम्। सीरा। युंजंति। कवयः। युगा। वि। तन्वते। पृथक्। धीराः। देवेषु। सुम्नयेति
सुम्न। या। ॥ ५९ ॥ युनक्त। सीरा। वि। युगा। तनुध्वम्। कृते। योनौ। वपत। इह। बीजम्। गिरा। च। श्रुष्टिः। सभराइतिस। भराः।
असत्। नः। नेदीयः। इत्। सृण्यः। पक्वम्। आ। इयात्। शुनम्। सु। फालाः। वि। कृषंतु। भूमिम्। शुनम्। कीनाशाः। अभि। यंतु।
वाहैः। शुनासीरा। हविषा। तोशमाना। सुपिप्पलाइतिसु। पिप्पलाः। ओषधीः। कर्तन। अस्मेइत्यस्मे॥ ६० ॥ घृतेन। सीता। मधुना।
सम्। अक्ताम्। विश्वैः। देवैः। अनुमतेत्यनु। मता। मरुद्भिरितिमरुत्। भिः। ऊर्जस्वती। पयसा। पिन्वमाना। अस्मान्। सीते।

पयसा।अत्रि।आ।वचस्व॥६१॥लांगलम्।पवीरवत्।सुशेव।इति।सु।शेवम्।सोमपित्सर्विति सोमपि।त्सरु।तत्।उत्।व
पति।गाम्।अविम्।प्रफर्व्यमिति प्र।फर्व्यम्।चापीवरीम्।प्रस्थावदिति प्रस्थ।वत्।रथवाहणम्।रथवाहनमिति रथ।वा
हनम्॥६२॥कामम्।कामदुघ इति काम।दुघा।धुक्ष्व।मित्राय।वरुणाय।च।इन्द्राय।अश्विभ्यामित्यश्वि।भ्याम्।पूष्णे।
प्रजाभ्य इति प्र।जाभ्यः।ओषधीभ्यः॥६३॥विमुच्यध्वम्।अघ्न्याः।देवयाना इति देव।यानाः।अगन्म।तमसः।पारम्।अ
स्य।ज्योतिः।आपाम॥६४॥सजूरिति स।जूः।अब्दः।अयवोभिरित्ययवः।भिः।उषाः।अरुणीभिः।सजोषसाविति स। ७७
जोषसौ।अश्विना॥६५॥सोभिरिति सः।भिः।सूरः।एतशेन।विश्वानरः।इडया।घृतेन।स्वाहा॥६६॥याः।ओषधीः।

सर्वाः।जाताः।देवेभ्यः।त्रियुगमितित्रि।युगम्।पुरा।मनै।नु।बभ्रूणाम्।अहम्।शतम्।धामानि।सप्त।च॥१॥श
तम्।वः।अंब।धामानि।सहस्रम्।उत।वः।रुहः।अध।शतक्रत्वइतिशत।क्रत्वः।यूयम्।इमम्।मे।अगदम्।कृत॥२॥
ओषधीः।प्रति।मोदध्वम्।पुष्पवतीरितिपुष्प।वतीः।प्रसूवरीरितिप्र।सूवरीः।अश्वाइवेत्यश्वाः।इव।सजित्वरीरितिस।
जित्वरीः।वीरुधः।पारयिष्णवः॥३॥ओषधीः।इति।मातरः।तत्।वः।देवीः।उप।ब्रुवे।सनेयम्।अश्वम्।गाम्।वासः।आत्मा
नम्।तव।पूरुष।पुरुषेतिपुरुष॥४॥अश्वत्थे।वः।निषदनम्।निसदनमितिनि।सदनम्।पर्णे।वः।वसतिः।कृता।गो
भाजइतिगो।भाजः।इत्।किल।असथ।यत्।सनवथ।पूरुषम्।पुरुषमितिपुरुषम्॥५॥यत्र।ओषधीः।समग्मतेति

78 समम्। अग्मत। राजानः। समिताविवेति समित्ता। इव। विप्रः मस्रः। उच्यते। त्रिषकारस्त्रोहेत्तिरस्त्रां। हा। अमीवचातनः
अमीवा चातनः॥७१॥ अश्वावतीम्। अश्ववतीमित्यश्वावतीम्। सोमावतीमिति सोमावतीम्। ऊर्जयंतीम्। उदोज
समित्यृतम्। ऊर्जसम्। आ। अविक्षि। सर्वाः। ओषधीः। आस्मै। अरिष्टतातये। अरिष्टतातये॥७२॥ उत। सुष्माः। ओ
षधीनाम्। गावः। गोष्ठादिव। गोस्थादिवेति गोस्थात्। इव। ईरते। धनम्। सनिष्यंतीनाम्। आत्मानम्। तव। पूरुषम्।
पूरुषेति पूरुष॥७३॥ इष्कृतिः। नाम। वः। माता। अथो इति अथो। यूयम्। स्थ। निष्कृतीः। निःकृतीरिति निः। कृतीः। सीराः। ७८
पतत्रिणीः। स्थन। यत्। आमयति। निः। कृथ॥७४॥ अति। विश्वाः। परिष्ठाः। परिस्था इति परि। स्थाः। स्तेनः इवेति स्तेनः। इ

वा । व्रजम् । अक्रमुः । ओषधीः । प्र । अचुच्यवुः । यत् । किम् । च । तन्वः । रपः ॥ १० ॥ यत् । इमाः । वाजयन् । अहम् । ओषधीः । हस्ते ।
आदध इति आऽदधे । आत्मा । यक्ष्मस्य । नश्यति । पुरा । जीवगृभ इति जीवऽगृभः । यथा ॥ ११ ॥ यस्य । ओषधीः । प्रसर्पथेति प्र ।
सर्पथ । अंगमंगमित्यंगम् । अंगम् । परुःऽपरुः । परुः । परुरिति परुः । परुः । ततः । यक्ष्मम् । वि । बाधध्वे । उग्रः । मध्यम
शीरिवेति मध्यमशीःऽइव ॥ १२ ॥ साकम् । यक्ष्म । प्र । पत । चाषेण । किकिदीविना । साकम् । वातस्य । ध्राज्या । साकम् । नश्य ।
निहाकयेति नि । हाकया ॥ १३ ॥ अन्या । वः । अन्याम् । अवतु । अन्या । अन्यस्याः । उप । अवत । ताः । सर्वाः । संविदाना इति स
म् । विदानाः । इदम् । मे । प्र । अवत । वचः ॥ १४ ॥ याः । फलिनीः । याः । अफलाः । अपुष्पाः । याः । च । पुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसू

ताइति बृहस्पति।प्रसूताः।ताः।नः।मुंचंतु।अंहसः।।१५।। मुंचंतु।मा।शपथ्यात्।अथो इति।वरुण्यात्।उत।अथो

इति।वरुण्यात्।उत।अथो इति।यमस्य।पड्बीशात्।सर्वस्मात्।देवकिल्बिषादिति देव।किल्बिषात्।।१६।। अव

79 पतंतीरित्यव।पतंतीः।अवदन्।दिवः।ओषधयः।परि।यम्।जीवम्।अश्नवामहै।न।सः।रिष्याति।पूरुषः।पुरु

षः इति पुरुषः।।१७।। याः।ओषधीः।सोमराज्ञीरिति सोम।राज्ञीः।बह्वीः।शतविचक्षणा इति शत।विचक्षणाः।तासाम्।

असि।त्वम्।उत्तमा।अरम्।कामाय।शम्।हृदे।।१८।। विष्ठिताः।विस्थिता इति वि।स्थिताः।पृथिवीम्।अनु।बृह ७ओ।।

स्पतिप्रसूता इति बृहस्पति।प्रसूताः।अस्यै।सम्।दत्त।वीर्यम्।।१९।। याः।च।इदम्।उपशृण्वंतीत्युप।शृण्वंति।याः।

वा। दूरम्। पराऽगता। इति परा। गताः। सर्वाः। संगत्येति सम्। गत्या। वीरुधः।।८५।। मा। वः। रिषत्। खनिता। यस्मै। च। अहम्।
खनामि। वः। द्विपादिति द्वि। पात्। चतुष्पात्। चतुः। पादिति चतुः। पात्। अस्माकम्। सर्वम्। अस्तु। अनातुरम्।।८६।। ओष
धयः। सम्। अवदन्त। सोमेन। सह। राज्ञा।। यस्मै। कृणोति। ब्राह्मणः। तम्। राजन्। पारयामसि।।८७।। नाशयित्री। ब
लासस्य। अर्शसः। उपचितामित्युप। चिताम्। असि। अथो इत्यथो। शतस्य। यक्ष्माणाम्। पाकारोरिति पाक। अरोः। असि
नाशनी।।८८।। त्वाम्। गंधर्वाः। अखनन्। त्वाम्। इंद्रः। बृहस्पतिः। ओषधे। सोमः। राजा।। विद्वान्। यक्ष्मात्। अमुच्यत।।८९।।

सहस्वामा। अरातीः। सहस्व। पृतनायत इति पृतना। यतः। सहस्व। सर्वम्। पाप्मानम्। सहमाना। असि। ओषधे॥ ९०॥
दीर्घायुरिति दीर्घ। आयुः। ते। ओषधे। खनिता। यस्मै। च। त्वा। खनामि। अहम्। अथो इति। त्वम्। दीर्घायुरिति
८० दीर्घ। आयुः। भूत्वा। शतवल्शेति शत। वल्शा। वि। रोहतात्॥ ९१॥ त्वम्। उत्तमा। असि। ओषधे। तव। वृ
क्षाः। उपस्तयः। उपस्तिः। अस्तु। सः। अस्माकम्। यः। अस्मान्। अभिदासतीत्यभि। दासति॥ ९२॥ मा। मा। हिंसीत्। ८०
जनिता। यः। पृथिव्याः। यः। वा। दिवम्। सत्यधर्मेति सत्य। धर्मा। वि। आनट्। यः। च। अपः। चन्द्राः। प्रथमः। जजान।

कस्मै।देवाय।हविषा।विधेम॥५३॥ अग्नि।आवर्तस्व।पृथिवि।यज्ञो।न।पयसा।सह।वपाम्।ते।अग्निः।इषि
तः।अरोहत्॥५४॥ अग्ने।यत्।ते।शुक्रम्।चंद्रम्।पूतम्।च।यज्ञियम्।तत्।देवेभ्यः।भरामसि॥५५॥इषम्।ऊ
र्जम्।अहम्।इतः।आदम्।ऋतस्य।योनिम्।महिषस्य।धाराम्।आ।मा।गोषु।विशतु।आ।तनूषु।जहामि।स
पनिराष दिम्।[illegible] अनमीवाम्।अग्ने।तव।श्रवः।वयः।महि।भ्राजंते।अर्चयः।विभावसो इति विभाऽवसो।बृहद्भानो इति बृहत्
६६॥२ ऽभानो।शवसा।वाजम्।उक्थ्यम्।दधासि।दाशुषे।कवे॥५६॥ पावकवर्चा इति पावकऽवर्चाः।शुक्रवर्चा इति शुक्रऽव
र्चाः।अनूनवर्चा इति अनूनऽवर्चाः।उत्।इयर्षि।भानुना।पुत्रः।मातरा।विचरन्निति विऽचरन्।उप।अवसि।पृणक्षि।रो

दसीइति रोदसी । उभेइत्यस्फले ॥ ९८ ॥ ऊर्जः । नपात् । जातवेदइति जात । वेदः । सुशस्तिभिरिति सुशस्ति । भिः । मंद
स्व । धीतिभिरिति धीति । भिः । हितः । वेइतिवे । इषः । सम् । दधुः । भूरिवर्पसइति भूरि । वर्पसः । चित्रोतयइति चित्र । ऊ
तयः । वामजाताइतिवाम । जाताः ॥ ९९ ॥ इरज्यन् । अग्ने । प्रथयस्व । जंतुभिरिति जंतु । भिः । अस्मेइत्यस्मे । रायः । अ
मर्त्य । सः । दर्शतस्य । वपुषः । वि । राजसि । पृणक्षि । सानसिम् । क्रतुम् ॥ १०० ॥ इष्कर्तारम् । अध्वरस्य । प्रचेतसमिति प्र । ५२
चेतसम् । क्षयंतम् । राधसः । महः । रातिम् । वामस्य । सुभगामिति सु । भगाम् । महीम् । इषम् । दधासि । सानसिम् । ८२
रयिम् ॥ १०१ ॥ ऋतावानम् । ऋतवानमित्यृत । वानम् । महिषम् । विश्वदर्शतमिति विश्व । दर्शतम् । अग्निम् । सुम्नाय ।

81

दधिरे। पुरः। जनाः। ऋकर्म्मितिऋत। कर्मम्। सप्रथस्तममितिसप्रथः। तमम्। त्वा। गिरा। दैव्याम्। मानुषा। युगा।
१०२॥ आ। प्यायस्व। समृ। एतु। ते। विश्वतः। सोम। वृष्ण्यम्। भव। वाजस्य। संगथ इतिसम्। गथे॥१०३॥ सम्। ते। पयां
सि। सम्। उं इ। यन्तु। वाजाः। वृष्ण्यानि। अभिमातिषाह इत्यभिमातिसह। आप्यायमान इत्या
प्यायमानः। अमृताय। सोम। दिवि। श्रवांसि। उत्तमानीत्युत्। तमानि। धिष्व॥१०४॥ आ। प्यायस्व। मदिंतमेतिमदि
न्तम। सोम। विश्वेभिः। अंशुभिरित्यंशुभिः। नवा। नः। सप्रथस्तममितिसप्रथः तमः। सखा। वृधे॥१०५॥ आ।
त्ता। वसः। मनः। यमत्। परमात्। चित्। सधस्थादितिसधस्थात्। अग्ने। त्वांकामयेतित्वाम। कामया। गिरा॥१०६॥

उपमूंताः । अंगिरस्वन्मेध्यांगिरः । तम । विश्वाः । सुहित इति सु । हितयः । पृथक् । अग्ने । कामया । यमिरे ॥ २०७ ॥
अग्निः । प्रियेषु । धामस्विति धामसु । कामः । ऋतस्य । भव्यस्य । सम्राडिति सम् । राट् । एकः । वि । राजतीति ॥ २०८ ॥ ॥
इति संहितापदपाठे द्वादशोध्यायः ॥ ॥ मयि । गृह्णामि । अग्रे । अग्निम् । रायः । पोषाय । सुप्रजास्त्वायेति सु । प्रजाः ।
त्वाय । सुवीर्यायेति सु । वीर्याय । माम् । ॐ इष्टूं । देवताः । सचंताम् ॥ १ ॥ ब्रह्म । जज्ञानम् । प्रथमम् । पुरस्तात् । वि । सी
मतः । सुरुच इति सु । रुचः । वेनः । आवः । सः । बुध्न्याः । उपमाः । उप । माः । अस्य । विष्ठाः । विस्था इति वि । स्थाः । ८२
सतः । च । योनिम् । असतः । च । वि । वरिति वः ॥ २ ॥ हिरण्यगर्भ इति हिरण्य । गर्भः । सम् । अवर्तत । अग्रे । भूतस्य । जातः ।

घाम्। इमम्। वा। योनिम्। अनु। अयः। च। पूर्वः। समानम्। योनिम्। अनु। संचरंतमिति सम्ऽचरंतम्। द्रप्सम्। जुहोमि। अनु। सप्त। होत्राः॥ ४॥ नमः।
अस्तु। सर्पेभ्यः। ये। के। च। पृथिवीम्। अनु॥ उलि १

83 पतिः। एकः। आसीत्। सः। दाधार। पृथिवीम्। द्याम्। उत। इमाम्॥ ४॥ द्रप्सः। चस्कंद। पृथिवीम्। अनु। ये। अंतरिक्षे।
ये। दिवि। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः॥ ५॥ याः। इषवः। यातुधानानामिति यातु। धानानाम्। ये। वा। वनस्पतीन्। अनु। ये। वा।
अवटेषु। शेरते॥ ६॥ ये। वा। अमी इति। रोचने। दिवः। ये। वा। सूर्यस्य। रश्मिषु। येषाम्। अप्स्वित्यप्। सु। सदः। कृत
म्॥ ७॥ कृणुष्व। पाजः। प्रसितिमिति प्र। सितिम्। न। पृथ्वीम्। याहि। राजेवेति राजा। इव। अमवानित्यम। वान्।
इभेन। तृष्वीम्। अनु। प्रसितिमिति प्र। सितिम्। द्रूणानः। अस्ता। असि। विध्य। रक्षसः। तपिष्ठैः॥ ८॥ तव। भ्रमासः।
आशुयेत्याशु। या। पतंति। अनु। स्पृश। धृषता। शोशुचानः। तपूंषि। अग्ने। जुह्वा। पतंगान्। असंदित इत्यसम्।

दितः। विऽसृज। विष्वक्। उल्काः॥९॥ प्रति। स्पशः। वि। सृज। तूर्णिऽतमः इति तूर्णिऽतमः। भव। पायुः। विशः। अस्याः।
अदब्धः। यः। नः। दूरे। अघऽशंसः। यः। अन्ति। अग्ने। माकिः। ते। व्यथिः। आ। दधर्षीत्॥१०॥ उत्। अग्ने। ति-
३८ ष्ठ। प्रति। आ। तनुष्व। नि। अमित्रान्। ओषतात्। तिग्मऽहेते इति तिग्मऽहेते। यः। नः। अरातिम्। सम्ऽइधान इति सम्ऽइधान।
चक्रे। नीचा। तम्। धक्षि। अतसम्। न। शुष्कम्॥११॥ ऊर्ध्वः। भव। प्रति। विध्य। अधि। अस्मत्। आविः। कृणुष्व। दैव्यानि।
अग्ने। अव। स्थिरा। तनुहि। यातुऽजूनाम् इति यातुऽजूनाम्। जामिम्। अजामिम्। प्र। मृणीहि। शत्रून्। अग्नेः। वा। तेजसा। ८३
सादयामि। इन्द्रस्य। वा। ओजसा। सादयामि॥१२॥ स्तुवः। यज्ञस्य। रजसः। च। नेता। यत्र। नियुत्ऽभिः इति नियुत्ऽभिः॥

भिः । सवसः । शिवाभिः । दिवि । मूर्द्धानम् । दधिषे । स्वर्षाम् । स्वः । सामिति स्वः । साम् । जिह्वाम् । अग्ने । चकृषे । हव्यवा
हमिति हव्य । वाहम् ।२३। ध्रुवा । असि । धरुणा । आस्तृतेत्या । स्तृता । विश्वकर्मणेति विश्व । कर्मणा । मा । त्वा । समुद्रः ।
उत् । वधीत् । मा । सुपर्ण इति सु । पर्णः । अव्यथमाना । पृथिवीम् । दृंह ।२४। प्रजापतिरिति प्रजा । पतिः । त्वा । सादयतु । अ
पाम् । पृष्ठे । समुद्रस्य । एमन् । व्यचस्वतीम् । प्रथस्वतीम् । प्रथस्व । पृथिवी । असि ।२५। भूः । भूमिः । असि । अदितिः । विश्व
धाया इति विश्व । धायाः । विश्वस्य । भुवनस्य । धर्त्री । पृथिवीम् । यच्छ । दृंह । मा । हिंसीः ।२६। विश्वस्मै । प्राणाय ।
अपानायेत्यप । आनाय । व्यानायेति वि । आनाय । उदानायेत्युत् । आनाय । प्रतिष्ठायै । प्रतिष्ठाया इति प्रति । स्थायै ।

84

वारिचाय। अग्निः। चात्र्त्नि। पात्र। मत्र्या। स्वस्त्या। वर्हिषा। ग्रां तमेनेति शर्म्मं तमेन॥१८॥ कांडात्कांडादिति
कांडात्। कांडात्। प्ररोहंतीति प्र रोहंती। परुषः परुष इति परुषः परुषः। परि। एव। नः। दूर्वे। प्र। तनु। सहस्रेण
शतेन। च। या। शतेन। प्रतनोषीति प्र तनोषि। सहस्रेण। विरोहसीति वि रोहसि। तस्याः। ते। देवि। इष्टके।
विधेम। हविषा। वयम्॥१९॥ याः। ते। अग्ने। सूर्ये। रुचः। दिवम्। आतन्वंतीया। तन्वंति। रश्मिभिरिति र
श्मि भिः। ताभिः। नः। अद्य। सर्वाभिः। रुचे। जनाय। नः। कृधि॥२०॥ याः। वः। देवाः। सूर्ये। रुचः। गोषु। अश्वेषु। ८४
याः। रुचः। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। ताभिः। सर्वाभिः। रुचं। नः। धत्त। बृहस्पते॥२१॥ विराडिति वि राट्।

ज्योतिः।अधारयत्।स्वराडितिस्वःराट्।ज्योतिः।अधारयत्।पृष्ठे।पृथिव्याः।ज्योतिष्मतीम्।विश्वम्।ज्योतिः।
यच्छ।अग्निः।तेअधिपतिरित्यधिपतिः॥२२॥मधुः।च।माधवः।च।च।वासंतिकौ।ऋतूइत्यृतू।अग्नेः।अंतः।श्ले
षः।असि।कल्पेताम्।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवीकल्पंताम्।आपः।ओषधयः।कल्पंताम्।अ
ग्नयः।पृथक्।मम।ज्यैष्ठ्याय।सव्रताइतिसऽव्रताः।ये।अग्नयः।समनसइतिसऽमनसः।अंतरा।द्यावापृथिवी
इतिद्यावापृथिवी।इमे।इतीमे।वासंतिकौ।ऋतूइत्यृतू।अभिकल्पमानाइत्यभि।कल्पमानाः।कल्पमानाः।इं
द्रमिवेतीद्रम्।इव।देवाः।अभिसंविशंत्वित्यभि।संविशंतु।ध्रुवेइतिध्रुवे।सीदतम्॥२३॥अषाढा।असि।सह

85 मा।ना।सहस्व।अरातीः।सहस्व।पृतनायत इति पृतनऽयतः।सहस्रवीर्येति सहस्रऽवीर्या।असि।सा।मा।
जिन्व।।२४।।मधु।वाताः।ऋतायत इति ऋतऽयतः।मधु।क्षरंति।सिंधवः।माध्वीः।नः।संतु।ओषधीः।।२५।।म
धु।नक्तम्।उत।उषसः।मधुमदिति मधुऽमत्।पार्थिवम्।रजः।मधु।द्यौः।अस्तु।नः।पिता।।२६।।मधुमानिति म
धुऽमान्।नः।वनस्पतिः।मधुमानिति मधुऽमान्।अस्तु।सूर्यः।माध्वीः।गावः।भवंतु।नः।।२७।।अपाम्।गंभन्।सी
द।मा।त्वा।सूर्यः।अभि।ताप्सीत्।मा।अग्निः।वैश्वानरः।अच्छिन्नपत्रा इत्यच्छिन्नऽपत्राः।प्रजा इति प्रऽजाः।अ ८५
नु।वीक्षस्वेति।अनु।वीक्षस्व।अनु।त्वा।दिव्या।वृष्टिः।सचताम्।।२८।।त्रीन्।समुद्रान्।सम्।असृपत्।स्वर्गानिति

त्रिष्टुवेतित्रि।स्तुप्।३ पदुष्टुप्

स्वः। गान्। अपाम्। पतिः। वृषभः। इष्टकानाम्। पुरीषम्। वसानः। सुकृतस्येति सु। कृतस्य। लोके। तत्र। गच्छ। यत्र।
पूर्वे। परेता इति परा। इताः। २९। इतः। जज्ञे। प्रथमम्। एभ्यः। योनिभ्य इति। योनि। भ्यः। अधि। जातवेदा इति।
जात। वेदाः। सः। गायत्र्या। त्रिष्टुभा। अनुष्टुभेत्यनु। स्तुभा। च। देवेभ्यः। हव्यम्। वहतु। प्रजानन्निति प्र। जानन्।
इषे। राये। रमस्व। सहसे। द्युम्ने। ऊर्जे। अपत्याय। सम्राडिति सम्। राट्। असि। स्वराडिति स्व। राट्। असि। सारस्व
तौ। त्वा। उत्सौ। प्र। अवताम्॥३१॥ अग्ने। युक्ष्व। हि। ये। तव। अश्वासः। देव। साधवः। अरम्। वहन्ति। मन्यवे॥३२॥ युक्ष्व। हि।
देवहूतमानिति देव। हूतमान्। अश्वान्। अग्ने। रथीरिवेति रथीः। इव। नि। होता। पूर्व्यः। सदः॥३३॥ सम्यक्। स्र

४७

वंति। सरितः। न। धेनाः। अंतः। हृदा। मनसा। पूयमानाः। घृतस्य। धाराः। अभि। चाकशीमि। हिरण्ययः। वेतसः।
मध्ये। अग्नेः। ॥२४॥ रुचे। वा। रुचे। त्वा। आसे। ज्योतिषा। अन्तः। इदम्। विश्वस्य। भुवनस्य। वाजिनम्। अग्नेः। वैश्वान
रस्य। सु॥२५॥ अग्निः। ज्योतिषा। ज्योतिष्मान्। रुक्मः। वर्चसा। वर्चस्वान्। सहस्रदा इति सहस्र। दाः। असि।
सहस्राय। त्वा॥२६॥ आदित्यम्। गर्भम्। पयसा। सम्। अंक्ति। सहस्रस्य। प्रतिमामिति प्रति। माम्। विश्वरू
पमिति विश्व। रूपम्। परि। वृङ्धि। हरसा। मा। अभि। मंस्थाः। शतायुषमिति शत। आयुषम्। कृणुहि। ची ८६
यमानः॥२७॥ वातस्य। जूतिम्। वरुणस्य। नाभिम्। अश्वम्। जज्ञानम्। सरिरस्य। मध्ये। शिशुम्। नदीनाम्। हरि

म्। अद्रिबुध्नमित्यद्रिऽबुध्नम्। अग्नेः। मा। हिंसीः। परमे। व्योमन्निति विऽओमन्॥ ४२॥ अजस्रम्। इन्दुम्। अरुषम्।
भुरण्युम्। अग्निम्। ईडे। पूर्वचित्तिमिति पूर्वऽचित्तिम्। नमोभिरिति नमःऽभिः। सः। पर्वभिरिति पर्वऽभिः। ऋतुश इत्यृ-
तुऽशः। कल्पमानः। गाम्। मा। हिंसीः। अदितिम्। विराजमिति विऽराजम्॥ ४३॥ वरूत्रीम्। त्वष्टुः। वरुणस्य। नाभि-
म्। अविम्। जज्ञानाम्। रजसः। परस्मात्। महीम्। साहस्रीम्। असुरस्य। मायाम्॥ ४४॥ यः। अग्निः। अग्नेः। अधि। अजाय- भूयोः।
त। शोकात्। पृथिव्याः। उत। वा। दिवः। परि। येन। प्रजा इति प्रऽजाः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। जजान। तम्। अग्ने। हेडः।
परि। ते। वृणक्तु॥ ४५॥ इमम्। मा। हिंसीः। द्विपादमिति द्विऽपादम्। पशुम्। सहस्राक्ष इति सहस्रऽअक्षः। मेधाय। चीय-

मा । नः । मयुम् । पशुम् । मेधम् । अग्ने । जुषस्व । तेन । चिन्वानः । तन्वः । नि । सीद । मयुम् । ते । शुक् । ऋच्छतु । यम् । द्वि
ष्मः । तम् । ते । शुक् । ऋच्छतु ॥४७॥ एकशफमित्येक । शफम् । कनिक्रदम् । वाजिनम् । वाजिनेष्विति वाजिनेषु । गौरम् । आरण्यम् ।
87 अनु । ते । दिशामि ॥४८॥ साहस्रम् । शतधारमिति शत । धारम् । उत्सम् । व्यच्यमानमिति वि । अच्यमानम् । सरिर
स्य । मध्ये । घृतम् । दुहानाम् । अदितिम् । जनाय । गवयम् ॥४४॥ ऊर्णायुम् । वरुणस्य । नाभिम् । त्वचम् । पशूना
म् । द्विपदामिति द्वि । पदाम् । चतुष्पदाम् । चतुः । पदामिति चतुः । पदाम् । त्वष्टुः । प्रजानामिति प्र । जानाम् । प्रथ
मम् । जनित्रम् । उष्ट्रम् ॥४५॥ अजः । हि । अग्नेः । अजनिष्ट । शोकात् । सः । अपश्यत् । जनितारम् । अग्रे । तेन । देवाः ।

।देवता॑म्। अ॒ग्रम्। आ॒य॑न्। तेन॑। रोह॑म्। आ॒य॑न्। उप॑। मेध्या॑सः। आ॒रभ॑म्॥४६॥ त्वम्। आ॒यविष्ठ। दाशुषः। नॄन्। पा॒हि। शृ॒
णु॒धि। गिरः॑। रक्ष॑। तोक॑म्। उ॒त। त्मना॑। अ॒पाम्। त्वा॒। एम॑न्। सा॒दयामि। ओद्मन्। भस्मन्। ज्योतिषि। अयने। अर्णवे।
सदने। समुद्रे। सरिरे। क्षये। सधिषि। सदने। सधस्थे। सधस्थ इति सधऽस्थे। योनौ। पुरीषे। पाथसि। पाङ्ढेन॥४८॥ अय
म्। पुरः। भुवः। तस्य। प्राणः। भौवायन इति भौवऽआयनः। वसन्तः। प्राणायन इति प्राणऽआयनः। गायत्री। वासन्ती।
गायत्र्यै। गायत्रम्। गायत्रात्। उपांशुः। उपांशुरित्युपऽअंशुः। उपांशोः। उपांशोरित्युपऽअंशोः। त्रिवृदिति त्रिऽवृत्। त्रिवृतः। त्रिवृत इति त्रि
वृतः। रथन्तरम्। रथन्तरमिति रथम्ऽतरम्। वसिष्ठः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। प्राणम्। गृह्णामि।

प्रजाप्य इति प्र। जाप्यः॥ ४९॥ दक्षिणा। विश्वकर्मेति विश्व। कर्मा। मनः। विश्वकर्माणमिति विश्वं कर्माणम्। ग्रीष्मः। मान
सः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रि। स्तुप्। ऐष्मी। त्रिष्टुभः। त्रिस्तुभ इति त्रि। स्तुभः। स्वारम्। स्वारात्। अंतर्याम इत्यंतः। यामः। अंत
र्यामादित्यंतः। यामात्। पंचदश इति पंच। दशः। पंचदशादिति पंच। दशात्। बृहत्। भरद्वाजः इति भरत्। वाजः। मनः।
॥ ५०॥ पश्चात्। विश्वव्यचा इति विश्व। व्यचाः। चक्षुः। विश्वव्यचसमिति विश्व। व्यचसम्। वर्षाः। वार्षी इति जगती॥ वा
र्षी॥ जगत्याः। ऋक्सममिति ऋक्। समम्। ऋक्समादिति ऋक्। समात्। शुक्रः। शुक्रात्। सप्तदश इति सप्त। दशात्। वैरूप ७७
म्। जमदग्निरिति जमत्। अग्निः। चक्षुः॥ ५१॥ इदम्। उत्तरात्। स्वरिति स्वः। श्रोत्रम्। सौवम्। शरत्। श्रोत्री। अनुष्टुप्। अ

वा
सप्तदशादिति सप्त। दशात्।

अनुष्टुप्छिन्दंगाल्पप्रगारदी। अनुष्टुब्भर्गः॥१

नुस्तो। नइ यँनु। सुनः। ए ऽडम्। ए ऽदात्। मंथी। मंथिनः। एव्कविँ ऽशाइ त्येत्। विँ ऽशः। एव्कविँ ऽशादित्येक्। विँ ऽशात्। विराजम्।
विश्या। मित्रः। म्रात्रैम्॥ ।५२॥ इयम्। उपरिमतिः। तस्यै। वाक्। माच्या। हेमंतः। वा चः। पङ्क्तिः। हेमंती। पङ्क्त्यै। निधनेवदिति
निधना वत्। निधनेवतैः इति निधना वतः। आग्रयणः। आग्रयणात्। त्रियणाव त्रयस्त्रिँ ऽशौ। त्रिनव त्रयस्त्रिँ ऽशाविति
ति त्रिनव त्रयस्त्रिँ ऽशौ। त्रिणव त्रयस्त्रिँ ऽशाभ्याम्। त्रिनव त्रयस्त्रिँ ऽशाभ्यामिति त्रिनव त्रयस्त्रिँ ऽशाभ्याम्। शाक्व
रारेवतइति शाक्वररेवते। विश्वकर्मेति विश्वाकर्मा। वावम्। लोकम्। ताः। इंद्रम्॥ ।५८॥ ॥इति संहितापदपाठे त्रयोद
शाध्यायः॥ ॥ध्रुवक्षितिरिति ध्रुव ऽक्षितिः। ध्रुवयोनिरिति ध्रुव ऽयोनिः। ध्रुवा। असि। ध्रुवम्। योनिम्। आ। सीद। साधुयेति सा
ति

धु।या।उख्यस्य।केतुम्।प्रथमम्।जुषाणा।अश्विना।अध्वर्यू इत्यध्वर्यू।सादयताम्।इह।त्वा॥१॥कुलायिनी।घृत
वतीति घृतऽवती।पुरंधिरिति पुरम्ऽधिः।स्योना।सीद।सदने।पृथिव्याः।अभि।त्वा।रुद्राः।वसवः।गृणन्तु।इमा।ब्रह्म
८९ पीपिहि।सौभगाय॥२॥स्वैः।दक्षैः।दक्षपितेति दक्षऽपिता।इह।सीद।देवानाम्।सुम्ने।बृहते।रणाय।पितेवेति पि
ताऽइव।एधि।सूनवे।आ।सुशेवेति सुऽशेवा।स्वावेशेति सुऽआवेशा।तन्वा।सम्।विशस्व॥३॥पृथिव्याः।पुरीषम्।अ
सि।अप्सः।नाम।ताम्।त्वा।विश्वे।अभि।गृणन्तु।देवाः।स्तोमपृष्ठेति स्तोमऽपृष्ठा।घृतवतीति घृतऽवती।इह।सीद।प्रजावदि ८९
ति प्रजाऽवत्।अस्मे इति।द्रविणा।आ।यजस्व॥४॥अदित्याः।त्वा।पृष्ठे।सादयामि।अन्तरिक्षस्य।धर्त्रीम्।विष्टं

नेनीम्। दिशाम्। अधिपत्नीमित्यधिपत्नीम्। भुवनानाम्। ऊर्मिः। द्रप्सः। अपाम्। असि। विश्वकर्मेति विश्वाऽकर्मा। ते। ऋषिः।
श्रुतः। स्तुविनिग्रेष्ठाः॥५॥ सजूरिति स।जूः। ऋतुभिरित्यृतु।भिः। विधाभिरिति वि।धाभिः। देवैः। देवैः। वयोनाधैरिति
वयः।नाधैः। अग्नाय्या। वा। विश्वानराय। वसुभिरिति वसु।भिः। रुद्रैः। आदित्यैः। विश्वैः। देवैः॥६॥ प्राणम्। मे। पाहि। अ
पानमित्यप। आनम्। व्यानमिति वि। आनम्। चक्षुः। उर्व्या। वि। भाहि। श्रोत्रम्। श्लोकय। अपः। पिन्व। ओषधीः। जिन्व।
द्विपादिति द्वि।पात्। अव। चतुष्पात्। चतुःपादिति चतुः।पात्। पाहि। दिवः। वृष्टिम्। आ। ईरय॥७॥ मूर्द्धा। वयः। प्रजा
पतिरिति प्रजा।पतिः। छन्दः। क्षत्रम्। मयंदम्। विष्टम्भः। अधिपतिरित्यधि।पतिः। विश्वकर्मेति विश्व।कर्मा। परमेष्ठी। प

रमेस्थी। तिपरमेस्थी॥ बस्तः। विवलमितिवि। वलम्। दृष्टिः। विशालमितिवि। शालम्। पुरुषः। तंद्रम्। व्याघ्रः। अनाधृ
ष्टम्। सिंहः। छदिः। पष्ठवाडितिपष्ठ। वाट्। बृहती। उक्षा। ककुप्। ऋषभः। सतोबृहतीतिसतः। बृहती॥८॥ अन
90 ड्वान्। पङ्क्तिः। धेनुः। जगती। त्र्यविरितित्रि। अविः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबितित्रि। स्तुप्। दित्यवाडितिदित्य। वाट्। विराडितिवि
राट्। पंचाविरितिपंच। अविः। गायत्री। त्रिवत्सइतित्रि। वत्सः। उष्णिक्। तुर्यवाडितितुर्य। वाट्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्य
नुस्तुप्॥९॥ इन्द्राग्नीइतीन्द्राग्नी। अव्यथमानाम्। इष्टकाम्। दृंहतम्। युवम्। पृष्ठेन। द्यावापृथिवीइतिद्यावा। ९०
पृथिवी। अन्तरिक्षम्। च। वि। बाधसे। विश्वकर्मेतिविश्व। कर्मा। त्वा। सादयतु। अन्तरिक्षस्य। अन्तरिक्षम्। वायुः॥१०॥

राज्ञी। असि। प्राची। दिक्। विरा डिति विराट्। दक्षिणा। संम्राडिति सम्राट्। प्रतीची। स्वरा डिति स्वराट्। उदी
ची। अधिपत्नी याधि। पत्नी। बृहती। नभः। नभस्यः। वार्षिकौ। इषः। ऊर्जः। शारदौ॥ ११॥ आयुः। मे। पाहि। प्राणम्। मे।
अपानमित्यपा। आनम्। व्यानमिति वि। आनम्। चक्षुः। श्रोत्रम्। वाचम्। पिन्व। मनः। जिन्व। आत्मानम्। पाहि। ज्योतिः।
यच्छ॥ १२॥ मा। छंदः। प्रमेति प्र। मा। प्रतिमेति प्रति। मा। अस्त्रीवयः। पङ्क्तिः। उष्णिक्। बृहती। अनुष्टुप्। अनुस्तु बित्यनु।
स्तुप्। विरा डिति विराट्। गायत्री। त्रिष्टुप्। त्रिस्तु बिति त्रि। स्तुप्। जगती॥ १३॥ पृथिवी। अंतरिक्षम्। द्यौः। समाः। नक्षत्रा
णि। वाक्। मनः। कृषिः। हिरण्यम्। गौः। अजाः। अश्वः॥ १४॥ अग्निः। देवता। वातः। सूर्यः। चंद्रमाः। वसवः। रुद्राः। आदि

91

या॰।मरुतः।विश्वे।देवाः।बृहस्पतिः।इन्द्रः।वरुणः॥२०॥मूर्द्धा।असि।राट्।ध्रुवा।धरुणा।धर्त्री।धरणी।आयु
ष।त्वा।वर्च्चसे।कृष्यै।क्षेमाय॥२१॥यन्त्री।राट्।यन्त्री।यमनी।ध्रुवा।धरित्री।इषे।ऊर्जे।रय्यै।पोषाय॥२२॥आशुः
त्रिवृदितित्रि।वृत्।भान्तः।पंचदशइतिपंच।दशः।व्योमेतिवि।ओमा।सप्तदशइतिसप्त।दशः।धरुणः।एकविंशइत्येक
विंशः।प्रतूर्त्तिरितिप्र।तूर्त्तिः।अष्टादशइत्यष्टा।दशः।तपः।नवदशइतिनव।दशः।अभीवर्त्तइत्यभि।वर्त्तः।स अभीवर्तः
विंशइतिस।विंशः।वर्च्चः।द्वाविंशः।संभरणइतिसम्।भरणः।त्रयोविंशइतित्रयः।विंशः।योनिः।चतु ९२
र्विंशइतिचतुः।विंशः।गर्भाः।पंचविंशइतिपंच।विंशः।ओजः।त्रिणवः।त्रिनवइतित्रि।नवः।क्रतुः।एकत्रिं

शाइत्येकं। त्रि॰ शः। प्रतिष्ठा। प्रतिस्थेति प्रति। स्था। त्रयस्त्रिं॰ शाइति त्रयः। त्रि॰ शः। ब्रध्नस्य। विष्टपम्। चतुस्त्रिं॰
शाइति चतुः। त्रि॰ शः। नाकः। षट्त्रिं॰ शाइति षट्। त्रि॰ शः। विवर्तइति वि। वर्तः। अष्टाचत्वारिं॰ शाइत्यष्टा। चत्वारिं॰ शः।
धर्त्रम्। चतुष्टोमः। चतुस्तोमइति चतुः। स्तोमः। १४। अग्नेः। नागः। असिदीक्षायाः। आधिपत्यमित्याधिपत्यम्।
ब्रह्म। स्पृतम्। त्रिवृदिति त्रि। वृत्। स्तोमः। इंद्रस्य। विष्णोः। क्षत्रम्। पंचदशाइति पंच। दश। नृ॰ बृहत्साममिति नृ। बृ
हत्साम्। धर्मचतुः। ऊर्जनित्रम्। सप्तदशाइति सप्त। दशः। मित्रस्य। वरुणस्य। दिवः। वृष्टिः। वातः। स्पृतः। एकविं॰ शाइत्ये
कं। विं॰ शः। २६। वसूनाम्। रुद्राणाम्। चतुष्पात्तेचतुः। पादिति चतुः। पात्। चतुर्विं॰ शाइति चतुः। विं॰ शः। आदित्याना

मू।म् स्तोम्।गर्भाः।स्पृताः।पंचवि७श इति पंचाविं७शाः।अदित्यै।पुष्टिः।उअं।त्रिणवः।त्रिनव इति त्रि।नवः।देवस्य।
92 सवितुः।बृहस्पतेः।समीची।दिश्यं स्पृताः।चतुष्टोमः।चतुस्तोम इति चतुः।स्तोमः॥२०॥यवानाम्।अयवाना
म्।प्रजा इति प्र।जाः।चतुश्चत्वारि७श इति चतुः।चत्वारि७शः।ऋतूनाम्।विश्वेषाम्।देवानाम्।ऋतम्।त्रयस्त्रि
सहस्र ७श इति त्रयः।त्रि७शः।सद्रं।दिम इति को॥२१॥एकया।अस्तुवत।प्रजा इति प्र।जाः।अधीयंत।प्रजापतिरिति ९
प्रजा।पतिः।अधिपतिरित्यधि।पतिः।आसीत्।तिसृभिरिति तिसृ।भिः।ब्रह्म।असृज्यत।ब्रह्मणः।पतिः।पं ९२
चभिरिति पंच।भिः।भूतानि।असृज्यंत।भूतानाम्।सप्तभिरिति सप्त।भिः।सप्तऋषय इति सप्त।ऋषयः।

धृता ॥२२॥ नवभिरितिनव । भिः । पितरः । अदितिः । अधिपत्नीत्यधि । पत्नी । एकादशभिरित्येकादश । भिः ।
ऋतवः । आर्तवाः । अधिपतय इत्यधि । पतयः । आसन् । त्रयोदशभिरिति त्रयोदश । भिः । मासाः । संवत्सरः । पंच
दशभिरिति पंचदश । भिः । क्षत्रम् । इन्द्रः । सप्तदशभिरिति सप्त । दश । भिः । ग्राम्याः । पशवः । बृहस्पतिः ॥२३॥ नवद
शभिरिति नवदश । भिः । शूद्रार्यौ । असृज्येताम् । अहोरात्रे इत्यहोरात्रे । अधिपत्नी इत्यधि । पत्नी । आस्ताम् । एक
विंशत्येत्येक । विंशत्या । एकशफा इत्येक । शफाः । वरुणः । त्रय्या विंशत्येति त्रयः । विंशत्या । क्षुद्राः ।
पूषा । पंचविंशत्येति पंच । विंशत्या । आरण्याः । वायुः । सप्तविंशत्येति सप्त । विंशत्या । आरण्याः । वायुः ।

सप्तविꣳशत्येतिसप्त। विꣳशत्या। द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी। विश्वे। एताम्। वसवः। रुद्राः। आदित्याः।
अनुव्याः। अनुव्यायन्नित्यनु। व्यायन्। ताः। एव। ॥२४॥ नवविꣳशत्येतिनव। विꣳशत्या। वनस्पतयः। सोमः।
93 एकत्रिꣳशतेत्येक। त्रिꣳशता। प्रजाइतिप्र। जाः। यवाः। च। अयवाः। च। त्रयस्त्रिꣳशतेतित्रयः। त्रिꣳशता।
भूतानि। अशाम्यन्। प्रजापतिरितिप्रजा। पतिः। परमेष्ठी। परमेष्ठीतिपरमे। स्थी॥२५॥ ॥इतिसंहिता १
पदपाठेचतुर्दशोध्यायः॥ ॥अग्ने। जातान्। प्र। नुद। नः। सपत्नान्। प्रति। अजातान्। नुद। जा ८३
तवेदइतिजात। वेदः। अधि। नः। ब्रूहि। सुमनाइतिसु। मनाः। अहेडन्। तव। स्याम। शर्मन्। त्रिवरूथइति

स्वप नानि तिस्रा पश्चानि तिस्रा वन्ता द्दा
ति। अपसा तारा नात वेदऽश्यं तात। वेद

त्रि। वरूथ्ये। उद्गा विस्तृत। जो॥ १॥ सद्रसा। जातान्। व्रानुदा नः। नुदस्व। अधिनः। ब्रूहि। सुमतस्यमानः इति
सु। मनस्यमानः॥ २॥ षोडशी। स्तोमः। ओजः। द्रविणम्। चतुश्चत्वारिंशः इति चतुः। चत्वारिंशः। स्तोमः। वर्चः।
द्रविणम्। अग्नेः॥ ३॥ एवः। छन्दः। वरिवः। अन्त्रः रिति त्रि। मान्त्रः। परित्रः रिति परि। त्रः। आच्छद्दिया। छत्। मनः। व्यचः। सि
धुः। समुद्रः। सरिरम्। ककुप्। त्रिककुप् इति त्रि। ककुप्। काव्यम्। अङ्कूपम्। अक्षरपङ्क्तिः। स्थिराक्षरा। पङ्क्तिः। पद
पङ्क्तिः रिति पद। पङ्क्तिः। विष्टारपङ्क्तिः। विस्तारपङ्क्तिः रिति विस्तार। पङ्क्तिः। क्षुरः। भ्रजः॥ ४॥ आच्छद्दिया। छत्।
प्रच्छद् इति प्र। छत्। संयद् इति सम्। यत्। वियद् इति वि। यत्। बृहत्। रथन्तरम् इति रथम्। तरम्। निकामः इति नि।

कायः। विवध इति वि। वधः। गिरः। स्वजाः। सँ स्तुबिति सम्। स्तुप्। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनु। स्तुप्। एवः। व
रिवः। वयः। वयस्कृत्। वयः कृदिति वयः। कृत्। विष्पर्द्धाः। विस्पर्द्धा इति वि। स्पर्द्धाः। विशालम्। विशालमिति वि। शालम्।
९५ छर्दिः। इरोहृणमिति हुः। रोहृणम्। तं इमम्। अर्कं कामित्यर्क। अर्कम्। पा। रश्मिना। सत्याय। सत्यम्। जिन्व। प्रे
तिनेति प्र। इतिना। धर्मणा। धर्मम्। अन्वित्येत्यनु। इत्या। दिवा। दिवम्। संधिनेति सम्। धिना। अंतरिक्षेण। अंत
रिक्षम्। प्रतिधिनेति प्रति। धिना। पृथिव्या। पृथिवीम्। विष्टंभेन। वृष्ट्या। वृष्टिम्। प्रवयेति प्र। वया। अह्ना। अ ९५
हः। अनुयेत्यनु। या। रात्र्या। रात्रिम्। उशिजा। वसुभ्य इति वसु। भ्यः। वसून्। प्रकेतेनेति प्र। केतेन। आदित्येभ्यः॥

अध्यायीत भिक्षये भीत

आदित्यान्॥ ह्वः॥ तं त्रु ना॥ रायः॥ पोषेण॥ रायः पोषम्॥ सं॰॥ सर्पेणेति सम्॥ सर्पेण॥ ऋतायो॥ ऋतम्॥ ए॰ इन॥
र्दुषधीभिः॥ र्दुषधीः॥ उत्तमेनेत्युत्॥ तमेन॥ तन्नृभिः॥ तन्नृः॥ वयोधसेति वयः॥ सधम॥ अधीतानयः॥ धीतम्॥ अभिजि
तेत्यभि॥ जिता॥ तजसा॥ तेजः॥ ७॥ प्रतिपदिति प्रति॥ पत॥ असि॥ प्रतिपदइति प्रति॥ पाद॥ वा॥ अनुपदित्यनु॥ पद॥ अनुपाद त्यनुपद
संपदिति सम्॥ पत॥ संपदिति सम्॥ पाद॥ तेजः॥ तेजसे॥ ८॥ त्रिवृदिति त्रि॥ वृत्॥ त्रिवृतइति त्रि॥ वृते॥ प्रवृदिति
प्र॥ वृत्॥ प्रवृतइति प्र॥ वृते॥ विवृदिति वि॥ वृत्॥ विवृतइति वि॥ वृते॥ संवृदिति सं॥ वृत्॥ संवृतइति सं॥ वृते॥ आक्रम
इत्या॥ क्रमः॥ आक्रमायेत्या॥ क्रमाय॥ संक्रमइति सम्॥ क्रमः॥ संक्रमायेति सम्॥ क्रमाय॥ उत्क्रमइत्युत्॥ क्रमः॥ उत्क्रा॥

प्रतिधर्त्रीतिप्रति।धर्ता।त्रिवृदितित्रि।वृत्।त्वा।स्तोमः।पृथिव्याम्।

मायेत्युत।क्रमाय।उत्क्रांतिरित्युत्।क्रांतिः।उत्क्रांत्याइत्युत्।क्रांत्यै।अधिपतिनेत्यधि।पतिना।ऊर्जा।ऊर्जम्।
॥९॥राज्ञी।असि।प्राची।दिक्।वसवः।ते।देवाः।अधिपतयइत्यधि।पतयः।अग्निः।हेतीनाम्।श्रयतु।आ
95 ज्यम्।उक्थम्।अव्यथायै।स्तभ्नातु।रथंतरमितिरथं।तरम्।साम।प्रतिष्ठित्यै।प्रतिस्थित्याइतिप्रति।स्थित्यै।
अंतरिक्षे।ऋषयः।त्वा।प्रथमजाइतिप्रथम।जाः।देवेषु।दिवः।मात्रया।वरिम्णा।प्रथंतु।विधर्तेतिवि।धर्ता।च। ९५
अयम्।अधिपतिरित्यधिपतिः।च।ते।त्वा।सर्वे।संविदानाइतिसम्।विदानाः।नाकस्य।पृष्ठे।स्वर्गइतिस्वः।गे।लो
के।यजमानम्।च।सादयंतु॥१०॥विराडितिवि।राट्।दक्षिणा।रुद्राः।इंद्रः।पंचदशइतिपंच।दशः।प्रउगम्।बृ

हन्।।२१।।संम्राडितिसम्।राट्।पत्नीवी।आदित्याः।वसवः।सम्राडितिसम्राट्।दशं।मरुत्वतीयम्।।विरू
पम्।।२२।।स्वराडितिस्वाराट्।नदीवी।मरुतः।सोमः।एकविंशाइत्येकः।विंशाः।निष्केवल्यम्।निःकेवल्यमिति
निःकेवल्यम्।विराजम्।।२३।।अधिपत्नीत्यधिपत्नी।बृहती।विश्वेदेवाः।बृहस्पतिः।त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ।त्रिन
वत्रयस्त्रिंशाविति त्रिनवत्रयस्त्रिंशौ।वा।स्तोमौ।अयताम्।वैश्वदेवाग्निमारुते इति वैश्वदेवाग्निमारुते।
उक्थे इत्युक्थे।अव्यथाय्यै।स्तन्नीनाम।शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते।सामनी इति सामनी।।२४।।अयम्।पुरः।
हरिकेश इति हरिऽकेशः।सूर्यरश्मिरिति सूर्यऽरश्मिः।तस्य।रथगृत्स इति रथऽगृत्सः।च।रथौजा इति रथऽओजाः।

वा। सेनानीग्रामण्यौ। सेनानीग्रामण्याविति सेनानी। ग्रामण्यौ। पुंजिकस्थलेति पुंजिक। स्थला। चा। क्रतुस्थले
ति क्रतु। स्थला। च। अप्सरसौ। दंक्ष्णवः। पशवः। हेतिः। पौरुषेयः। वधः। प्रहेतिरिति प्र। हेतिः। तेभ्यः। नमः। अ
स्तु। ते। नः। अवंतु। ते। नः। मृडयंतु। ते। यम्। द्विष्मः। यः। च। नः। द्वेष्टि। तम्। एषाम्। जंभे। दध्मः।।१५।। दक्षिणा। विश्वक
र्मेति विश्व। कर्म्मा। रथस्वन इति रथ। स्वनः। रथेचित्र इति रथे। चित्रः। मेनका। सहजन्येति सह। जन्या। यातुधाना इ
ति यातु। धानाः। रक्षांसि।।१६।। पश्चात्। विश्वव्यचा इति विश्व। व्यचाः। रथप्रोत इति रथ। प्रोतः। असमरथ
इत्यसम। रथः। प्रम्लोचंतीति प्र। म्लोचंती। अनुम्लोचंतीत्यनु। म्लोचंती। व्याघ्राः। सर्प्पाः।।१७।। उत्तरात्। संय

हस्तुरिलिसंयत । वसुः । तार्क्ष्यः । अरिष्टनेमिरित्यरिष्ट । नेमिः । विश्वाची । घृताची । आपः । वातः ॥ १८ ॥ नपरिइ
अर्वाग्वसुरित्यर्वाक् । वसुः । सेनजिदिति सेन । जित् । सुषेणः । सुसेन इति सु । सेनः । उर्वशी । पूर्वचित्तिरिति पूर्व
चित्तिः । अवस्फूर्जन्नित्यव । स्फूर्जन् । विद्युदिति वि । द्युत ॥ १९ ॥ अयम् । अग्निः । सहस्रिणः । वाजस्य । शतिनः । पतिः । मू
र्द्धा । कविः । रयीणाम् ॥ २० ॥ अबोधि । अग्निः । समिधेति सम् । इधा । जनानाम् । प्रति । धेनुमिवेति धेनुम् । इव । आयती
मित्या । यतीम् । उषासम् । उषसमित्युषसम् । यह्वा इवेति यह्वाः । इव । प्र । वयाम् । उज्जिहाना इत्युत् । जिहा
नाः । प्र । भानवः । सिस्रते । नाकम् । अच्छ ॥ २१ ॥ आवाचाम । कवयो । मध्यमया । वचः । वंदारु । वृषभाय । वृष्णे । गवि

97 ष्ठिरः। नमसा। स्तोमम्। अग्नौ। दिवीवेति दिविऽइव। रुक्मम्। उरुव्यंचमित्युरुऽव्यंचम्। अश्रेत्॥२२॥ जनस्य। गोपाः।
अजनिष्ट। जागृविः। अग्निः। सुदक्ष इति सुऽदक्षः। सुविताय। नव्यसे। घृतप्रतीक इति घृतऽप्रतीकः। बृहता। दिवि
स्पृशेति दिविऽस्पृशा। द्युमदिति द्युऽमत्। वि। भाति। भरतेभ्यः। शुचिः॥२३॥ त्वाम्। अग्ने। अंगिरसः। गुहा।
हितम्। अनु। अविंदन्। शिश्रियाणम्। वनेवन इति वनेऽवने। सः। जायसे। मथ्यमानः। सहः। महत्। त्वाम्। आ
हुः। सहसः। पुत्रम्। अंगिरः॥२४॥ सखायः। सम्। वः। सम्यंचम्। इषम्। स्तोमम्। च। अग्नये। वर्षिष्ठाय। क्षिती ९७
नाम्। ऊर्जः। नप्त्रे। सहस्वते॥२५॥ सऽसमिति सम्ऽसम्। इत्। युवसे। वृषन्। अग्ने। विश्वानि। अर्यः। आ। इडः। प

।दा। सम्ऽइद्धः। से। सः। नः। वसूनि। आ। भर॥ २६॥ वाम्। चित्रऽश्रवस्तमम्। इति चित्रऽश्रवःऽतमम्। देवऽवीता। विश्वाऽजं। तवःऽशो
विष्ठेऽराम्॥ ज्ञा। विः। कऽरामिति शोविः। कऽराम्। पुरुऽप्रिय इति पुरु। प्रिय। अग्ने। हव्याय। वोढवे॥ २७॥ एना। वः
अग्निम्। नमसा। ऊर्जः। नपातम्। आ। हुवे। प्रियम्। चेतिष्ठम्। अरतिम्। स्वध्वरमिति सु। अध्वरम्। विश्वस्य।
दूतम्। अमृतम्॥ २८॥ सः। योजते। अरुषा। विश्वभोजसेति विश्वऽभोजसा। सः। दुद्रवत्। स्वाहुत इति सु। आहु
तः॥ २९॥ सुब्रह्मेति सु। ब्रह्मा। यज्ञः। सुशमीति सु। शमी। वसूनाम्। देवम्। राधः। जनानाम्॥ ३०॥ अग्ने। वाजस्य।
गोमत इति गोऽमतः। ईशानः। सहसः। यहो इति यहो। अस्मे इति अस्मे। धेहि। जातवेद इति जातऽवेदः। महि। श्रवः।

॥ ३१॥ सः। इधानः। वसुः। कविः। अग्निः। ईडेन्यः। गिरा। रेवत्। अस्मभ्यम्। पुर्वणीक। पुर्वणीकेति पुरुऽअनीक। दी-
दिहि॥ ३२॥ क्षपः। राजन्। उत। त्मना। अग्ने। वस्तोः। उत। उषसः। सः। तिग्मऽजंभ। तिग्मजंभेति तिग्मऽजंभ। रक्षसः। दह।
प्रति॥ ३३॥ नृद्दः। नः। अग्निः। आकृतइया। द्कृतः। नद्गा। रातिः। सुजगेति सु। नगा। नद्दः। अध्वरः। निद्राः। वता। प्र-
शस्तयइति प्रऽशस्तयः॥ ३४॥ नुद्रम्। आमनः। अणु। क्षत्रस्य। इति क्षत्र। तुर्यै। यत। समस्थि तिसमऽऋौत। सुः। सास-
हः। ससहइति ससहः॥ ३५॥ अवत। स्थिरा। तनुहि। भूरि। शर्धताम्। वनेम। ते। अभिष्टिभिः। अभिष्टिभिरित्यभिष्टिऽभिः॥ ३६॥
अग्निम्। तम्। मन्ये। यः। वसुः। अस्तम्। यम्। यन्ति। धेनवः। अस्तम्। अर्वन्तः। आशवः। अस्तम्। नित्यासः। वाजिनः। ६८

इषम्।स्तोतृभ्यइतिस्तोतृऽभ्यः।आ।भर॥३७॥सः।अग्निः।यः।वसुः।गृणे।सम्।यम्।आयंतीत्याऽयंति।धेनवः।
सम्।अर्वंतः।रघुद्रुवइतिरघुऽद्रुवः।सम्।सुजाताइतिसुऽजाताः।सूरयः॥३८॥त्वेइत्यग्ने।सुश्चंद्र।सुचंद्रे
तिसु।चंद्र।सर्पिषः।दर्वीइतिदर्वी।श्रीणीषे।आसनि।उतोइत्युतो।नः।उत्।पुपूर्याः।उक्थेभिः।शवसः।पते
॥३९॥अग्ने।तम्।अद्य।अश्वम्।न।स्तोमैः।क्रतुम्।न।भद्रम्।हृदिस्पृशमितिहृदिऽस्पृशम्।ऋध्याम।ते।ओहैः।
॥४०॥अध।हि।अग्ने।क्रतोः।भद्रस्य।दक्षस्य।साधोः।रथीः।ऋतस्य।बृहतः।बभूथ॥४१॥एभिः।नः।अर्कैः।भव।
नः।अर्वाङ्।स्वः।न।ज्योतिः।अग्ने।विश्वेभिः।सुमनाइतिसुऽमनाः।अनीकैः॥४२॥अग्निम्।होतारम्।मन्ये।दास्वंतं

ग्ने।

तमू। वसुमू। सूनुमू। सहसः। जातवेदसमिति जात। वेदसमू। विप्रमू। न। जातवेदसमिति जात। वेदसमू। यः।

ऊर्ध्वया। स्वध्वर इति सु। अध्वरः। देवः। देवाच्या। कृपा। घृतस्य। विभ्राष्टिमिति वि। भ्राष्टिम्। अनु। वष्टि। शोचिषा।

आजुह्वानस्य। आ। जुह्वानस्य। सर्पिषः॥४३॥ येन। ऋषयः। तपसा। सत्रम्। आयन्। इन्धानाः। अग्निम्। स्वः। आ।

९१ भरन्तः। तस्मिन्। अहम्। नि। दधे। नाके। अग्निम्। यम्। आहुः। मनवः। स्तीर्णबर्हिषमिति स्तीर्ण। बर्हिषम्॥४४॥

तमू। पत्नीभिः। अनु। गच्छेम। देवाः। पुत्रैः। भ्रातृभिरिति भ्रातृ। भिः। उत। वा। हिरण्यैः। नाकम्। गृभ्णानाः। सुकृतस्येति लेलि॥

सु। कृतस्य। लोके। तृतीये। पृष्ठे। अधि। रोचने। दिवः॥४५॥ आ। वाचः। मध्यम्। अरुहत्। भुरण्युः। अयम्। अग्निः। स

पति॰

त्वतिति रितिसत। चेकितानः। पृष्ठे। पृथिव्याः। निहितमइतिनि। हितं। दविद्युतत्। अधस्पादम्। अधःपदमितियधः
पदम्। कृणुताम्। आय। उतंन्यवः॥४६॥ अयम्। अग्निः। वीरतमइतिवीरऽतमः। वयोधाइतिवयः। धाः। सहस्त्रियः
द्योततांम्। अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्। विभ्राजमानइतिवि। भ्राजमानः। सरिरस्य। मध्ये। उप। प्र। याया। दिव्यानि। दि
व्यानि। धाम॥४७॥ संप्रच्यवध्वमितिसम्। प्रच्यवध्वम्। उप। संप्रयातेतिसम्। प्रयात। अग्ने। पथः। देवयानानामि
तिदेव। यानान्। कृणुध्वम्। पुनरितिपुनः। कृण्वाना। पितरा। युवाना। अन्वातां७सीदित्यनु। आतां७सीत्। त्वयि।
तंतुम्। एतम्॥४८॥ उत्। बुध्यस्व। अग्ने। प्रति। जागृहि। त्वम्। इष्टापूर्तेइतीष्टापूर्ते। समा। सृजेथाम्। अयम्। च।

अस्मिन्। सधस्थ इति सध। स्थे। अधि। उत्तरस्मिन्नित्युत्। तरस्मिन्। विश्वे। देवाः। यजमानः। च। आसीदत॥ ४९॥
येन। वहसि। सहस्रम्। येन। अग्ने। सर्ववेदसमिति सर्व। वेदसम्। तेन। इमम्। यज्ञम्। नः। नय। स्वः। देवेषु। गन्तवे।
तपः। तपस्यां। मेग्रा। गिरो। परमेष्ठी। परमेष्ठीति परमे। स्थी। दिवः। सूर्यः॥ ५०॥ प्रोथत्। अश्वः। न। यवसे। अविष्यन्।
यदा। महः। संवरणादिति सम्। वरणात्। वि। अस्थात्। आत्। अस्य। वातः। अनु। वाति। शोचिः। अध। स्म। ते।
व्रजनम्। कृष्णम्। अस्ति॥ ५१॥ आयोः। त्वा। सदने। सादयामि। अवतः। छायायाम्। समुद्रस्य। हृदये। रश्मीवतीम्। १००
रश्मीवतीमिति रश्मि। वतीम्। भास्वतीम्। आ। या। द्याम्। भासि। आ। पृथिवीम्। आ। उरु। अन्तरिक्षम्। परमेष्ठी।

श्रा २

परमेस्ठीति परमे।स्ठी। दिवम्।आक्रचोऽइति द्विवोसीदतम्।।५२।। सहस्रस्यैति सहस्र प्रमेति प्र।मा।अस्रि प्रतिमेति

प्रति।मा।उन्मेत्युत्।मा।साहस्रः।सहस्राय।चा।।५३।। ।।इति संहितापदपाठे पंचदशोध्यायः।। ।। ।।

नमः।ते।रुद्र।मन्यवे।उतोऽइत्युतो।ते।इषवे।नमः।बाहुभ्यामिति बाहु।भ्याम्।उत।ते।नमः।।१।।या।ते।रुद्र।

शिवा।तनूः।अघोरा।अपापकाशिनीत्यपापाकाशिनी।तया।नः।तन्वा।शंतमयेति शम्।तमया।गिरिशंतेति गि

रि।शंत।अभि।चाकशीहि।।२।।याम्।इषुम्।गिरिशंतेति गिरि।शंत।हस्ते।बिभर्षि।अस्तवे।शिवाम्।गिरित्र

तिगिरि।त्रां।ता।हस्तेम्।कुरु।मा।हिंसीः।पुरुषम्।जगत्।।३।।शिवेन।वचसा।त्वा।गिरिशेति गिरि।शा।

अच्छ। वदामसि। यथा। नः। सर्वम्। इत्। जगत्। अयक्ष्मम्। सुमना इति सु। मनाः। असत्॥४॥ अधि। अवोचत्।
अधिवक्तेत्यधि। वक्ता। प्रथमः। दैव्यः। भिषक्। अहीन्। च। सर्वान्। जम्भयन्। सर्वाः। च। यातुधान्य इति यातु। धा
न्यः। अधराचीः। परा। सुव॥५॥ असौ। यः। ताम्रः। अरुणः। उत। बभ्रुः। सुमंगल इति सु। मंगलः। ये। च। एनम्। रु
द्राः। अभितः। दिक्षु। श्रिताः। सहस्रश इति सहस्र। शः। अव। एषाम्। हेडः। ईमहे॥६॥ असौ। यः। अवसर्पती
त्यव। सर्पति। नीलग्रीव इति नील। ग्रीवः। विलोहित इति वि। लोहितः। उत। एनम्। गोपाः। अदृश्रन्। अदृश्रन्। २०२
उदहार्य इत्युद। हार्यः। सः। दृष्टः। मृडयाति। नः॥७॥ नमः। अस्तु। नीलग्रीवायेति नील। ग्रीवाय। सहस्राक्षायेति सह

स्त्वा। अस्ताय। मीढुषे। अथो इत्यथो। ये। अस्य। सत्वानः। अहम्। तेभ्यः। अकरम्। नमः॥ ७॥ प्र। मुंच। धन्वनः। त्वम्। उभ
योः। आर्त्न्योः। ज्याम्। याः। च। ते। हस्ते। इषवः। परा। ताः। भगव इति भग। वः। वप॥ ८॥ विज्य मिति वि। ज्यम्। ध
नुः। कपर्द्दिनः। विशल्य इति वि। शल्यः। बाणवानिति बाण। वान्। उत। अनेशन्। अस्य। याः। इषवः। आभुः। अ
स्य। निषंगधिरिति निषंग। धिः॥ १०॥ या। ते। हेतिः। मीढुष्टम। मीढुस्तमेति मीढुः। तम। हस्ते। बभूव। ते। धनुः।
तया। अस्मान्। विश्वतः। ~~त्व थो इत्यथो~~या। परि। भुज॥ ११॥ परि। ते। धन्वनः। हेतिः। अस्मान्। वृणक्तु। विश्व
तः। अथो इत्यथो। यः। इषुधिरितीषु। धिः। तव। आरे। अस्मान्। नि। धेहि। तम्॥ १२॥ अवतत्येत्यव। तत्य। धनुः

ले। अपमर्शया २

वम्। सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्षः। शतेषुधइति शतऽइषुधे। निशीर्येति निऽशीर्य। शल्यानाम्। मुखा।
शिवः। नः। सुमनाइति सुऽमनाः। भव॥२३॥ नमः। ते। आयुधाय। अनातताय। धृष्णवे। उभाभ्याम्। उत। ते। न
102 मः। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्याम्। तव। धन्वने॥२४॥ मा। नः। महान्तम्। उत। अर्भकम्। उक्षन्तम्। उक्षितम्। व
धीः। पितरम्। मातरम्। प्रियाः। तन्वः। रुद्र। रीरिषः। रिरिषइति रिरिषः॥२५॥ तोके। तनये। आयुषि। गोषु।
अश्वेषु। रीरिषः। रिरिषइति रिरिषः। वीरान्। रुद्र। भामिनः। वधीः। हविष्मन्तः। सदम्। इत्। त्वा। हवामहे॥ १०२
॥२६॥ हिरण्यबाहवइति हिरण्यऽबाहवे। सेनान्यइति सेनाऽन्ये। दिशाम्। च। पतये। वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य

य इति हरि। केशेभ्यः पशूनाम्। शष्पिंजराय त्विषीमते। त्विषिमत इति त्विषि। मते। पथीनाम्। हरिकेशाये
ति हरि। केशाय। उपवीति न इत्युपावीतिने। पुष्टानाम्॥ १७॥ बभ्लुशाय। व्याधिने। अन्नानाम्। भवस्य। हे
त्यै। जगताम्। रुद्राय। आततायिन इत्याततायिने। क्षेत्राणाम्। सूताय। अहंत्यै। वनानाम्॥ १८॥ रोहिता
य। स्थपतये। वृक्षाणाम्। भुवंतये। वारिवस्कृताय। वारिवः कृतायेति वारिवः। कृताय। ओषधीनाम्। मंत्रिणे।
वाणिजाय। कक्षाणाम्। उच्चैर्घोषायेत्युच्चैः। घोषाय। आक्रंदयत इत्या क्रंदयते। पत्तीनाम्॥ १९॥ कृत्स्ना
यतायेति कृत्स्न। आयतया। धावते। सत्वनाम्। सहमानाय। निव्याधिन इति नि। व्याधिने। आव्याधिनीनामि

५८

नी२

या। व्याधिनीनाम्। निषंगिणे। ककुभाय। स्तेनानाम्। निचेरव इति निचेरवे। परिचरायेति परि। चराय। अत्र
रेस्याणाम्॥२०॥ वंचते। परिवंचत इति परि। वंचते। स्तायूनाम्। निषंगिणे। इषुधिमत इषुधि। मते। त
103 स्कराणाम्। सृकायिभ्य इति सृकायि। भ्यः। जिघांसद्भ्य इति जिघांसत्। भ्यः। मुष्णताम्। असिमद्भ्य
इत्यसिमत्। भ्यः। नक्तम्। चरद्भ्य इति चरत्। भ्यः। विकृन्तानामिति वि। कृन्तानाम्॥२१॥ उष्णीषिणे। गिरिचरा
येति गिरि। चराय। कुलुञ्चानाम्। इषुमद्भ्य इतीषुमत्। भ्यः। धन्वायिभ्य इति धन्वायि। भ्यः। आ। तन्वाने २०३
भ्य इत्या। तन्वानेभ्यः। प्रतिदधानेभ्य इति प्रति। दधानेभ्यः। आयच्छद्भ्य इत्या। यच्छत्। भ्यः। अस्यद्भ्य इत्य

स्यतोभ्यः॥२२॥विसृजद्भ्यइतिविसृजत्।विध्यद्भ्यइतिविध्यत्।भ्यः।स्वपद्भ्यइतिस्वपत्।भ्यः।जाग्रद्भ्यइतिजा
ग्रत्।भ्यः।शयानेभ्यः।आसीनेभ्यः।तिष्ठद्भ्यइतितिष्ठत्।भ्यः।धावद्भ्यइतिधावत्।भ्यः॥२३॥सभाभ्यः।सभाप
तिभ्यइतिसभापति।भ्यः।अश्वेभ्यः।अश्वपतिभ्यइत्यश्वपति।भ्यः।आव्याधिनीभ्यइत्या।व्याधिनीभ्यः।विविध्यन्ती
भ्यइतिवि।विध्यन्तीभ्यः।उगणाभ्यः।तृंहतीभ्यः॥२४॥गणेभ्यः।गणपतिभ्यइतिगणपति।भ्यः।व्रातेभ्यः।व्रा
तपतिभ्यइतिव्रातपति।भ्यः।गृत्सेभ्यः।गृत्सपतिभ्यइतिगृत्सपति।भ्यः।विरूपेभ्यइतिवि।रूपेभ्यः।विश्वरू
पेभ्यइतिविश्व।रूपेभ्यः॥२५॥सेनाभ्यः।सेनानिभ्यइतिसेनानि।भ्यः।रथिभ्यइतिरथि।भ्यः।अरथेभ्यः।क्षतृ

भ्यइतिव्रातऽभ्यः।संग्रहीतृभ्यइतिसंऽग्रहीतृऽभ्यः।मदद्भ्यइतिमदऽतृऽभ्यः।नमःऽनमः॥२६॥ तक्षभ्यइतित
क्षऽभ्यः।रथकारेभ्यइतिरथऽकारेभ्यः।कुलालेभ्यः।कर्मारेभ्यः।निषादेभ्यः।निसादेभ्यइतिनिसादेभ्यः।
पुंजिष्ठेभ्यः।श्वनिभ्यइतिश्वऽनिऽभ्यः।मृगयुभ्यइतिमृगयुऽभ्यः॥२७॥ श्वभ्यइतिश्वऽभ्यः।श्वपतिभ्यइतिश्वपति।
भ्यः।भवाय।रुद्राय।शर्वाय।पशुपतयइतिपशुऽपतये।नीलग्रीवायेतिनीलऽग्रीवाय।शितिकंठायेतिशिति।
कंठाय॥२८॥ कपर्दिने।व्युप्तकेशायेतिव्युप्तऽकेशाय।सहस्राक्षायेतिसहस्रऽअक्षाय।शतधन्वनइतिशतऽध १०४
न्वने।गिरिशयायेतिगिरिऽशयाय।शिपिविष्टायेतिशिपिऽविष्टाय।मीढुष्टमाय।मीढुस्तमायेतिमीढुंऽतमा

या। इषुमत् इतीषु।मते॥२९॥ ह्रस्वाय। वामनाय। बृहते। वर्षीयसे। वृद्धाय। संवृध्व इति सं।वृध्वे। अग्र्या-
य। प्रथमाय॥३०॥ आशवे। अजिराय। शीघ्र्याय। शीभ्याय। ऊर्म्याय। अवस्वन्यायेत्यवस्वन्याय। नादेया-
य। द्वीप्याय॥३१॥ ज्येष्ठाय। कनिष्ठाय। पूर्वजायेति पूर्व।जाय। अपरजायेत्यपर।जाय। मध्यमाय। अपगल्भा-
य। जघन्याय। बुध्न्याय॥३२॥ सोभ्याय। प्रतिसर्यायेति प्रति।सर्याय। याम्याय। क्षेम्याय। श्लो-
क्याय। अवसान्यायेत्यवसान्याय। उर्वर्याय। खल्याय॥३३॥ वन्याय। कक्ष्याय। श्रवाय। प्रतिश्रवायेति प्र-
ति। श्रवाय। आशुषेणाय। आशुसेनायेत्याशु।सेनाय। आशुरथायेत्याशु।रथाय। शूराय। अवभिन्दत इ

यवा। नेदिने॥३४॥ बिल्मिने। कवचिने। वर्मिणे। वरूथिने। श्रुताय। श्रुतसेनायेति श्रुत। सेनाय। दुंदुभ्या
105 य। चाहनंन्यायेत्या। हनन्याय॥३५॥ धृष्णवे। प्रमृशायेति प्र। मृशाय। निषंगिणे। इषुधिमत इतीषुधि। म
ते। तीक्ष्णेषव इति तीक्ष्ण। इषवे। चायुधिने। स्वायुधायेति सु। आयुधाय। सुधन्वन इति सु। धन्वने॥३६॥
स्रुत्याय। पथ्याय। काट्याय। नीप्याय। कुल्याय। सरस्याय। नादेयाय। वैशंताय॥३७॥ कूप्याय। चावट्याय।
वीध्र्यायेति वि। इध्र्याय। आतप्यायेत्या। तप्याय। मेघ्याय। विद्युत्यायेति वि। द्युत्याय। वर्ष्याय। चावर्ष्याय। १०५
॥३८॥ वात्याय। रेष्म्याय। वास्तव्याय। वास्तुपायेति वास्तु। पाय। सोमाय। रुद्राय। ताम्राय। चारुणाय॥३९॥

शंगवइतिशम्।गवे।पशुपतयइतिपशु।पतये।उग्राय।भीमाय।अग्रेवधायेत्यग्रे।वधाय।दूरेवधाय
तिदूरे।वधाय।हन्त्रे।हनीयसे।वृक्षेभ्यः।हरिकेशेभ्यइतिहरि।केशेभ्यः।ताराय॥४०॥शंभवायेतिशम्।भ
वाय।मयोभवायेतिमयः।भवाय।शंकरायेतिशम्।कराय।मयस्कराय।मयःकरायेतिमयः।कराय।शिवा
य।शिवतरायेतिशिव।तराय॥४१॥पार्याय।अवार्याय।प्रतरणायेतिप्र।तरणाय।उत्तरणायेत्युत्।तरणाय।
तीर्थ्याय।कूल्याय।शष्प्याय।फेन्याय॥४२॥प्रवाह्यायेतिप्र।वाह्याय।किंशिलाय।क्षयणाय।कपर्दि
ने।पुलस्तये।इरिण्याय।प्रपथ्यायेतिप्र।पथ्याय॥४३॥व्रज्याय।गोष्ठ्याय।गोस्थ्यायेतिगो।स्थ्याय।

106

तल्प्याय। गेह्याय। हृदय्याय। निवेष्प्यायेति नि। वेष्प्याय। काट्याय। गह्वरेष्ठाय। गह्वरेस्थायेति गह्वरे। स्था
य॥४४॥ शुष्क्याय। हरित्याय। पांसव्याय। रजस्याय। लोप्याय। उलप्याय। ऊर्व्याय। सूर्म्यायेति सु। ऊ
र्म्याय॥४५॥ पर्ण्याय। पर्णशदायेति पर्ण। शदाय। उद्गुरमाणायेत्युत्। गुरमाणाय। अभिघ्नत इत्यभि। घ्नते। आ
खिदत इत्या। खिदते। प्रखिदत इति प्र। खिदते। इषुकृद्भ्य इतीषुकृत्। भ्यः। धनुष्कृद्भ्यः। धनुष्कृद्भ्य इति धनुः। कृ
त्। भ्यः। किरिकेभ्यः। देवानाम्। हृदयेभ्यः। विचिन्वत्केभ्य इति वि। चिन्वत्केभ्यः। विक्षिणत्केभ्य इति वि। क्षिणत्के १०६
भ्यः। आनिर्हतेभ्य इत्यानिः। हतेभ्यः॥४६॥ द्रापे। अन्धसः। पते। दरिद्र। नीललोहितेति नील। लोहित। आ

सामा। प्रज्ञानामिति प्र। ज्ञानाम्। एषाम्। पशूनाम्। मा। नेः। मा। रोक्। मो इति मो। चा। नः। किम्। चन। आममत्॥४७॥
इमाः। रुद्राय। तवसे। कपर्दिने। क्षयद्वीरायेति क्षयत्। वीराय। प्रेति प्र। भरामहे। मतीः। यथा। शम्। असत्। द्विपद इ
ति द्वि। पदे। चतुष्पाद इति चतुः। पादे। विश्वम्। पुष्टम्। ग्रामे। अस्मिन्। अनातुरम्॥४८॥ या। ते। रुद्र।
शिवा। तनूः। शिवा। विश्वाहा। भेषजी। शिवा। रुतस्य। भेषजी। तया। नः। मृड। जीवसे॥४९॥ परि। नः। रुद्रस्य।
हेतिः। वृणक्तु। परि। त्वेषस्य। दुर्मतिरिति दुः। मतिः। अघायोः। अघयोरित्यघ। योः। अव। स्थिरा। मघवद्भ्य इति
मघवत्। भ्यः। तनुष्व। मीढ्वः। तोकाय। तनयाय। मृड॥५०॥ मीढुष्टम। मीढुस्तमेति मीढुः। तम। शिवतमामति

ति

शिवा।तमः।शिवः।नः।सुमनाइतिसुऽमनाः।नवा।परमे।वृक्षे।आयुधम्।निधायेतिनिऽधाय।कृत्तिम्।व
107 सानः।आ।चर।पिनाकम्।बिभ्रत्।आ।गहि।।५३।।विकिरिद्रेतिविऽकिरिद्र।विलोहितेतिविऽलोहित।न
मः।ते।अस्तु।भगवइतिभगऽवः।याः।ते।सहस्रम्।हेतयः।अन्यम्।अस्मत्।नि।वपन्तु।ताः।।५४।।सह
स्राणि।सहस्रशइतिसहस्रऽशः।बाह्वोः।तव।हेतयः।तासाम्।ईशानः।भगवइतिभगऽवः।पराचीना
मुखा।कृधि।।५५।।असंख्यातेत्यसम्ऽख्याता।सहस्राणि।येरुद्राः।अधि।भूम्याम्।तेषाम्।सहस्रयो २०१
जनइतिसहस्रऽयोजने।अव।धन्वानि।तन्मसि।।५६।।अस्मिन्।महति।अर्णवे।अन्तरिक्षे।भवाः।अधि

श्रिताः ॥५५॥ नीलग्रीवाइति नीलग्रीवाः । शितिकंठाइति शितिकंठाः । दिवम् । रुद्राः । उपश्रिताइत्युपश्रिताः ॥ श्रि
ताः सर्वाः । अधः । क्षमाचराइति क्षमाचराः ॥५६॥ वृक्षेषु । शष्पिंजराः । नीलग्रीवाइति नीलग्रीवाः । विलो
हिताइति विलोहिताः ॥५७॥ भूतानाम् । अधिपतयइत्यधिपतयः । विशिखासइति विशिखासः । कपर्दिनः ।
॥५८॥ पथाम् । पथिरक्षयइति पथिरक्षयः । ऐलबृदाः । आयुर्युधइत्यायुः । युधः । तीर्थानि । प्रचरंतीति प्र ।
चरंति । सृकाहस्ताइति सृका । हस्ताः । निषंगिणः ॥५९॥ अन्नेषु । विविध्यंतीति वि । विध्यंति । पात्रेषु । पिबतः ।
जनान् ॥६०॥ एतावंतः । च । भूयांसः । दिशः । रुद्राः । वितस्थिरइति वि । तस्थिरे ॥६१॥ नमः । अस्तु । रुद्रेभ्यः ।

वा

ये। दिवि। येषाम्। वर्षम्। इषवः। तेभ्यः। दश। प्राचीः। दक्षिणा। प्रतीचीः। उदीचीः। ऊर्ध्वाः। अंतरिक्षे। वातः। पृ
थिव्याम्। अन्नम्॥ ६३॥ ॥ इति संहितापदपाठे षोडशोऽध्यायः॥ ॥ अश्मन्। ऊर्जम्। पर्वते। शिश्रियाणा
म्। अद्भ्यः। ओषधीभ्यः। वनस्पतिभ्यः। इति वनस्पतिऽभ्यः। अधि। संभृतम्। इति सम्ऽभृतम्। पयः। ताम्।
नः। इषम्। ऊर्जम्। धत्त। मरुतः। संऽरराणाः। इति सम्ऽरराणाः। अश्मन्। ते। क्षुत्। मयि। ते। ऊर्क्॥ १॥ इमाः।
मे। अग्ने। इष्टकाः। धेनवः। संतु। एका। च। दश। च। शतम्। सहस्रम्। अयुतम्। नियुतम्। इति निऽयुतम्। प्रयुतम्। इ १०८
ति प्रऽयुतम्। अर्बुदम्। न्यर्बुदम्। इति निऽअर्बुदम्। समुद्रः। मध्यम्। अंतः। परार्द्धः। इति पराऽअर्द्धः। एताः। अ

सुत्रे। अमुष्मिन्। लोके॥ २॥ ऋतवः। स्थ। ऋता। वृधः। ऋतवृध इत्यृत। वृधः। श्रुष्टाः। ऋतस्था इत्यृत। स्थाः।
स्थ। ऋता। वृधः। ऋतवृध इत्यृत। वृधः। घृत। श्चुतः इति घृत। श्चुतः। मधुश्चुत इति मधु। श्चुतः। विराज इति वि। राजः। नाम।
कामदुघा इति काम। दुघाः। अक्षीयमाणाः॥ ३॥ समुद्रस्य। वा। अवकया। अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यं
मू। शिवः। भव। हिमस्य। वा। जरायुणा॥ ४॥ उप। ज्मन्। उप। वेतसे। अवतरं। नदीषु। आ। अग्ने। पित्तम्। अपाम्। अ
सि। मण्डूकि। ताभिः। आ। गहि। सा। इमम्। नः। यज्ञम्। पावकवर्णमिति पावक। वर्णम्। शिवम्। कृधि॥ ५॥ अपाम्।
इदम्। न्ययनमिति नि। अयनम्। समुद्रस्य। निवेशनमिति नि। वेशनम्। अन्यान्। ते। अस्मत्। तपन्तु। हेतयः।

109 ॥९॥ अग्ने । पावक । रोचिषा । मन्द्रया । देव । जिह्वया । आ । देवान् । वक्षि । यक्षि । च ॥ ७ ॥ सः । नः । पावक । दीदि
वइति दीदिऽवः । अग्ने । देवान् । इह । आ । वह । उप । यज्ञम् । हविः । च । नः ॥ ८ ॥ पावकया । यः । चितयन्त्या । कृपा । क्षा
मन् । रुरुचे । उषसः । न । भानुना । तूर्वन् । न । यामन् । एतशस्य । नु । रणे । आ । यः । घृणे । न । ततृषाणः । अजरः ॥ ९ ॥
नमः । ते । हरसे । शोचिषे । नमः । ते । अस्तु । अर्चिषे ॥ १० ॥ नृषदे । नृसदइति नृऽसदे । वेट् । अप्सुषदे । अप्सुस
दइत्यप्सुऽसदे । वर्हिषदे । वर्हिःसदइति वर्हिःऽसदे । वनसदइति वनऽसदे । स्वर्विदइति स्वःऽविदे ॥ ११ ॥ या २०९
देवाः । देवेषु । अधि । दत्तम् । इति देवऽत्रम् । आयन् । अथ । ब्रह्मणः । पुरस्तात् इति पुरः । एतारः । अस्याथेमः ।
देवानां यज्ञियो [illegible] यज्ञियानां संवत्सराणि उप [illegible] मासं तो [illegible] इत्यादि [illegible]
हविषा [illegible] ॥ [illegible] ॥ १

नासूत। प्रवतः। धम॥ किं। वनानाति। दिवः। नाऽपृथिव्याः। अधि। स्थु। स्नु॥१३॥ प्राणदाऽइतिप्राणऽदाः। अपान
दाऽइत्यपानऽदाः। व्यानदाऽइतिव्यानऽदाः। वर्चोदाऽइतिवर्चःऽदाः। वरिवोदाऽइतिवरिवःऽदाः॥१४॥ अग्निः। तिग्मेन।
शोचिषा। यासत्। विश्वम्। नि। अत्रिणम्। अग्निः। नः। वनते। रयिम्॥१५॥ यः। इमा। विश्वा। भुवनानि। जुह्वत्। ऋषिः।
होता। नि। असीदत्। पिता। नः। सः। आशिषेत्या। आशिषा। द्रविणम्। इच्छमानः। प्रथमछदितिप्रथमऽछत्। अवरान्। आ। वि
वेश॥१६॥ किम्। स्वित्। आसीत्। अधिष्ठानम्। अधिस्थानमित्यधिऽस्थानम्। आरंभणमित्याऽरंभणम्। कतमत्। स्वित्।
कथा। आसीत्। यतः। भूमिम्। जनयन्। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। वि। द्याम्। और्णोत्। महिना। विश्वचक्षाऽइ

स्थानी

तिविश्वचक्षाः॥२७॥ विश्वतश्चक्षुरितिविश्वतः।चक्षुः।उत।विश्वतोमुखइतिविश्वतःऽमुखः।विश्वतोबाहुरि
तिविश्वतः।बाहुः।उत।विश्वतस्पात्।विश्वतःपादितिविश्वतःऽपात्।सम्।बाहुभ्यामितिबाहुऽभ्याम्।धमति।सम्।
पतत्रैः।द्यावाभूमीइतिद्यावाऽभूमी।भूमी।जनयन्।देवः।एकः॥२८॥ किम्।स्वित्।वनम्।कः।उँइत्यूँ।सः।वृ
क्षः।आस।यतः।द्यावापृथिवीइतिद्यावाऽपृथिवी।निष्टतक्षुः।निस्ततक्षुरितिनिः।ततक्षुः।मनीषिणः।मनसा।पृच्छत
इत।उँइत्यूँ।तत्।यत्।अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत्।भुवनानि।धारयन्॥२९॥ या।ते।धामानि।परमाणि।या।अवमा। ११०
या।मध्यमा।विश्वकर्मन्नितिविश्वऽकर्मन्।उत।इमा।शिक्ष।सखिऽभ्यः।इतिसखिऽभ्यः।हविषि।स्वधावन्नितिस्वधाऽवः।

स्वयम्। यजस्व। तन्वम्। वृधानः॥२०॥ विश्वकर्म्मन्निति विश्व। कर्मन्। हविषा। वा। वृधानः। ववृधानइति ववृधानः।
स्वयंयजस्व। पृथिवीम्। उत। द्याम्। मुह्यंतु। अन्ये। अभितः। सपत्नाइति स। पत्नाः। इह। अस्माकम्। मघवेति मघ।
वा। सूरिः। अस्तु॥२१॥ चक्षुषः। पिता। मनसा। हि। धीरः। घृतम्। एनेइत्येना। अजनत्। नम्नमानेइति नम्नमाना। यदा।
इत्। अन्ताः। अददृहन्त। पूर्वे। आत्। इत्। द्यावापृथिवीइति द्यावा। पृथिवी। अप्रथेताम्॥२२॥ विश्वकर्मेति वि
श्व। कर्मा। विमनाइति वि। मनाः। आत्। विहाइति वि। हायाः। धाता॥ विधातेति वि। धाता। परमा। उत। संदृगिति स
सम्। दृक्। तेषाम्। इष्टानि। सम्। इषा। मदन्ति। यत्र। सप्तऋषीनिति सप्त। ऋषीन्। परः। एकम्। आहुः॥२३॥ यः। नः। पि

नार

या

ता।जनिता।यः।विधतेतिविधता।धामानि।वेद।भुवनानि।विश्वा।यः।देवानाम्।नामधाइतिनामधाः।एकः।
एव।तम्।संप्रश्नमितिसम्।प्रश्नम्।भुवना।यंति।अन्या॥२४॥ते।आ।अयजंत।द्रविणम्।सम्।अस्मै।ऋष
यः।पूर्वे।जरितारः।न।भूना।असूर्ते।सूर्ते।रजसि।निषत्ते।निसत्तइतिनि।सत्ते।ये।भूतानि।समकृण्वन्नि
तिसम्।अकृण्वन्।इमानि॥२५॥परः।दिवा।परः।पृथिव्या।परः।देवेभिः।असुरैः।यत्।अस्ति।कम्।स्वित्।ग
र्भम्।प्रथमम्।दध्रे।आपः।यत्र।देवाः।समपश्यंतेतिसम्।अपश्यंत।विश्वे॥२६॥तम्।इत्।तम्।इत्।समगं १११
छंतेतिसम्।अगछंत।विश्वे।अजस्य।नाभौ।अधि।एकम्।अर्पितम्।यस्मिन्।विश्वानि।भुवनानि।तस्थुः॥२७॥

नातम्। विदाथ। यः। इमा। जजान। अन्यत्। युष्माकम्। अंतरम्। बभूव। नीहारेण। प्रावृताः। जल्प्याः। च। असु
तृपः। उक्थसुप। आपः। उक्थशासः। उक्थशासः। चरंति॥२०॥ विश्वकर्मेति विश्व। कर्मा। हि। अजनि
ष्ट। देवः। आत्। इत्। गंधर्वः। अभवत्। द्वितीयः। तृतीयः। पिता। जनिता। ओषधीनाम्। अपाम्। गर्भम्। वि। अदधात्। पुरु
त्रा। पुरुत्रेति पुरु। त्रा॥२१॥ आशुः। शिशानः। वृषभः। न। भीमः। घनाघनः। क्षोभणः। चर्षणीनाम्। संक्रंद
न इति सम्। क्रंदनः। अनिमिष इत्यनि। मिषः। एकवीर इत्येक। वीरः। शतम्। सेनाः। अजयत्। साकम्। इंद्रः॥२२॥ सं
क्रंदनेति सम्। क्रंदनेन। अनिमिषेणेत्यनि। मिषेण। जिष्णुना। युत्कारेणेति युत्। कारेण। दुश्च्यवनेति दुः।

च्यवनेन। धृष्णुना। तत्। इंद्रेण। जयत। तत्। सहध्वम्। युधः। नरः। इषुऽहस्तेन। वृष्णा॥२॥ सः। इषुऽह
स्तैरितीषुऽहस्तैः। सः। निषंगिभिरिति निषंगिऽभिः। वशी। संऽस्रष्टेति सम्ऽस्रष्टा। सः। युधः। इंद्रः। गणेन।
संसृष्टजिदिति संसृष्टऽजित्। सोमपा इति सोमऽपाः। बाहुशर्द्धीति बाहुऽशर्द्धी। उग्रधन्वेत्युग्रऽधन्वा। प्र
तिहिताभिरिति प्रतिऽहिताभिः। अस्ता॥३॥ बृहस्पते। परि। दीय। रथेन। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमित्रान्।
अपबाधमान इत्यपऽबाधमानः। प्रभंजन्निति प्रऽभंजन्। सेनाः। प्रमृण इति प्रऽमृणः। युधा। जयन्। अस्माक ११२
म्। एधि। अविता। रथानाम्॥४॥ बलविज्ञाय इति बलऽविज्ञायः। स्थविरः। प्रवीर इति प्रऽवीरः। सहस्वान्। वा

जी।सहमानः।उग्रः।अभिवीरइत्यभि।वीरः।अभिसत्वेत्यभि।सत्वा।सहोजाइतिसहः।जाः।जैत्रम्।इंद्र।रथम्।
आ।तिष्ठ।गोविदितिगो।वित्।।३४।।गोत्रभिदमितिगोत्र।भिदम्।गोविदमितिगो।विदम्।वज्रबाहुमितिवज्र।
बाहुम्।जयंतम्।अज्म।प्रमृणंतमितिप्र।मृणंतम्।ओजसा।इमम्।सजाताइतिस।जाताः।अनु।वीरयध्वम्।
इंद्रम्।सखायः।अनु।सम्।रभध्वम्।।३५।।अभि।गोत्राणि।सहसा।गाहमानः।अदयः।वीरः।शतमन्यु
रितिशत।मन्युः।इंद्रः।दुश्च्यवनइतिदुः।च्यवनः।पृतनाषाट्।अयुध्यः।अस्माकम्।सेनाः।अवतु।प्र।युत्स्विति
युत्सु।।३६।।इंद्रः।आसाम्।नेता।बृहस्पतिः।दक्षिणा।यज्ञः।पुरः।एतु।सोमः।देवसेनानामितिदेव।सेनानाम्।
ना

जयंतीम् (ना)

113

मू। अभिभंजतीनामित्यभिभंजतीनाम्। मरुतः। यंतु। अग्रम्॥३७॥ इंद्रस्य। वृष्णः। वरुणस्य। राज्ञः। आदित्या
नाम्। मरुताम्। शर्द्धः। उग्रम्। महामनसामिति महा। मनसाम्। भुवनच्यवानामिति भुवन। च्यवानाम्। घोषः। देवा
नाम्। जयताम्। उत्। अस्थात्॥३८॥ उत्। हर्षय। मघवन्निति मघ। वन्। आयुधानि। उत्। सत्वनाम्। मामकानाम्।
मनांसि। उत्। वृत्रहन्निति वृत्र। हन्। वाजिनाम्। वाजिनानि। उत्। रथानाम्। जयताम्। यंतु। घोषाः॥३९॥
अस्माकम्। इंद्रः। समृतेष्विति सम्। ऋतेषु। ध्वजेषु। अस्माकम्। याः। इषवः। ताः। जयंतु। अस्माकम्। वीराः। उत्तर २२३
इत्युत्। तराः। भवंतु। अस्मान्। ऊँ इत्यूँ। देवाः। अवत। हवेषु॥४०॥ अमीषाम्। चित्तम्। प्रतिलोभयंतीति प्रति

त्वा । नयंती । गृह्णा । अंगानि । अप्वे । परा । इहि । अभि । प्र । इहि । निः । दह । हृत्स्विति हृत्सु । शोकैः । ग्राह्येन । अ

मित्राः । तमसा । चरंतम् ॥ ५१ ॥ अवसृष्टेत्यव-सृष्टा । परा । पत । शरव्ये । ब्रह्मसंशितेति ब्रह्म-संशिते । गच्छ ।

अमित्रान् । प्र । पद्यस्व । मा । अमीषाम् । कम् । चन । उत् । शिषः ॥ ५२ ॥ प्र । इत । जयत । नरः । इंद्रः । वः । शर्म । यच्छतु । उग्राः ।

वः । संतु । बाहवः । अनाधृष्याः । यथा । असथ ॥ ५३ ॥ असौ । या । सेना । मरुतः । परेषाम् । अस्मान् । आ । एति । नः । ओज

सा । स्पर्द्धमाना । ताम् । गूहत । तमसा । अपव्रतेनेत्यप-व्रतेन । यथा । अमीइत्यमी । अन्यः । अन्यम् । न । जानन् । य ॥ ५४ ॥

त्र । बाणाः । संपतंतीति सम्-पतंति । कुमाराः । विशिखा इवेति विशिखाः-इव । तत्र । नः । इंद्रः । बृहस्पतिः । अ

दितिः। शर्म्म। यच्छतु। विश्वाहा। शर्म्म। यच्छतु॥४५॥ मर्म्माणि। ते। वर्म्मणा। छादयामि। सोमः। त्वा। राजा। अमृतेन। अ
नु। वस्ताम्। उरोः। वरीयः। वरुणः। ते। कृणोतु। जयन्तम्। त्वा। अनु। देवाः। मदन्तु॥४६॥ उत्। एनम्। उत्तरामित्यनुत
राम्। नय। अग्ने। घृतेन। आहुतेत्याऽहुत। रायः। पोषेण। सम्। सृज। प्रजयेति प्रऽजया। च। बहुम्। कृधि॥४७॥ इंद्र।
इमम्। प्रतरामिति प्रऽतराम्। नय। सजातानामिति सऽजातानाम्। असत्। वशी। सम्। एनम्। वर्चसा। सृज। देवानाम्।
भागदा इति भागऽदाः। असत्॥४८॥ यस्य। कृण्मः। गृहे। हविः। तम्। अग्ने। वर्द्धय। त्वम्। तस्मै। देवाः। अधि। ब्रवन्। अय ११५
म्। च। ब्रह्मणः। पतिः॥४९॥ पंच। दिशः। देवीः। यज्ञम्। अवंतु। देवीः। अप। अमतिम्। दुर्मतिमिति दुःऽमतिम्। बा

धमानाः। रा यः। पोषे। यज्ञपतिमिति यज्ञ।पतिम्। आनजंतीया।नजंतीः। रायः। पोषे। अधि। यज्ञः। अस्थात्। स
मिद्ध इति सम्।इद्धे। अग्नौ। अधि। मामहानः। म महान इति मम हानः। उक्थपत्र इत्युक्थ।पत्रः। ईड्यः। गृभीतः। तप्तम्।
घर्मन्। परिगृह्येति परि।गृह्य। अयजंत। ऊर्जा। यत्। यज्ञम्। अयजंत। देवाः। ५१। दैव्याय। धर्त्रे। जोष्ट्रे। देवश्रीरि
ति देव।श्रीः। श्रीमना इति श्री।मनाः। शतपया इति शत।पयाः। परिगृह्येति परि।गृह्य। देवाः। यज्ञम्। आयन्। देवाः। दे
वन्यः। अध्वर्यंतः। अस्थुः। ५२। वीतम्। हविः। शमितम्। शमिता। यजध्यै। तुरीयः। यज्ञः। यत्र। हव्यम्। एति। ततः। वाकाः।
आ।शिरवद्घ्या। आशिरवः। नः। जुषंताम्। ५३। सूर्यरश्मिरिति सूर्य।रश्मिः। हरिकेश इति हरि।केशाः। पुरस्तात्।

उषं तां मु । सविता । ज्योतिः । उत् । अयान् । अजस्रम् । तस्य । पूषा । प्रसव इति प्र । सवे । याति । विद्वान् । संपश्यन्निति
सम् । पश्यन् इति सम् । पश्यन् । विश्वा । भुवनानि । गोपाः ॥ ५४ ॥ विमान इति वि । मानः । एषः । दिवः । मध्ये । आस्ते । आपप्रि
वानित्यापप्रिवान् । रोदसी इति रोदसी । अन्तरिक्षम् । सः । विश्वाचीः । अभि । चष्टे । घृताचीः । अन्तरा । पूर्वम् । अपर
म् । च । केतुम् ॥ ५५ ॥ उक्षा । समुद्रः । अरुणः । सुपर्ण इति सुपर्णः । पूर्वस्य । योनिम् । पितुः । आ । विवेश । मध्ये । दिवः । निहित
मिति नि । हितः । पृश्निः । अश्मा । वि । चक्रमे । रजसः । पाति । अन्तौ ॥ ५६ ॥ देवहूत इति देव । हूतः । यज्ञः । आ । च
वक्षत् । सुम्नहूरिति सुम्न । हूः । यज्ञः । आ । च । वक्षत् । यक्षत् । अग्निः । देवः । देवान् । आ । च । वक्षत् ॥ ५७ ॥ वाजस्य । मा । प्र २२५

सुव इति प्र।सुवः। उद्ग्राभेणे च्युत्। ग्राभेणे। उत्। अग्रभीत्। अध। सपत्नानिति स।पत्नान्। इंद्रः। मे। निग्राभेणेति नि।ग्रा

भेणे। अधरान्। अकरिष्यकः॥५८॥ उद्ग्राभमित्युत्। ग्राभम्। च। निग्राभमिति नि।ग्राभम्। च। ब्रह्म। देवाः। अवीवृ

धन्। अध। सपत्नानिति स।पत्नान्। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। मे। विषूचीनाम्। वि। अस्यताम्॥५९॥ क्रमः। धुम। अग्निना। ना

केम्। अवोम। हस्तेषु। बिभ्रतः। दिवः। पृष्ठम्। स्वः। गत्वा। मिश्राः। देवेभिः। आध्वम्॥६०॥ प्राचीम्। अनु। प्रदिशमिति

प्र।दिशम्। प्र। इहि। विद्वान्। अग्नेः। अग्ने। पुरोअग्निरिति पुरः।अग्निः। भव। इह। विश्वाः। आशाः। दीद्यानः। वि। ना

हि। ऊर्जम्। नः। धेहि। द्विपद इति द्वि।पदे। चतुष्पद इति चतुः।पदे॥६१॥ पृथिव्याः। अहम्। उत्। अंतरिक्षा

मू। आ। अरुहम्। अंतरिक्षात्। दिवम्। आ। अरुहम्। अंतरिक्षात्। दिवम्। आ। अरुहम्। दिवः। नाकस्य। पृष्ठात्। स्वः।
ज्योतिः। अगाम्। अहम्॥ ६७॥ स्वः। यंतः। न। अप। ईक्षंते। आ। द्याम्। रोहंति। रोदसीइतिरोदसी। यज्ञम्। ये। विश्वतो
धारमितिविश्वतःधारं। सुविद्वांसइतिसुविद्वांसः। वितेनिरइतिवितेनिरे॥ ६८॥ अग्ने। प्र। इहि। प्रथमः। दे
वयतामितिदेवायताम्। चक्षुः। देवानाम्। उत। मर्त्यानाम्। इयक्षमाणाः। भृगुभिरितिभृगुभिः। सजोषाइतिसजो
षाः। स्वः। यंतु। यजमानाः। स्वस्ति॥ ६९॥ अग्ने। सहस्राक्षेतिसहस्रअक्ष। शतमूर्द्धन्नितिशतमूर्द्धन्। शतम्। ते। १२६
प्राणाः। सहस्रम्। व्यानाइतिवि। आनाः। त्वम्। साहस्रस्य। रायः। ईशिषे। तस्मै। ते। विधेम। वाजाय। स्वाहा॥ ७०॥ ॥

पृष्ठे। पृथिव्याः। सीद। भासा। अंतरिक्षम्। आ। पृण। ज्योतिषा। दिवम्। उत्। तान। तेजसा। दिशः। उत्। दृंह॥ ६६॥
आ। युक्ता। नइया॥ युक्तानः। सुप्रतीकइतिसु। प्रतीकः। पुरस्तात्। अग्ने। स्वम्। योनिम्। आ। सीद। साधुयेतिसाधु। या।
॥ ६७॥ ताम्। सवितुः। वरेण्यस्य। चित्राम्। आ। अहम्। वृणे। सुमतिमितिसु। मतिम्। विश्वजन्यामितिविश्व। जन्याम्। याम्।
अस्य। कण्वः। अदुहत्। प्रपीनामितिप्र। पीनाम्। सहस्रधारामितिसहस्र। धाराम्। पयसा। महीम्। गाम्॥ ६८॥ विधेम।
ते। परमे। जन्मन्। अग्ने। विधेम। स्तोमैः। अवरे। सधस्थइतिसध। स्थे। यस्मात्। योनेः। उदारिथेत्युत्। आरिथ। य
जे। तम्। प्र। त्वइतित्वे। हवींषि। जुहुरे। समिद्धइतिसम्। इद्धे॥ ६९॥ प्रेद्धइतिप्र। इद्धः। अग्ने। दीदिहि। पुरः। नः। अ

उं सप्त्या।सुम्नाय।यविष्ठ।त्वाम्।गर्भं नः।उप।यन्ति।वाजाः॥७०॥ चित्तिम्।जुहोमि।मनसा।घृतेन।यथा।देवाः।इह
आ।गमन्।वीतिहोत्रा इति वीतिऽहोत्राः।ऋतावृधः।ऋतवृध इत्यृतऽवृधः।पत्ये।विश्वस्य।भूमनः।जु
होमि।विश्वकर्मणे इति विश्वऽकर्मणे।विश्वाहा।अदाभ्यम्।हविः॥७१॥ सप्त।ते।अग्ने।समिध इति सम्ऽइधः।जि
ह्वाः।ऋषयः।धाम।प्रियाणि।होत्राः।सप्तधा।त्वा।यजन्ति।योनीः।आ।पृणस्व।घृतेन।स्वाहा॥७२॥ शुक्रज्यो
तिरिति शुक्रऽज्योतिः।चित्रज्योतिरिति चित्रऽज्योतिः।सत्यज्योतिरिति सत्यऽज्योतिः।ज्योतिष्मान्। ११७
शुक्रः।सत्यः।ऋतपाः।अत्यंहा इत्यतिऽअंहाः॥७३॥ ईदृङ्।अन्यादृङ्।सदृङ्ङिति सऽदृङ्।प्रतिसदृङ्ङि

ति प्रति। सदृङ्। मितः। संमित इति सम्। मितः। सभरा इति स। भराः॥७४॥ ऋतः। सत्यः। ध्रुवः। धरुणः। धर्त्ता।
विधर्त्तेति वि। धर्त्ता। विधारय इति वि। धारयः॥७५॥ ऋतजिदित्यृत। जित्। सत्यजिदिति सत्य। जित्। सेनजि
दिति सेन। जित्। सुषेणः। सुसेन इति सु। सेनः। अंतिमित्र इत्यंति। मित्रः। दूरेअमित्र इति दूरे। अमित्रः। गणः।
॥७६॥ ईदृक्षासः। एतादृक्षासः। ऊँ इत्यूँ। सु। नः। सदृक्षा इति स। दृक्षासः। प्रतिसदृक्षास इति प्रति। सदृ
क्षासः। आ। इतन। मितासः। संमितास इति सम्। मितासः। नः। अद्य। सभरस इति स। भरसः। मरुतः। यज्ञे।
अस्मिन्॥७७॥ स्वतवानिति स्व। तवान्। प्रघासीति प्र। घासी। सांतपन इति सम्। तपनः। गृहमेधीति गृह।

मेधी। मी डी। शाकी। उरुज्जेषीय॑कत्। उज्जेषी॥ १८॥ इदम्। दैवीः। विशः। मरुतः। अनुवर्त्मानः। इत्यनु। वर्त्मानः। अभव
न्। एवम्। इमम्। यजमानम्। दैवीः। च। विशः। मानुषीः। च। अनुवर्त्मानः। इत्यनु। वर्त्मानः। भवन्तु॥ १९॥ इमम्। स्तनम्।
118 ऊर्जस्वन्तम्। धय। अपाम्। प्रपीनम्। इति प्र। पीनम्। अग्ने। सरिरस्य। मध्ये। उत्सम्। जुषस्व। मधुमन्तम्। इति म
धु। मन्तम्। अर्वन्। समुद्रियम्। सदनम्। आ। विशस्व॥ २०॥ घृतम्। मिमिक्षे। घृतम्। अस्य। योनिः। घृते। श्रितः।
घृतम्। ऊँ इति। अस्य। धाम। अनुष्वधम्। इत्यनु। स्वधम्। आ। वह। मादयस्व। स्वाहा। कृतम्। इति स्वा १२८
हा। कृतम्। वृषभ। वक्षि। हव्यम्॥ २१॥ समुद्रात्। ऊर्मिः। मधुमान्। इति मधु। मान्। उत्। आरत्। उपांशुना। सम्।

भारत

अमृतत्वमित्यमृतऽत्वम् । आनट् । घृतस्य । नाम । गुह्यम् । यत् । अस्ति । जिह्वा । देवानाम् । अमृतस्य । नाभिः ॥ ५२ ॥ वय
यम् । नाम । प्र । ब्रवाम । घृतस्य । अस्मिन् । यज्ञे । धारयाम । नमोभिरिति नमःऽभिः । उप । ब्रह्मा । शृणवत् । शस्यमानम् । च
तुःशृंग इति चतुःऽशृंगः । अवमीत् । गौरः । एतत् ॥ ५३ ॥ चत्वारि । शृंगा । त्रयः । अस्य । पादाः । द्वे इति द्वे । शीर्षे इति शी
र्षे । सप्त । हस्तासः । अस्य । त्रिधा । बद्धः । वृषभः । रोरवीति । महः । देवः । मर्त्यान् । आ । विवेश ॥ ५४ ॥ त्रिधा । हितम् । पणि
भिरिति पणिऽभिः । गुह्यमानम् । गवि । देवासः । घृतम् । अनु । अविंदन् । इंद्रः । एकम् । सूर्यः । एकम् । जजान । वेना
त् । एकम् । स्वधया । निः । ततक्षुः ॥ ५५ ॥ एताः । अर्षंति । हृद्यात् । समुद्रात् । शतव्रजा इति शतऽव्रजाः । रिपुणा । न । अवच

वतसइत्येवा । वतसः । मध्ये । आसाम् ॥ ८६ ॥ एते । अर्षन्ति । ऊर्म्मयः । घृतस्य । मृगाइवेति मृगाः । इव । क्षिपणोः । ईषमाणाः ॥
॥ ८७ ॥ सिन्धोरिवेति सिन्धोः । इव । प्राध्वनइति प्रऽअध्वने । शूघनासः । वातप्रमिय इति वातऽप्रमियः । पतयन्ति । यह्वाः ।
अरुषः । न । वाजी । काष्ठाः । भिन्दन् । ऊर्म्मिभिरित्यूर्म्मिऽभिः । पिन्वमानः । अभि । प्रवन्त । समनेवेति समनाऽइव । योषाः ।
कल्याण्यः । स्मयमानासः । अग्निम् । समिधइति सम्ऽइधः । नसन्त । ताः । जुषाणः । हर्यति । जातवेदाइति जातऽवेदाः ॥ ८८ ॥
कन्याइवेति कन्याःऽइव । वहतुम् । एतवै । ऊँ इति । अञ्जिम् । अञ्जानाः । अभि । चाकशीमि । यत्र । सोमः । सूयते । यत्र । यज्ञः । अ ११९
भि । तत् । पवन्त ॥ ९० ॥ अभि । अर्षत । सुस्तुतिम् । सुस्तुतिमिति सुऽस्तुतिम् । गव्यम् । आजिम् । अस्मासु । भद्रा । द्रवि

णानि। धत्त। इमम्। यज्ञम्। नयत। देवता। नः। मधुमदिति मधुऽमत्। घृतवत्॥ ९८॥ धाम्। ते। विश्वम्। भुवनम्। अधि
श्रितम्। अन्तरिति। समुद्रे। हृदि। अन्तः। आयुषि। अपाम्। अनीके। समिथ इति सम्ऽइथे। यः। आभृत इत्याऽभृ
तः। तम्। अश्याम। मधुमन्तमिति मधुऽमन्तम्। ते। ऊर्म्मिम्॥ ९९॥ ॥ इति संहितापदपाठे सप्तदशोऽध्यायः॥
वाजः। च। मे। प्रसव इति प्रऽसवः। प्रयतिरिति प्रऽयतिः। प्रसितिरिति प्रऽसितिः। धीतिः। क्रतुः। स्वरः। श्लोकः। श्रवः। श्रु
तिः। ज्योतिः। स्वरिति स्वः। च। मे। यज्ञेन। कल्पन्ताम्॥ १॥ प्राणः। अपान इत्यपऽअनः। व्यान इति विऽआनः। असुः। चि
त्तम्। आधीतमित्याऽधीतम्। वाक्। मनः। चक्षुः। श्रोत्रम्। दक्षः। बलम्॥ २॥ ओजः। सहः। आत्मा। तनूः। शर्म्म। वर्म्म। अङ्गं

120

ङ्गाणि। अस्थीनि। परस्त्वं षि। नारी राति। आयुः। जरा॥३॥ जैवश्यम्। आधिपत्यमित्याधि। पत्यम्। मन्युः। नामः। अमः।

त्वं नेः। जेमा। महिमा। वरिमा। प्रथिमा। वर्षिमा। द्राघिमा। वृद्धम्। वृद्धिः। सत्यम्। श्रद्धा। जगत्। धनम्। विश्वम्। म

दः। क्रीडा। मोदः। जातम्। जनिष्यमाणम्। सूक्तमिति सु। उक्तम्। सुकृतमिति सु। कृतम्॥५॥ ज्ञातम्। अमृतम्। अ

यक्ष्मम्। अनामयत्। जीवातुः। दीर्घायुत्वमिति दीर्घायु। त्वम्। अनमित्रम्। अनयम्। सुखमिति सु। खम्। शयनम्।

सूषा इति सु। उषाः। सुदिनमिति सु। दिनम्॥६॥ यन्ता। धर्त्ता। क्षेमः। धृतिः। विश्वम्। मदः। संविदिति सम्। वित्। ज्ञात १२०

म्। स्तः। प्रस्तरिति प्र। स्तः। सीरम्। लयः॥७॥ ग्रामः। मयः। प्रियम्। अनुकामइत्यनु। कामम्। कामः। सौमनसः। जगद्

विणम् । त्वद्दम् । श्रेयः । वसीयः । यन्त्राः ॥ ८ ॥ ऊर्क् । सूनृता । पयः । रसः । घृतम् । मधु । सग्धिः । सपीतिरिति स । पीतिः । कृ
षिः । वृष्टिः । जैत्रम् । औद्भिद्यमित्यौत् । भिद्यम् ॥ ९ ॥ रयिः । रायः । पुष्टम् । पुष्टिः । विभ्विति वि । भु । प्रभ्विति प्र । भु । पू
र्णम् । पूर्णतरमिति पूर्ण । तरम् । कुयवम् । अक्षितम् । अन्नम् । अक्षुत् ॥ १० ॥ वित्तम् । वेद्यम् । भूतम् । भविष्यत् । सुग
मिति सु । गम् । सुपथमिति सु । पथम् । ऋद्धम् । ऋद्धिः । क्लृप्तम् । क्लृप्तिः । मतिः । सुमतिरिति सु । मतिः ॥ ११ ॥ व्रीहयः ।
यवाः । माषाः । तिलाः । मुद्गाः । खल्वाः । प्रियङ्गवः । अणवः । श्यामाकाः । नीवाराः । गोधूमाः । मसूराः ॥ १२ ॥ अश्मा । मृत्ति
का । गिरयः । पर्वताः । सिकताः । वनस्पतयः । हिरण्यम् । अयः । श्यामम् । लोहम् । सीसम् । त्रपु ॥ १३ ॥ अग्निः । आपः । वी

वीरुधः। ओषधयः। कृष्टपच्या इति लक्षा। पच्याः। अकृष्टपच्या इत्यलक्षा। पच्याः। ग्राम्याः। पशवः। आरण्याः। वित्तमु
वित्तिः। भूतम्। भूतिः। वसु। वसतिः। कर्म। शक्तिः। अर्थः। एमः। इत्या। गतिः। १५। अग्निः। इंद्रः। सोमः। सविता। सरस्व
ती। पूषा। बृहस्पतिः। १६। मित्रः। वरुणः। धाता। त्वष्टा। मरुतः। विश्वेदेवाः। १७। पृथिवी। अंतरिक्षम्। द्यौः। समाः। न
क्षत्राणि। दिशः। १८। अंशुः। रश्मिः। अदाभ्यः। अधिपतिश्चाधिपतिः। उपांशुः। रिच्यपात्रंशुः। अंतर्याम इ
अंतः। यामः। ऐंद्रवायवः। मैत्रावरुणः। आश्विनः। प्रतिप्रस्थान इति प्रतिप्रस्थानः। शुक्रः। मंथी। १९। आग्रयणः। २२२
विश्वेदेव इति विश्वेदेवाः। ध्रुवः। वैश्वानरः। ऐंद्राग्नः। महावैश्वदेव इति महा। वैश्वदेवः। मरुत्वतीयाः। निष्केवल्यः। नि।

पञ्चतिः ... पः

केवल्यः। सावित्रः। सारस्वतः। पात्नीवत इति पात्नी। वतः। हारियोजन इति हारि। योजनः। २०। स्फ्यश्चमसाः। वाय

व्यानि। द्रोणकलश इति द्रोण। कलशः। ग्रावाणः। अधिषवणे। अधिसवने अधि। सवने। पूतभृदिति पूत। भृत्। आध

वनीय इत्या। धवनीयः। वेदिः। बर्हिः। अवभृथ इत्यव। भृथः। स्वगाकार इति स्वगा। कारः। २१। अग्निः। घर्मः। अर्कः। स्त

र्यः। प्राणः। अश्वमेध इत्यश्व। मेधः। पृथिवी। अदितिः। दितिः। द्यौः। अंगुलयः। शक्वर्यः। दिशः। २२। व्रतम्। ऋतं वः। तपः।

संवत्सरः। अहोरात्रौ इत्यहो। रात्रौ। ऊर्वष्ठीवे इत्यूर्व। ष्ठीवे। बृहद्रथंतरे इति बृहत्। रथंतरे। २३। एका। तिस्रः। पंच। स

प्त। नव। एकादश। त्रयोदश इति त्रयः। दश। पंचदश इति पंच। दश। सप्तदश इति सप्त। दश। नवदश इति नव। दश। एकविं

शतिरित्येकं । विंशतिः । त्रयोविंशतिरिति त्रयः । विंशतिः । पंचविंशतिरिति पंच । विंशतिः । सप्तविंशति
रिति सप्त । विंशतिः । नवविंशतिरिति नव । विंशतिः । एकत्रिंशदित्येकं । त्रिंशत् । त्रयस्त्रिंशदिति त्रयः ।
त्रिंशत् ॥२४॥ चतस्रः । अष्टौ । द्वादश । षोडश । विंशतिः । चतुर्विंशतिरिति चतुः । विंशतिः । अष्टाविंशतिरि
त्यष्टौ । विंशतिः । द्वात्रिंशत् । षट्त्रिंशदिति षट् । त्रिंशत् । चत्वारिंशत् । चतुश्चत्वारिंशदिति चतुः । चत्वारिंश
त् ॥२५॥ त्र्यविरिति त्रि । त्र्यविः । त्र्यवीति त्रि । त्र्यवी । दित्यवाडिति दित्य । वाट् । दित्यौही । पंच । विरित्ति पंच । त्र्यविः । पंचा १२२
वीति पंच । त्र्यवी । त्रिवत्सइति त्रि । वत्सः । त्रिवत्सेति त्रि । वत्सा । तुर्यवाडिति तुर्या । वाट् । तुर्यौही ॥ ॥ पष्ठवाडिति पष्ठ । वाट् ।

रिति

पष्ठौही। उक्षा। वशा। ऋषभः। वेहत्। अनड्वान्। धेनुः॥२७॥ वाजाय। स्वाहा। प्रसवायेति प्र। सवाय। प्रजापतयइति
प्रजा। पतये। इयम्। ते। राट्। मित्राय। यंता। असि। यमनः। ऊर्जे। त्वा। वृष्ट्यै। प्रजानामिति प्र। जानाम्। आधिपत्याये
त्याधि। पत्याय॥२८॥ वाक्। मनः। आत्मा। ब्रह्मा। ज्योतिः। स्वः। स्तोमः। यजुः। ऋक्। साम। बृहत्। रथंतरमिति रथम्। तर
म्। वट्। स्वाहा॥२९॥ विश्वे। अद्य। मरुतः। विश्वे। ऊती। विश्वे। भवंतु। अग्नयः। समिद्धाइति सम्। इद्धाः। विश्वे। नः। देवाः।
अवसा। आ। गमंतु। विश्वम्। अस्तु। द्रविणम्। वाजः। अस्मेइत्यस्मे॥३०॥ वाजः। नः। सप्त। प्रदिशइति प्र। दिशः। चतस्रः।
वा। परावतइति परा। वतः। वाजः। नः। विश्वैः। देवैः। धनसाताविति धन। सातौ। इह। अवंतु॥३१॥ वाजः। नः। अद्य।

123 प्र। असुवाति। दानम्। वाजः। देवान्। ऋतुभिरित्यृतुऽभिः। कल्पयाति। वाजः। हि। मा। सर्वऽवीरमिति सर्वऽवीरम्। ज
जान। विश्वाः। आशाः। वाजऽपतिरिति वाजऽपतिः। जयेयम्॥३२॥ वाजः। पुरस्तात्। उत। मध्यतः। नः। वाजः। देवान्।
हविषा। वर्द्धयाति। वाजः। हि। मा। सर्ववीरमिति सर्वऽवीरम्। चकार। सर्वाः। आशाः। वाजऽपतिरिति वाजऽपतिः। भ
वेयम्॥३३॥ सम्। मा। सृजामि। पयसा। पृथिव्याः। सम्। मा। सृजामि। अद्भिरित्यत्ऽभिः। ओषधीभिः। सः। अहम्। वा
जम्। सनेयम्। अग्ने॥३४॥ पयः। पृथिव्याम्। पयः। ओषधीषु। पयः। दिवि। अन्तरिक्षे। पयः। धाः। पयस्वतीः। प्रदिश इ १२३
ति प्र। दिशः। संतु। मह्यम्। यंत्रेण। ऋतैग्रमैगेनाषाट्। ऋतधामेत्यृत। धामा। अग्निः। गंधर्वः। तस्य। ओषधयः। अप्स
३५

र सं।नः।मृदः।नाम।सः।नः।इदम्।ब्रह्म।क्षत्रम्।पातु।तस्मै।स्वाहा।वाट्।ताभ्यः।स्वाहा॥३६॥संहित इति सम्।
हितः।विश्वसामेति विश्व।सामा।सूर्यः।मरीचयः।आयुवः॥३७॥सुषुम्नः।सुषुम्न इति सु।सुम्नः।सूर्यरश्मिरि
ति सूर्य।रश्मिः।चन्द्रमाः।नक्षत्राणि।भेकुरयः॥३८॥इषिरः।विश्वव्यचा इति विश्व।व्यचाः।वातः।आपः।ऊर्जः॥३९॥
भुज्युः।सुपर्ण इति सु।पर्णः।यज्ञः।दक्षिणाः।स्तावाः॥४०॥प्रजापतिरिति प्रजा।पतिः।विश्वकर्मेति विश्व।कर्मा।म
नः।ऋक्सामानीत्यृक्।सामानि।एष्टयः।इष्या।इष्टयः॥४१॥सः।नः।भुवनस्य।पते।प्रजापत इति प्रजा।पते।यस्य।
त।उपरि।गृहाः।यस्य।वा।इह।अस्मै।ब्रह्मणे।क्षत्राय।महि।शर्म।यच्छ।स्वाहा॥४२॥समुद्रः।असि।नभस्वान्।

आइदनुरियाइ। दानुः। गंऋरितिग्रामा। ऋः। मयोऋरितिमयः। ऋः। अलिमा। वादि। स्वाहा। मारुतः। मरुताम्।
गणेः। अवस्यूः। ऊवस्वान्॥४३॥ रूचमानः। धेहि। ब्राह्मणेषु। राजस्वितिराजसु। नः। इषि। विश्येषु। शूद्रेषु। म
यि। धेहि। रुचा। रुचम्॥४४॥ तत्। वायामि। ब्रह्मणा। वंदमानः। तत्। आ। शास्ते। यजमानः। हविर्भिरिति हविःभिः।
अहेडमानः। वरुण। इह। बोधि। उरुशंसेत्युरुशंस। मानः। आयुः। प्र। मोषीः॥४५॥ स्वः। नः। घर्मः। स्वाहा। अर्कः।
शुक्रः। ज्योतिः। सूर्यः॥४६॥ अग्निम्। युनज्मि। शवसा। घृतेन। दिव्यम्। सुपर्णमिति सु। पर्णम्। वयसा। बृहन्तम्। तेन। व १२४
यम्। गमेम। ब्रध्नस्य। विष्टपम्॥४७॥ इमौ। ते। पक्षौ। अजरौ। पतत्रिणौ। याभ्याम्। रक्षांसि। अपहंसि। अग्ने। ते। द

८सि । अग्ने । ताभ्याम् । पतेम । सुकृतामिति सु । कृताम् । ऊँ इति । लोकम् । यत्र । ऋषयः । जग्मुः । प्रथमजा इति प्रथम । जाः ।
पुराणाः ॥ ५२ ॥ इन्दुः । दक्षः । श्येनः । ऋतावा । ऋतवेत्यृत । वा । हिरण्यपक्ष इति हिरण्य । पक्षः । शकुनः । भुरण्युः । महान् ।
सधस्थ इति सध । स्थे । ध्रुवः । आ । निषत्तः । निसत्त इति नि । सत्तः ॥ ५३ ॥ दिवः । मूर्धा । असि । पृथिव्याः । नाभिः । ऊर्क् ।
अपाम् । उत । ओषधीनाम् । विश्वायुरिति विश्व । आयुः । शर्म । सप्रथा इति स । प्रथाः । नमः । पथे ॥ ५४ ॥ विश्वस्य । मूर्धन् । अधि ।
तिष्ठसि । श्रितः । अप्सु । आयुः । अपः । दत्त । उदधिमित्युद । धिं । भिंत । दिवः । पर्जन्यात् । अंतरिक्षात् । पृथिव्याः । ततः । नः । वृ
ष्ट्या । अव ॥ ५५ ॥ इष्टः । यज्ञः । भृगुभिरिति भृगु । भिः । आशीर्दा इत्याशीः । दाः । वसुभिरिति वसु । भिः । तस्य । नः । इष्टस्य ।

प्रीतस्य। द्रविणा। इह। आ। गमेः॥५७॥ इष्टः। अग्निः। आहुत इत्या। हुतः। पिपर्तु। नः। इष्टम्। हविः। स्वगेति स्व। गा। इदम्।
देवेभ्यः। नमः॥५८॥ यत्। आकूतादित्या। कूतात्। समसुस्रोदिति सम्। असुस्रोत्। हृदः। वा। मनसः। वा। संभृतमिति
125 सम्। भृतम्। चक्षुषः। वा। तत्। अनुप्रेतेत्यनु। प्रेत॥५९॥ एतम्। सधस्थेति सध। स्थाः। परि। ते। ददामि। यम्। आवहादि
त्या। वहात्। शेवधिमिति शेव। धिम्। जातवेदा इति जात। वेदाः। अन्वागन्तेत्यनु। आगन्ता। यज्ञपतिरिति यज्ञ। पतिः।
वः। अत्र। तम्। स्म। जानीत। परमे। व्योमन्निति वि। ओमन्॥६०॥ एतम्। जानाथ। परमे। व्योमन्निति वि। ओमन्। देवाः। स १२५
धस्था इति सध। स्थाः। विद। रूपम्। अस्य। यत्। आगच्छादित्या। गच्छात्। पथिभिरिति पथि। भिः। देवयानैरिति दे

वायानेः। इष्टापूर्त्ते इतीष्टापूर्त्ते। ऋणवाथा। आचिः। असौ॥५५॥ प्रस्तरेणेति प्रस्तरेण। परिधिनेति परिधिना।
स्रुचा। वेद्या। च। बर्हिषा। ऋचा। इमम्॥५७॥ यत्। दत्तम्। यत्। परादानमिति परादानम्। यत्। पूर्त्तम्। याः। च। दक्षिणाः।
तत्। अग्निः। विश्वकर्मण इति विश्वकर्मणः। स्वः। देवेषु। नः। दधत्॥५८॥ यत्र। धाराः। अनपेता इत्यनपेताः। इष्टः। मधोः। ता
घृतस्य। च। याः॥५९॥ अग्निः। अस्मि। जन्मना। जातवेदा इति जातवेदाः। घृतम्। मे। चक्षुः। अमृतम्। मे। आसन्। अ
र्कः। त्रिधातुरिति त्रिधातुः। रजसः। विमान इति विमानः। अजस्रः। घर्मः। हविः। अस्मि। नाम॥६०॥ ऋचः। यजूंषि।
सामानि। याः। अश्मन्। पाञ्चजन्या इति पाञ्चजन्याः। अस्याम्। पृथिव्याम्। अधि। तेषाम्। असि। त्वम्। उत्त

मइऋतु।तमः।प्र।नः।जीरा।तवे।सुव॥६१॥ वा इ हृयायेति वाज।हृयाय।शवसे।पृतनाषाह्याय।पृतनासह्या
येति पृतना।सह्याय।वा।इंद्र।त्वा।आ।वर्त्तयामसि॥६२॥ स हृदानुमिति स दा।दानुम्।उरुक्षतेति पुरु।क्षता
त्रियं नम्।अदृस्त्वम्।इंद्र।सम्।पिणक्।कुणारुम्।अभि।वृत्रम्।वर्द्धमानम्।पियारुम्।अपादम्।इंद्र।त
वसा।जघंथ॥६३॥ परावत इति परा।वतः।अग्निः।नः।सुष्टुतीः।सुस्तुतीरिति सु।स्तुतीः।उप।दपा।पृष्ठः।दि
वि।पृष्ठः।अग्निः।पृथिव्याम्।पृष्ठः।विश्वाः।ओषधीः।आ।विवेश।वैश्वानरः।सहसा।पृष्ठः।अग्निः।सः।नः।दि १२६
वा।सः।रिषः।पातु।नक्तम्॥६४॥ अश्याम।तम्।कामम्।अग्ने।तव।ऊती।अश्याम।रयिम्।रयिवइति रयि।वीरः।
आनजे भा पर्दस्दाः।स्तकं।सण्।शा।घ।ति।लं।शाम।पुर्विंडइा।तिम्मा।विश्वं।नलाजु
वि।नरपः।गुरुस्या।वैश्वानरः।नः।ऊतये।पृष्टः।अथाऊ।आ।प्रायासु।परावतइति परा।वतः

सुवीरमितिसुऽवीरम्।अश्याम।वाजम्।अभि।वाजयन्तः।अश्याम।द्युम्नम्।अजर।अजरम्।ते॥१९॥वयम्।
ते।अद्य।ररिम।हि।कामम्।उत्तानऽहस्ताः।इत्युत्तानऽहस्ताः।नमसा।उपसद्येत्युपऽसद्य।यजिष्ठेन।मनसा।
यक्षि।देवान्।अस्रेधता।मन्मना।विप्रः।अग्ने॥२०॥धामऽसाः।इतिधामऽसाः।उक्षा।अग्निः।इन्द्रः।ब्रह्मा।देवः।बृह
स्पतिः।सचेतसः।इतिसऽचेतसः।विश्वे।देवाः।यज्ञम्।प्र।अवन्तु।नः।शुभे॥२१॥ ॥इतिसंहितापदपाठेअ
ष्टादशोऽध्यायः॥ ॥स्वादिष्ठया।स्वादुना।तीव्राम्।तीव्रेण।अमृताम्।अमृतेन।मधुमतेतिमधुमतीं।सृजा
मि।सम्।सोमेन।सोमः।असि॥१॥परि।इतः।सिञ्चत।सुतम्।सोमः।यः।उत्तममित्युत्तमम्।हविः।दध

मि

स्या॥१ सुतावेति सुसाव।

स्वान्। यः। नर्यः। अप्ऽसु। अन्तः। सुषाव। सोमम्। अद्रिऽभिः। वायोः। अतिऽद्रुतः। इत्यति।
द्रुतः। प्राङ्। सोमः। ॥२॥ पुनाति। ते। परिऽस्रुतम् इति परिऽस्रुतम्। सोमम्।
सूर्यस्य। दुहिता। वारेण। शश्वता। तना॥३॥ ब्रह्म। अस्तु। नमम्। पवते। तेजः। इन्द्रियम्। सुरया। सोमः। सुतः।
आऽसुतः। इत्याऽसुतः। मदाय। शुक्रेण। देव। देवताः। पिपृग्धि। रसेन। अन्नम्। यजमानाय। धेहि। तेजः। सः। ब्रा
वीर्याणि। बलाय॥४॥ नाना। हि। वाम्। देवहितमिति देवऽहितम्। सदः। कृतम्। मा। सम्। सृक्षाथाम्। पर
मे। व्योमन्निति विऽओमन्। सुरा। त्वम्। असि। शुष्मिणी। सोमः। एषः। मा। मा। हिंसीः। स्वाम्। योनिम्। आ १२७

चि श्रांती य्या। विश्रांती॥५॥ आश्विनम्। तेजः। सारस्वतम्। वीर्य्यम्। बलम्। मोदाय। या। आनंदायेत्या। नं
दाय। महसे॥६॥ तेजः। असि। तेजः। मयि। धेहि। वीर्य्यम्। बलम्। ओजः। मन्युः। मन्युम्। सहः॥७॥ या। व्या
घ्रम्। विषूचिका। उभौ। वृकम्। च। रक्षति। श्येनम्। पतत्रिणम्। सिंहम्। सा। इमम्। पातु। अंहसः॥८॥ य
त्। आ। पिपेष। षेत्या॥ पिपेष। मातरम्। पुत्रः। प्रमुदित इति प्र। मुदितः। धयन्। एतत्। तत्। अग्ने। अनृणः। भवा
मि। अहता। पितरौ। मया। संपृच इति सम्। पृचः। स्थ। सम्। मा। भद्रेण। पृङ्क्त। विपृच इति वि। पृचः। स्था
वि। मा। पाप्मना। पृङ्क्त॥९॥ देवाः। यज्ञम्। अतन्वत। भेषजम्। भिषजा। अश्विना। वाचा। सरस्वती। भिष

षोतिथ्यस्य रूपं। नारासंमिग वारस्येति म हावीरस्य। नग्नहुः। रूपं। उपसद्मानिरूप
सदां। एतत्। तिस्र०। रात्री। सुरां। आ सुतेन्यां। सुता। सोमस्य। रूपं २

क्रौ। इंद्राय। इंद्रियाणि। दधतः॥२०॥ दीक्षायै। रूपम्। शष्पाणि। प्रायणीयस्य। प्रायनीयस्योप्रति। आ
यनी। यस्य। तोक्मानि। क्रयस्य। रूपम्। सोमस्य। लाजाः। सोमा ७ंशवइति सोम। अं ७शवः। मधु॥२१॥
आतिथ्यरूपं। क्रीतस्य। परिस्त्रुदिति। परिस्त्रुत। परिसिच्यते। अग्निष्टोमियं अग्नि। ष्टोम। दुग्धम्। तेष
तम्। इंद्राय। ऐं इम। सरस्वत्या॥२३॥ आसंदी। या। संदी। रूपम्। राजासंद्याइतिराज। आसंदै। वाद्यै। कुंभी।
सुराधानीतिसुरा। धानी। अंतरः। उत्तरवेद्याइत्युत्तरवेद्याः। रूपम्। कारोतरः। भिषक्॥२४॥ वेद्या। वेदि। २२८
सम्। आपतो। बर्हिः। बर्हिः। इंद्रियम्। यूपेन। यूपः। आपत। प्रणीतः। प्रनीतइतिप्र। नीतः। अग्निना। ह
विर्भिः॥२५॥

आ॰ ति॰ आप्रीरिचा

विद्वानमिति द्रविः। ध्मनम्। यत्। अश्विना। आग्नीध्रम्। यत्। सरस्वती। इंद्राय। ऐंद्रम्। सदः। चेतनम्। पत्नी
शालमिति पत्नी। शालम्। गार्हपत्य इति गार्हपत्यः। २५। प्रैषेभिरिति प्र। ऐषेभिः। प्रैषानिति प्र। एषान्।
आप्नोति। आप्रीभिरिया। प्रीः। यज्ञस्य। प्रयाजेभिरिति प्र। याजेभिः। अनुयाजानित्यनु। याजान्। वषट्का
रेभिरिति वषट्। कारेभिः। आहुतीरिया। हुतीः। पशुभिरिति पशु। भिः। पशून्। आप्नोति। पुरोडाशैः। ह
वीᳪ्षि। आ। छंदोभिरिति छंदः। भिः। सामिधेनीरिति साम्। इधेनीः। याज्या। ज्याभिः। वषट्कारानिति वषट्।
कारान्। २६। धसनाः। करंभः। सक्तवः। परीवापः। परिवाप इति परि। वापः। पयः। दधि। सोमस्य रूपम्। हविः।

आमिक्षा। वाजिनम्। मधु॥ १९॥ धानानाम्। रूपम्। कुवलम्। परीवापस्य। परीवापस्येति परि। वापस्य।
गोधूमाः। सक्तूनाम्। रूपम्। बदरम्। उपवाका इत्युप। वाकाः। करंभस्य॥ २०॥ पयसः। रूपम्। यत्। यवाः।
124 दध्नः। रूपम्। कर्कंधूनि। सामस्य। रूपम्। वाजिनम्। सोमस्य। रूपम्। आमिक्षा॥ २१॥ आ। श्रावय। इति।
स्तोत्रियाः। प्रत्याश्राव इति प्रति। आश्रावः। अनुरूप इत्यनु। रूपः। यज। इति। धाय्यारूपमिति धाय्या। रूप
म्। प्रगाथा इति प्र। गाथाः। येयजामहा इति ये। यजामहाः॥ २२॥ अर्द्धऋचैरित्यर्द्ध। ऋचैः। उक्थानाम्। २२९
रूपम्। पदैः। आप्नोति। निविद इति नि। विदः। प्रणवैः। प्रनवैरिति प्र। नवैः। शस्त्राणाम्। रूपम्। पयसा।

सोमः। आप्यते॥२३॥ अग्निष्टोमेति यज्ञि। याम्। प्रातःसवनमिति प्रातः। सवनम्। ऐंद्रेण। ऐंद्रम्। माध्यंदि
नम्। वैश्वदेवमिति वैश्वदेवम्। सरस्वत्या। तृतीयम्। आग्नम्। सवनम्॥२४॥ वायव्येन वायव्यादिति। आ
प्नोति। सतेन। द्रोणकलशमिति द्रोणः। कलशम्। ऊं नीनाम्। अंतर्णो। स्तुता। स्थालीभिः स्थालीः। आप्नोति।
॥२५॥ यजुर्भिरिति यजुर्भिः। आप्यं तात्प्रहा। याहेः। स्तोमाः। चाविष्टुतीः। विष्टुतीरिति वि। ष्टुतीः। छंदो
भिरिति छंदेभिः। उक्थाशस्त्राणीति उक्थाशस्त्राणी यक्थाः। शस्त्राणि। साम्नो। अवभृथ इत्यव। भृथः। आ
प्यते॥२६॥ इडाभिः। नन्दनान्। आप्नोति। स्वक्त्वाकेनेति स्वक्त। वाकेन। आशिषइत्याशिषः। शंयुनेति शम्। यु

ना। पत्नीसंयाजानिति पत्नी॥ संयाजान्। समिष्टयजुषेति समिष्ट॥ यजुषा। सऽस्थामिति सम्। स्थाम्॥ २७॥
व्रतेन। दीक्षाम्। आप्नोति। दीक्षया। आप्नोति। दक्षिणाम्। दक्षिणा। श्रद्धाम्। आप्नोति। श्रद्धया। सत्यम्। आप्यते॥
130 ॥ २८॥ एतावत्। रूपम्। यज्ञस्य। यत्। देवैः। ब्रह्मणा। कृतम्। तत्। एतत्। सर्वम्। आप्नोति। यज्ञे। सौत्रामणी॥
सुते॥ २९॥ सुरावन्तमिति सुरा॥ वन्तम्। बर्हिषदम्। बर्हिषदमिति बर्हि। सदम्। सुवीरमिति सु। वीरम्। यज्ञ
म्। हिन्वन्ति। महिषाः। नमोभिरिति नमः। भिः। दधानाः। सोमम्। दिवि। देवतासु। मदेम। इन्द्रम्। यजमानाः। स्व १३०
र्का इति सु। अर्काः॥ ३०॥ यः। ते। रसः। संभृत इति सम्। भृतः। ओषधीषु। सोमस्य। शुष्मः। सुरया। सुतस्य। तेन

डि। त्वा। यह्नमानम्। मदेन। सरस्वतीम्। अश्विनोः। इंद्रम्। अग्निम्। ॥३१॥ यम्। अश्विना। नमुचेः। आसुरात्। अ
धि। सरस्वती। असुनोत्। इंद्रियाय। इमम्। तम्। शुक्रम्। मधुमतमिति मधुऽमंतम्। इंदुम्। सोमम्। राजानम्। इह।
भक्षयामि ॥३२॥ यत्। अत्र। रिप्तम्। रसिनः। सुतस्य। यत्। इंद्रः। अपिबत्। शचीभिः। अहम्। तत्। अस्य। मनसा।
शिवेन। सोमम्। ॥३३॥ पितृभ्यऽइति पितृऽभ्यः। स्वधायिभ्यऽइति स्वधायिऽभ्यः। स्वधा। नमः। पितामहेभ्यः। प्रपि
तामहेभ्यऽइति प्रऽपितामहेभ्यः। अक्षन्। पितरः। अमीमदन्त। अतीतृपंत। पितरः। पितरः। शुंधध्वम्। ॥३४॥ पुनं
तु। मा। पितरः। सोम्यासः। पितामहाः। प्रपितामहऽइति प्रऽपितामहाः। पवित्रेण। शतायुषेति शतऽआयुषा। असुषा।

विश्वम्। आयुः। विअश्नवै॥३५॥ अग्ने। आयूंषि। पवसे। आ। सुव। ऊर्जम्। इषम्। च। नः। आरे। बा
धस्व। दुच्छुनाम्॥३६॥ देवजना इति देवऽजनाः। मनसा। धियः। विश्वा। भूतानि। जातवेद इति जातऽवेदः।
131 पुनीहि। मा॥३७॥ पवित्रेण। पुनीहि। मा। शुक्रेण। देव। दीद्यत्। अग्ने। क्रत्वा। क्रतून्। अनु। यं। षे॥३८॥ यत्। ते।
पवित्रम्। अर्चिषि। अग्ने। विततम्। इति विऽततम्। अन्तरा। ब्रह्म। तेन। पुनातु। मा॥३९॥ पवमानः। सः। अद्य। नः।
पवित्रेण। विचर्षणिरिति विऽचर्षणिः। यः। पोता। सः। पुनातु। मा॥४०॥ उभाभ्याम्। देव। सवितरिति सवि १३२
तः। पवित्रेण। सवेन। च। माम्। पुनीहि। विश्वतः॥४१॥ वैश्वदेवी इति वैश्वऽदेवी। पुनती। देवी। आ। अगात्। यस्याम्

इमा। बद्ध्नन्तु। वनवीत ५ इत्याद इति वीत। ५ इत्याः। तया। मदंतः। सधमादे ष्विति सधमा। मादेषु॥४२॥ ये। समा
नाः। समनस इति स। मनसः। पितरः। यमराज्ञ इति यम। राज्ञे। तेषाम्। लोकः। स्वधा। नमः। यज्ञः। देवेषु। क
ल्पताम्॥४३॥ जीवाः। जीवेषु। मामकाः। श्रीः। मयि। कल्पताम्। अस्मिन्। लोके। शतम्। समाः॥४४॥ द्वे इति द्वे।
सृती इति सृती। अशृणवम्। पितॄणाम्। अहम्। देवानाम्। उत। मर्त्यानाम्। ताभ्याम्। इदम्। विश्वम्। ए
जत्। सम्। एति। यत्। अन्तरा। पितरम्। मातरम्। च॥४५॥ इदम्। हविः। प्रजननम् इति प्र। जननम्। मे। अस्तु। द
शवीरम् इति दश। वीरम्। सर्वगणम् इति सर्व। गणम्। स्वस्तये। आत्मसनीत्यात्म। सनि। प्रजासनीति प्रजा। सनि।

पस्पृसनीति पस्पृ।सनि।लोकृसनीति लोकृ।सनि।अन्तयमनीत्यन्तय।सनि।अग्निः।प्रजामिति प्र।जा।
म्।बहुलाम्।म।करोतु।अन्नम्।पयः।रेतः।अस्मासु।धत्त॥४८॥उत्।ईरताम्।अवरे।उत्।परासः।उत्।
132 मध्यमाः।पितरः।सोम्यासः।असुम्।ये।ईयुः।अवृकाः।ऋतज्ञा इत्यृतज्ञाः।ते।नः।अवन्तु।पितरः।हवेषु।
॥४९॥अंगिरसः।नः।पितरः।नवग्वा इति नवग्वाः।अथर्वाणः।भृगवः।सोम्यासः।तेषाम्।वयम्।सुमतावि
ति सु।मतौ।यज्ञियानाम्।अपि।भद्रे।सौमनसे।स्याम॥५०॥ये।नः।पूर्वे।पितरः।सोम्यासः।अनूहिर इत्यनु २३२
ऊहिरे।सोमपीथमिति सोम।पीथम्।वसिष्ठाः।तेभिः।यमः।संरराण इति सम्।रराणः।हवींषि।उश

न्। उग्रा। द्विरिय्यसात्। निः। प्रतिकामममि ति प्रति। कामम्। अनु॥ ४॥ त्वम्। सोम। प्र। चिकितः। मनीषा। त्वम्। र
जिष्ठम्। अनु। नेषि। पंथाम्। तव। प्रणीती। प्रनीतीतिप्र। नीती। पितरः। नः। इंदो इतीदो। देवेषु। रत्नम्। अभजं
त। धीराः॥ ५॥ त्वया। हि। नः। पितरः। सोम। पूर्वे। कर्माणि। चक्रुः। पवमान। धीराः। वन्वन्। अवातः। परिधीनितिप
रि धीन्। अप। ऊर्णु। वीरेभिः। अश्वैः। मघवेतिमघ। वा। भव। नः। त्वम्। सोम। पितृभिरिति पितृ। भिः। संविदान इति
सम्। विदानः। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। आ। ततंथ। तस्मै। ते। इन्दो इतीन्दो। हविषा। विधेम॥ ६॥
बर्हिषदः। बर्हिसद इति बर्हि। सदः। पितरः। ऊती। अर्वाक्। इमा। वः। हव्या। चकृम। जुषध्वम्। ते। आ। गत।

अवेसा। शं। तमेनेति शम्। तमेन। अथा। नः। शम्। योः। अरपः। दधात॥५३॥ आ। अहम्। पितॄन्। सुविद
त्रानिति सु। विदत्रान्। अवित्सि। नपातम्। च। विक्रमणमिति वि। क्रमणम्। च। विष्णोः। बर्हिषदः। बर्हिस
133 दइति बर्हि। सदः। ये। स्वधया। सुतस्य। भजंत। पित्वः। ते। इह। आगमिष्ठाः। इत्या। गमिष्ठाः॥५४॥ उपहूता
इत्युप। हूताः। पितरः। सोम्यासः। बर्हिष्येषु। निधिष्वितिनि। धिषु। प्रियेषु। ते। आ। गमंतु। ते। इह। श्रुवंतु। अधि।
ब्रुवंतु। ते। अवंतु। अस्मान्॥५५॥ आ। यंतु। नः। पितरः। सोम्यासः। अग्निष्वात्ताः। अग्निष्वात्ता इत्यग्नि। स्वात्ताः। १३३
पथिभिरिति पथि। भिः। देवयानैरिति देव। यानैः। अस्मिन्। यज्ञे। स्वधया। मदंतः॥५६॥ अग्निष्वात्ताः। अग्नि

ष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्नि। स्वात्ताः। पितरः। आ। इह। गच्छत। सदःसदः। इति सदः। सदः। सदत। सुप्रणी
तयः। सुप्रनीतय इति सु। प्रनीतयः। अत्त। हवीꣳषि। प्रयतानीति प्र। यतानि। बर्हिषि। अथ। रयिम्। सर्व
वीरमिति सर्व। वीरम्। आ। दधात। न ॥ ५७ ॥ ये। अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्नि। स्वात्ताः। ये। अनग्निष्वात्ताः। अ
नग्निस्वात्ता इत्यनग्नि। स्वात्ताः। मध्ये। दिवः। स्वधया। मादयन्ते। तेभ्यः। स्वराट्। इति स्व। राट्। असुनीतिमित्यसु
नीतिम्। एताम्। यथावशमिति यथा। वशम्। तन्वम्। कल्पयाति ॥ ५८ ॥ अग्निस्वात्तान्। अग्निस्वात्तानित्यग्नि
स्वात्तान्। ऋतुमत इति ऋतु। मतः। हवामहे। नाराशꣳसे। सोमपीथमिति सोम। पीथम्। ये। आशुः। ते। नः। विप्रा

सः। सुदस्वा इति सु। दस्वा। अवंतु॥ ५९॥ आच्येत्या। अच्य। जानु। दक्षिणतः। निषद्य। निसद्येति नि। सद्य॥

134. इमम्। यज्ञम्। अभि। गृणीत। विश्वे। मा। हिंसिष्ट। पितरः। केन। चित्। नः। यत्। वः। आगः। पुरुषता। कराम।

॥ ६०॥ आसीनासः। अरुणीनाम्। उपस्थ इत्युपस्थे। रयिम्। धत्त। दाशुषे। मर्त्याय। पुत्रेभ्यः। पितरः। तस्य।

वस्वः। प्र। यच्छत। ते। इह। ऊर्जम्। दधात॥ ६१॥ यम्। अग्ने। कव्यवाहनेति कव्य। वाहन। त्वम्। चित्। मन्यसे।

रयिम्। तम्। नः। गीर्भिरिति गीःऽभिः। श्रवाय्यम्। देवत्रेति देव। त्रा। पनय। युजम्॥ ६२॥ यः। अग्निः। कव्यवाहन १३४

इति कव्य। वाहनः। पितॄन्। यक्षत्। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृत। वृधः। प्र। इत्। ऊं इति। हव्यानि। वोचति। देवे

न्यः। वा। पितृऽन्य इति पितृ॒ऽन्यः। स्वधा॥ ६७॥ त्वम्। अग्ने। ईडितः। कव्यवाहनेति कव्यऽवाहन। अवाट्। हव्यानि।
सुरभीणि। कृत्वी। प्र। अदाः। पितृऽभ्य इति पितृ॒ऽभ्यः। स्वधया। ते। अक्षन्। अद्धि। त्वम्। देव। प्रयतेति प्रऽये
ता। हवींषि॥ ६८॥ ये। च। इह। पितरः। ये। च। न। इह। यान्। च। विद्म। यान्। ऊँ इति। च। न। प्रविद्मेति प्र
ऽविद्म। त्वम्। वेत्थ। यति। ते। जातवेद इति जातऽवेदः। स्वधाभिः। यज्ञम्। सुकृतमिति सु॒ऽकृतम्। जुषस्व।
॥ ६९॥ इदम्। पितृभ्य इति पितृ॒ऽभ्यः। नमः। अस्तु। अद्य। ये। पूर्वासः। ये। उपरासः। ईयुः। ये। पार्थिवे। रज
सि। आ। निऽसत्ताः। निसत्ता इति नि॒ऽसत्ताः। ये। वा। नूनम्। सुवृजना। स्विति। सुऽवृजनासु। विक्षु॥ ६९॥ अधाय

135

था। नः। पितरः। परासः। प्रत्नासः। अग्ने। ऋतम्। आशुषाणाः। शुचि। इत्। अयन्। दीधितिम्। उक्थशासः।
उक्थऽशास इत्युक्थऽशसः। क्षामा। भिंदंतः। अरुणीः। अप। व्रन्। उशंतः। त्वा। निधीमहि। उशंतः। सम्। इ
धीमहि। उशन्। उशतः। आ। वह। पितॄन्। हविषे। अत्तवे॥६८॥ अपाम्। फेनेन। नमुचेः। शिरः। इंद्र। उत्।
अवर्तयः। विश्वाः। यत्। अजयः। स्पृधः॥६९॥ सोमः। राजा। अमृतम्। सुतः। ऋजीषेण। अजहात्। मृत्यु
म्। ऋतेन। सत्यम्। इंद्रियम्। विपानम्। इति विऽपानम्। शुक्रम्। अंधसः। इंद्रस्य। इंद्रियम्। इदम्। पयः। अमृत १३५
म्। मधु॥७०॥ अद्भ्यः। क्षीरम्। वि। अपिबत्। क्रुङ्। आंगिरसः। धिया॥७१॥ सोमम्। अद्भ्यः। [illegible]।

आ। अपरोत। सत्या तत्तद्दतिसत्यानृते। प्रजापतिरितिप्रजा।पतिः। अश्रद्धाम्
अनृते। अदधात्। प्रजा। सत्ये। प्रजापतिरितिप्रजा।पतिः। वेदेन रूपे इति रूपे। वि।

न्यः। वि। अपिबत्। छंदसा। इत्यसः। सुविषत्। सुविषदितिसु।वि।सत्॥७२॥ अन्नात्। परिस्रुत इति परि।
स्रुतः। रसम्। ब्रह्मणा। वि। अपिबत्। क्षत्रम्। पयः। सोमम्। प्रजापतिरितिप्रजा।पतिः॥७३॥ रेतः। मूत्रम्।
वि। जहाति। योनिम्। प्रविशदितिप्र।विशत्। इंद्रियम्। गर्भः। जरायुणा। आवृत इत्या।वृतः। उल्बम्। जहा
ति। जन्मना॥७४॥ दृष्ट्वा। रूपे इति रूपे। वि। अपिबत्। सुतासुतौ। प्रजापतिरितिप्रजा।पतिः॥७५॥ दृष्ट्वा। प
रिस्रुत इति परि।स्रुतः। रसम्। शुक्रेण। शुक्रम्॥७६॥ सीसेन। तंत्रम्। मनसा। मनीषिणः। ऊर्णासूत्रेणेत्यूर्
र्णा।सूत्रेण। कवयः। वयंति। अश्विना। यज्ञम्। सविता। सरस्वती। इंद्रस्य। रूपम्। वरुणः। भिषज्यन्॥७७॥
न्॥

136

तत्। अस्य। रूपम्। अमृतम्। शचीभिः। तिस्रः। दधुः। देवताः। सम्ऽरराणा इति सम्ऽरराणाः। लोमानि। शष्पैः।
बहुधा। न। तोक्मभिरिति तोक्मऽभिः। त्वक्। अस्य। मांसम्। अभवत्। न। लाजाः॥ ७९॥ तत्। अश्विना। भिषजा।
रुद्रवर्तनी इति रुद्रऽवर्तनी। सरस्वती। वयति। पेशः। अंतरम्। अस्थि। मज्जानम्। मासरैः। कारोतरेण। दध
तः। गवाम्। त्वचि॥ ८०॥ सरस्वती। मनसा। पेशलम्। वसु। नासत्याभ्याम्। वयति। दर्शतम्। वपुः। रसम्। परि
स्रुतेति परिऽस्रुता। न। रोहितम्। नग्नहुः। धीरः। तसरम्। न। वेम॥ ८१॥ पयसा। शुक्रम्। अमृतम्। जनित्रम्। २३६
सुरया। मूत्रात्। जनयंत। रेतः। अप। अमतिम्। दुर्मतिमिति दुःऽमतिम्। बाधमानाः। ऊवध्यम्। वातम्। सब्वं त

त्।अश्विना।रात्॥८३॥इंद्रः।सुत्रामेति सुऽत्रामा।हृदयेन।सत्यम्।पुरोडाशेन।सविता।जजान।यकृत्।क्लोमानं
म्।वरुणः।भिषज्यन्।मतस्ने इति मतस्ने।वायव्यैः।न।मिनाति।पित्तम्॥८४॥आंत्राणि।स्थालीः।मधु।पिन्व
मानाः।गुदाः।पात्राणि।सुदुघेति सुऽदुघा।न।धेनुः।श्येनस्य।पत्रम्।न।प्लीहा।शचीभिः।आसंदीत्यासंदी।ना
भिः।उदरम्।न।माता॥८५॥कुंभः।वनिष्ठुः।जनिता।शचीभिः।यस्मिन्।अग्रे।योन्याम्।गर्भः।अंतः।प्लाशिः।
व्यक्त इति विऽअक्तः।शतधार इति शतऽधारः।उत्सः।दुहे।न।कुंभी।स्वधाम्।पितृभ्य इति पितृऽभ्यः॥८६॥मुखं
म्।सत्।अस्य।शिरः।इत्।सतेन।जिह्वा।पवित्रम्।अश्विना।आसन्।सरस्वती।चप्पम्।न।पायुः।भिषक्।

अस्य। वालैः। वस्तिः। न। ग्नेपेः। हरसा। तरस्वी॥ ८६॥ अश्विभ्या मिच्चक्षि। र्भ्याम्। चक्षुः। अमृतम्। ग्रहाभ्या
म्। छागेन। तेजः। हविषा। शृतेन। पक्ष्माणि। गोधूमैः। कुवलैः। उतानि। पेशः। न। शुक्रम्। असितम्। वसा
137 तइतिवसाते॥ ८७॥ अविः। न। मेषः। नसि। वीर्याय। प्राणस्य। पंथाः। अमृतः। ग्रहाभ्याम्। सरस्वती। उपवा
किरिव्यंपा। वाकैः। व्यानमितिवि। आनम्। नस्यानि। बर्हिः। बदरैः। जजान॥ ८८॥ इंद्रस्य। रूपम्। ऋषभः।
बलाय। कर्णाभ्याम्। श्रोत्रम्। अमृतम्। ग्रहाभ्याम्। यवाः। न। बर्हिः। भ्रुवि। केसराणि। कर्कंधु। जज्ञे। मधु। १३७
सारघम्। मुखात्॥ ८९॥ आत्मन्। उपस्थे। न। वृकस्य। लोम। मुखे। श्मश्रूणि। न। व्याघ्रलोम। इति

व्याघ्रा।लोम।केशांन्।शीर्षन्।यशसे।श्रियै।शिखा।सिंहस्य।लोम।त्विषिः।इंद्रियाणि॥९०॥अंगानि।
आत्मन्।भिषजा।तत्।अश्विना।आत्मानम्।अंगैः।सम्।अधात्।सरस्वती।इंद्रस्य।रूपम्।शतमानम्।इति
शतमानम।आयुः।चंद्रेण।ज्योतिः।अमृतम्।दधानाः॥९१॥सरस्वती।योन्याम्।गर्भम्।अंतः।अश्वि
भ्याम्।इत्यश्वि।पत्नी।सुकृतम्।इति।सुऽकृतम्।बिभर्त्ति।अपाम्।रसेन।वरुणः।न।साम्ना।इंद्रम्।श्रि
यै।जनयन्।अप्सु।इत्यपऽसु।राजा॥९२॥तेजः।पशूनाम्।हविः।इंद्रियावत्।इंद्रियवदितीन्द्रियऽव
त्।परिस्रुता।इति।परिऽस्रुता।पयसा।सारघम्।मधु।अश्विभ्याम्।इत्यश्विऽभ्याम्।दुग्धम्।भिषजा।सरस्वत्या।

सुतासुतात्याम् । अमृतेन सोमः इंदुः । ॐ ॥ ॥ इति संहिता पदपाठे एकोनविंशोध्यायः ॥ ॥ क्षत्रस्य ।
योनिः । असि । क्षत्रस्य । नाभिः । असि । मा । त्वा । हिंसीत् । मा । मा । हिंसीः । मृत्योः । पाहि । विद्योदिति वि ।
द्योत । पाहि ॥ १ ॥ अश्विनोः । भैषज्येन । तेजसे । ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्म । वर्चसाय । अभि । सिंचामि । सरस्व
138 त्यै । भैषज्येन । वीर्याय । अन्नाद्यायेत्यन्न । अद्याय । इंद्रस्य । इंद्रियेण । बलाय । श्रियै । यशसे ॥ २ ॥ कः । असि ।
त्वा । काय । त्वा । सुश्लोकेति सु । श्लोक । सुमंगलेति सु । मंगल । सत्यराजन्निति सत्य । राजन् ॥ ३ ॥ शिरः । मे । श्रीः । १३५ ॥
यशः । मुखम् । त्विषिः । केशाः । च । श्मश्रूणि । राजा । मे । प्राणः । अमृतम् । सम्राडिति सम् । राट् । चक्षुः । विराडिति

विराट्। श्रोत्रं॥४॥ जिह्वा। मे। भद्रम्। वाक्। महः। मनः। मन्युः। स्वराडिति स्वऽराट्। भामः। मोदाः। प्रमोदा इति
प्रऽमोदाः। अंगुलीः। अंगानि। मित्रम्। मे। सहः॥५॥ बाहू इति बाहू। मे। बलम्। इंद्रियम्। हस्तौ। मे। कर्म। वी
र्यम्। बलम्। आत्मा। क्षत्रम्। उरः। मम॥६॥ पृष्ठीः। मे। राष्ट्रम्। उदरम्। अंसौ। ग्रीवाः। च। श्रोणी इति श्रोणी।
ऊरू इत्यूरू। अरत्नी इत्यरत्नी। जानुनी इति जानुनी। विशः। मे। अंगानि। सर्वतः॥७॥ नाभिः। मे। चित्तम्। विज्ञा
नमिति विऽज्ञानम्। पायुः। मे। अपचितिरित्यपऽचितिः। भसत्। आनंदनंदौ। आंडौ। मे। भगः। सौभाग्यम्। प
सः। जंघाभ्याम्। पद्भ्यामिति पत्ऽभ्याम्। धर्मः। अस्मि। विशि। राजा। प्रतिष्ठितः॥८॥ प्रति। क्षत्रे। प्रति। तिष्ठा
प्रतिस्थित इति प्रति।स्थितः

मि।राष्ट्रे। अश्वैस्तु।गोभुं।अंगैस्तु।आत्मना।प्राणे।भु।पृष्ठे। द्यावापृथिव्योः।यद्धे॥ ऽ॥ त्रयोः।देवाः।एका
139 दश।त्रयस्त्रिंशाः इति त्रयः।त्रिंशाः।सुराधसः इति सु।राधसः। बृहस्पतिपुरोहिता इति बृहस्पति।पु
रोहिताः।देवस्य। सवितुः।सवाः।देवाः।दाविः।अवंतु।मा॥१०॥ प्रथमाः।द्वितीयैः।द्वितीयाः।तृतीयैः।तृतीयाः।
सत्येन।सत्यं।यज्ञेन।यज्ञः।यजुर्भिरिति यजुःभिः।यजूंषि।सामभिरिति साम।भिः।सामानि।ऋग्भिरित्यृ
क्भिः।ऋचः।पुरोनुवाक्याभिरिति पुरः।अनुवाक्याभिः।पुरोनुवाक्या इति पुरः।अनुवाक्याः।याज्याभिः।वषट्का २३८
रैरिति वषट्।कारैः।वषट्कारा इति वषट्।कारा।आहुतिभिरित्याहुति।भिः।आहुतयः इत्या।हुतयः।मे।कामा
याक्षुः।

न् । सम् । ऋद्ध्यताम् । स्वाहा ॥११॥ लोमानि । प्रयतिरिति प्र । यतिः । मम । त्वक् । मे । आनतिरित्या । नतिः । आगतिरित्या
गतिः । मांसम् । मे । उपनतिरित्युप । नतिः । वसु । अस्थि । मज्जा । मे । आनतिरित्या । नतिः ॥१२॥ यत् । देवाः । देवहेड
नमिति देव । हेडनम् । देवासः । चकृम । वयम् । अग्निः । मा । तस्मात् । एनसः । विश्वात् । मुञ्चतु । अंहसः ॥१३॥ यदि । दिवा ।
यदि । नक्तम् । एनांसि । चकृम । वयम् । वायुः । जाग्रत् । स्वप्ने । सूर्यः । श्रेष्ठः । अर्य्यै । एकस्य । अधि । धर्मणि । तस्य । अव
यडेन । मिय्यवयो । ऽजनम् । असि । आपः । अयक्षि ॥१४॥ द्रुपदात् । द्रुपदादिवेति द्रुपदात् । इव । मुमुचानः । स्विन्नः । स्नातः । मलादि
वेति मलात् । इव । पूतम् । पवित्रेणेवेति पवित्रेण । इव । आज्यम् । आपः । शुन्धन्तु । मा । एनसः ॥१५॥ उत् । वयम् । तमसः । प

रिं। स्वरितिस्वः। पश्यंतः। उत्तरमित्युत्। तरम्। देवम्। देवत्रेतिदेव। त्रा। सूर्यम्। अगन्म। ज्योतिः। उत्तममित्युत्। त
मम्॥२६॥ अपः। अद्य। अनु। अचारिषम्। रसेन। समम्। असृक्ष्महि। पयस्वान्। अग्ने। आ। अगमम्। तम्। मा। सम्। सृज।
वर्चसा। प्रजयेतिप्र। जया। चाधनेन। च॥२७॥ एधः। असि। एधिषीमहि। समिदितिसम्। इत्। असि। तेजः। असि। तेजः।
मयि। धेहि। समाववर्तीतिसम्। आववर्ति। पृथिवी। समम्। उषाः। समम्। ॐ इत्यूं। सूर्यः। समम्। ॐ इत्यूं। विश्वम्। इदम्। जगत्।
विश्वानरज्योतिरितिविश्वानर। ज्योतिः। भूयासम्। विभूनितिवि। भून्। कामान्। वि। अश्नवे। वि। भूः। स्वाहा॥२८॥ अग्नि। त्वा। २८०॥
दधामि। समिधमितिसम्। इधम्। अग्ने। व्रतपाइतिव्रत। पात। त्वयि। व्रतम्। त्वा। श्रद्धाम्। चा। उपा। एमि। इंधे। त्वा। दीक्षितः।

ऋद्धम्।।१९।।यत्र।ब्रह्मा।चा।स्वरम्।चा।सम्यंचौ।चरतः।सह।तम्।लोकम्।पुण्यम्।प्र।ज्ञेषम्।यत्र।देवाः।सह।अग्नि
ना।इंद्रः।वायुः।सिदिः।न।विघते।।२०।।अंधकुनाति।अवंसुः।इच्यतम्।परुषा।पसः।गंधः।ते।सोमम्।अवतु।मदा
यरसः।अच्युतः।।२१।।सिंचंति।परि।सिंचंति।उत।सिंचंति।पुनंति।चा।सुरा।यि।बभ्रवे।मादा।किंवः।वदति।किंचः।
।।२२।।धमना।वंतमितिधमना।वंतम्।कुरंजिताम्।अप।पर्वतम्।इच्छ।स्वप।वंतम्।उच्छिनम्।इंद्र।प्रातः।जुषस्व।नः।।
।।२३।।वृहतू।इंद्राय।गायत।मरुतः।वृत्रहंतममितिवृत्र।हंतम्।तमम्।येन।ज्योतिः।अजनयन्।ऋता।वृधः।ऋत
वृधइत्यृत।वृधः।देवम्।देवाय।जागृवि।।२४।।अध्वर्यो।इत्यध्वर्यो।अद्रिभिरित्यद्रि।भिः।सुतम्।सोमम्।पवि

वे। त्वा। नय। पुना। दिः। इंद्राय। पातवे॥ २५॥ यः। भूतानाम्। अधिपतिः। इत्यधि। पतिः। यस्मिन्। लोकाः। अधि। श्रि
ताः। यः। ईशे। महतः। महान्। तेन। गृह्णामि। त्वाम्। अहम्। मयि। गृह्णामि। त्वाम्। अहम्॥ २६॥ प्राणपाइति प्राण। पाः। मे।
141 अपानपाइत्यपान। पाः। चक्षुष्पाः। चक्षुःपाइति चक्षुः। पाः। श्रोत्रपाइति श्रोत्र। पाः। च। मे। वाचः। मे। विश्वभेषजइति
विश्व। भेषजः। मनसः। असि। विलायकइति वि। लायकः॥ २७॥ अश्विनं कृतस्य। अश्विने। कृतस्य। ते। सरस्वतिकृ
तस्येति सरस्वति। कृतस्य। इंद्रेणा। सुत्राम्णेति सु। त्राम्णा। कृतस्य। उपहूत इत्युप। हूतः। उपहूतस्य। उपहूतस्य। भ १४२
क्षयामि॥ २८॥ समिद्ध इति सम्। इद्धः। इंद्रः। उषसाम्। अनीके। पुरोरुचेति पुरः। रुचा। पूर्वकृदिति पूर्व। कृत्। वावृधान

नः।वृत्रघ्नऽइतिवृत्रऽघ्नः।त्रिभिरितित्रिऽभिः।त्रिभिः।देवैः।त्रिᳪंशता।वज्रबाहुरितिवज्रऽबाहुः।जघान।वृत्रम्।
वि।दुरः।ववार॥२९॥नराशᳪसनत्रति।सूरः।मिमानः।तनूनपादितितनूऽनपात्।प्रति।यज्ञस्य।धाम।गोभिः।व
पावानितिवपाऽवान्।मधुना।समञ्जन्नितिसम्ऽअञ्जन्।हिरण्यैः।चन्द्री।यजति।प्रचेताऽइतिप्रऽचेताः॥३०॥ईडितः।
देवैः।हरिवानितिहरिऽवान्।अभिष्टिः।आजुह्वानऽइत्याऽजुह्वानः।हविषा।शर्द्धमानः।पुरन्दरऽइतिपुरम्ऽदरः।गो
त्रभिदितिगोत्रऽभित्।वज्रबाहुरितिवज्रऽबाहुः।आ।यातु।यज्ञम्।उप।नः।जुषाणः॥३१॥जुषाणः।बर्हिः।
हरिवानितिहरिऽवान्।नः।इन्द्रः।प्राचीनम्।सीदत्।प्रदिशेतिप्रऽदिशा।पृथिव्याः।उरुप्रथाऽइत्युरुऽप्रथाः।प्रथमान

म्।स्योनम्।स्वादिष्ठैः।स्वृत्कम्।वसुभिरितिवसु।भिः।सजोषाइतिस।जोषाः।जोषाः।।२२।।इंद्रम्।दुरः।कवष्यः।धाव
मानाः।वृषाणम्।यंतु।ङ्नयः।सुपत्नीरितिसु।पत्नीः।द्वारः।देवीः।स्वभितिवि।श्रयंताम्।सुवीराइतिसु।वी
१४२ राः।वीरम्।प्रथमानाः।महोभिरितिमहः।भिः।।२३।।उषासानक्ता।उषसा।नक्ते।उषसानक्ता।बृहतीइतिबृह
ती।बृहंतम्।पयस्वतीइतिपयस्वती।सुदुघेइतिसु।दुघे।स्वरम्।इंद्रम्।तंत्रेभ्।तुनम्।पेशसा।संवयंतीइतिसम्।
वयंती।देवानाम्।देवम्।यजतः।सुरुक्मेइतिसु।रुक्मे।।२४।।दैव्या।मिमाना।मनुषः।पुरुत्रेतिपुरु।त्रा।होता २८२
रा।इंद्रम्।प्रथमा।सुवाचेतिसु।वाचा।मूर्द्धन्।यज्ञस्य।मधुना।दधाना।प्राचीनम्।ज्योतिः।हविषा।वृधातः।।

॥२५॥ तिस्रः। देवीः। हविषा। वर्द्धमानाः। इंद्रम्। जुषाणाः। जनयः। न। पत्नीः। अछिन्नम्। तंतुम्। पयसा। सरस्व
ती। इडा। देवी। भारती। विश्वतूर्त्तीरिति विश्वऽतूर्त्तिः॥२६॥ त्वष्टा। दधत्। शुष्मम्। इंद्राय। वृष्णे। अपाकः। अचिष्टुः।
यशसे। पुरूणि। वृषा। यजन्। वृषणम्। भूरिरेता इति भूरिऽरेताः। मूर्द्धन्। यज्ञस्य। सम्। अनक्तु। देवान्॥२७॥ व
नस्पतिः। अवसृष्ट इत्यवऽसृष्टः। न। पाशैः। त्मन्या। समंजन्निति समऽअंजन्। शमिता। न। देवः। इंद्रस्य। हव्यैः।
जठरम्। पृणानः। स्वदाति। यज्ञम्। मधुना। घृतेन॥२८॥ स्तोकानाम्। इंदुम्। प्रति। शूरः। इंद्रः। वृषायमाणः। वृ
षयमाण इति वृषऽयमाणः। वृषभः। तुराषाट्। घृतप्रुषेति घृतऽप्रुषा। मनसा। मोदमानाः। स्वाहा। देवाः। अमृताः।

मादयंताम् ॥ ३९ ॥ आ । यातु । इंद्रः । अवसे । उप । नः । इह । स्तुतः । सधमादिति सध । मात् । अस्तु । शूरः । वावृधानः ।
वावृधान इति ववृधानः । तविषीः । यस्य । पूर्वीः । द्यौः । न । क्षत्रम् । अभिभूतीत्यभि । भूति । पुष्यात् ॥ ४० ॥ आ । नः । इं
द्रः । दूरात् । आ । नः । आसात् । अभिष्टिकृदित्यभिष्टि । कृत् । अवसे । यासत् । उग्रः । ओजिष्ठेभिः । नृपतिरिति नृ ।
पतिः । वज्रबाहुरिति वज्र । बाहुः । संगइति सम् । गे । समत्स्विति समत् । सु । तुर्वणिः । पृतन्यून् ॥ ४१ ॥ हरिभि
रिति हरि । भिः । यातु । अच्छ । अर्वाचीनः । अवसे । राधसे । च । तिष्ठाति । वज्री । मघवेति मघ । वा । विरप्शीति वि ५४३
रप्शी । इमम् । यज्ञम् । अनु । नः । वाजसाताविति वाज । सातौ ॥ ४२ ॥ त्रातारम् । इंद्रम् । अवितारम् । इंद्रम् । हवेह

वइतिहवे । हवे । सुहवमितिसु।हवम् । शूरम् । इंद्रम् । ह्वयामि । शक्रम् । पुरुहूतमितिपुरु।हूतम् । इंद्रम् । स्वस्ति ।
नः । मघवेतिमघ।वा । धातु । इंद्रः ॥४३॥ इंद्रः । सुत्रामेतिसु।त्रामा । स्ववानितिस्व।वान् । अवोभिरित्यवः।भिः । सुमृ
डीकइतिसु।मृडीकः । भवतु । विश्ववेदाइतिविश्व।वेदाः । बाधताम् । द्वेषः । अभयम् । कृणोतु । सुवीर्यस्येतिसु।
वीर्यस्य । पतयः । स्याम ॥४४॥ तस्य । वयम् । सुमताविति सु।मतौ । यज्ञियस्य । सः । सुत्रामेतिसु।त्रामा । स्ववानि
तिस्व।वान् । इंद्रः । अस्मेइत्यस्मे । आरात् । चित् । द्वेषः । सनुतः । युयोतु ॥४५॥ आ । मंद्रैः । इंद्र । हरिभिरितिह
रि।भिः । याहि । मयूररोमभिरितिमयूर।रोम।भिः । मा । त्वा । के । चित् । नि । यमन् । विम् । न । पाशिनः । अति । धन्वे
नू

वेतिधन्वं।इव।तान्।इदि॥४६॥एव।इता।इंद्रम्।वृषणम्।वज्रबाहुमितिवज्र।बाहुम्।वसिष्ठासः।अभि।
अर्चंति।अर्कैः।सः।नः।स्तुतः।वीरवदितिवीर।वत्।धात्त।गोमदितिगो।मत्।यूयम्।पात।स्वस्तिभिरितिस्वस्ति
भिः।सदा।नः॥४७॥समिद्ध इतिसम्।इद्धः।अग्निः।अश्विना।तप्तः।घर्मः।विराडितिवि।राट्।सुतः।इद्धे।धे
155 नुः।सर-स्वती।सोमम्।शुक्रम्।इह।इंद्रियम्॥४८॥तनूपेतितनू।पा।भिषजा।सुते।अश्विना।उभा।सरस्व
ती।मध्वा।रजांसि।इंद्रियम्।इंद्राय।पथिभिरितिपथि।भिः।वहान्॥४९॥इंद्राय।इंदुम्।सरस्वती।नरा २४४
शंसेन।नग्नहुम्।अधाताम्।अश्विना।मधु।भेषजम्।भिषजा।सुते॥५०॥आजुह्वाना।नद्या।जुह्वाना।सरस्वती॥

इंद्राय। इंद्रियाणि। वीर्यम्। इडाभिः। अश्विनौ। इषम्। सम्। ऊर्जम्। सम्। रयिम्। दधुः॥ ५१॥ अश्विना। नमुचेः।
सुतम्। सोमम्। शुक्रम्। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। सरस्वती। तम्। आ। अभरत्। बर्हिषा। इंद्राय। पातवे॥ ५२॥ कवष्यः।
न। व्यचस्वतीः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रोदसी इति रोदसी। उभे इत्युभे। दुहे। कामान्।
सरस्वती॥ ५३॥ उषसा। उषसेत्युषसा। नक्तम्। अश्विना। दिवा। इंद्रम्। सायम्। इंद्रियैः। संजाने इति सम्। जा ना
नाने। सुपेशसेति सु। पेशसा। सम्। अंजाते इत्यंजाते। सरस्वत्या॥ ५४॥ पातम्। नः। अश्विना। दिवा। पाहि। नक्तम्। स
रस्वति। दैव्या। होतारा। भिषजा। पातम्। इंद्रम्। सचा। सुते॥ ५५॥ तिस्रः। त्रेधा। सरस्वती। अश्विना। भारती। इडा।

तीव्रम्।परिस्क्रुतेतिपरि।स्क्रुता।सोमम्।इंद्राय।सुषुवुः।सुसुवुरितिसुसुवुः।मदम्॥५६॥अश्विना।भेषजम्।मधु।
भेषजम्।नः।सरस्वती।इंद्रे।त्वष्टा।यशः।श्रियम्।रूपंरूपमितिरूपम्।मधुः।सुते॥५७॥ऋतुथेत्यृतुथा।इंद्रः।
145 वनस्पतिः।शशमानः।परिस्क्रुतेतिपरि।स्क्रुता।कीलालम्।अश्विभ्यामित्यश्वि।भ्याम्।मधु।दुहे।धेनुः।सरस्व
ती॥५८॥गोभिः।न।सोमम्।अश्विना।मासरेण।परिस्क्रुतेतिपरि।स्क्रुता।सम्।अधातम्।सरस्वत्या।स्वाहा।इं
द्रे।सुतम्।मधु॥५९॥अश्विना।हविः।इंद्रियम्।नमुचेः।धिया।सरस्वती।आ।शुक्रम्।आसुरात्।वसु।मघा।इं २४५
द्राय।जभ्रिरे॥६०॥यम्।अश्विना।सरस्वती।हविषा।इंद्रम्।अवर्द्धयन्।सः।बिभेद।वलम्।मघम्।नमुचौ।

न्त्रासुरे। सवा॥ ६२॥ तम्। इन्द्रम्। पशवः। सचा। अश्विना। उभा। सरस्वती। दधाना। अभि। अनूषत। हविषा। यज्ञे। इं
द्रियैः॥ ६३॥ यो इंद्रे। इंद्रियम्। दधुः। सविता। वरुणः। भगः। सः। सुत्रामेति सु। त्रामा। हविषपतिः। हविःपतिरिति हः
विः। पतिः। यजमानाय। सश्चत। सविता। वरुणः। दधत्। यजमानाय। दाशुषे। आदत्त। नमुचेः। वसु। सुत्रामेति सु। श्र २
त्रामा। बलम्। इंद्रियम्॥ ६४॥ वरुणः। क्षत्रम्। इंद्रियम्। भगेन। सविता। श्रियं। सुत्रामेति सु। त्रामा॥ यज्ञः सा। बल
म्। दधाना। यज्ञम्। आशात॥ ६५॥ अश्विना। गोभिः। इंद्रियम्। अश्वेभिः। वीर्यम्। बलम्। हविषा। इंद्रम्। सरस्व
ती। यजमानम्। अवर्द्धयन्॥ ६६॥ ता। नासत्या। सुपेशसेति सु। पेशसा। हिरण्यवर्त्तनी इति हिरण्य। वर्त्तनी। नरा।

सरस्वती। हविष्मती॥ इंद्र। कर्मस्विति कर्मऽसु। नः। अवत॥ ७॥ ना। त्रिषतो। सुकर्माणेति सुऽकर्माणा। सा। सुदु
घेति सुऽदुघा। सरस्वती॥ सः। वृत्रहेति वृत्रऽहा। शतक्रतुरिति शतऽक्रतुः। इंद्राय। दधुः। इंद्रियम्॥ विपिपाना
इति विऽपिपाना। सरस्वति। इंद्रम्। कर्मस्विति कर्मऽसु। आवत॥ ८॥ यस्मिन्। अश्वासः। ऋषभासः। उक्ष
146 णः। वशाः। मेषाः। अवसृष्टास इत्यवऽसृष्टासः। आहुता इत्याऽहुताः। कीलालप इति कीलालऽपे। सोमपृष्ठा
येति सोमऽपृष्ठाय। वेधसे। हृदा। मतिम्। जनय। चारुम्। अग्नये॥ ९॥ अहावि। अग्ने। हविः। आस्ये। ते। स्रु
चीवेति स्रुचिऽइव। घृतम्। चम्वीवेति चम्विऽइव। सोमः। वाजसनिमिति वाजऽसनिम्। रयिम्। अस्मे इत्यस्मे। २४६

सुवीरमितिसु।वीरम्।प्रजास्वमितिप्रजा।स्वम्।धेहि।यत्रास्मम्।वदंतेम्॥७०॥अश्विना।तेजसा।चक्षुः।प्राणेन।
सरस्वती।वीर्यम्।वाचा।इंद्रः।बलेन।इंद्राय।दधुः।इंद्रियम्॥७१॥गोमदितिगो।मत्।ऊँइत्यूँ।सु।नासत्या।
अश्वावत्।अश्ववदित्यश्व।वत्।यातम्।अश्विना।वर्तिः।रुद्रा।नृपाय्यमितिनृ।पाय्यम्॥७२॥न।यत्।परः।
न।अंतरः।आदधर्षदित्या।दधर्षत्।वृषण्वसूइतिवृषण्।वसू।दुःशंसइतिदुः।शंसः।मर्त्यः।रिपुः॥
७३॥ता।नः।आ।वोढम्।अश्विना।रयिम्।पिशंगसंदृशमितिपिशंग।संदृशम्।धिष्ण्या।वरिवोविदमि
तिवरिवः।विदम्॥७४॥पावका।नः।सरस्वती।वाजेभिः।वाजिनीवतीतिवाजिनी।वती।यज्ञम्।वष्टु।धिया

वसुरितिधियाऽवसुः।।७५।।चोदयित्री।सूनृतानाम्।चेतंती।सुमतीनामितिसु।मतीनाम्।यज्ञम्।दधे।स
रस्वती।।७६।।महः।अर्णः।सरस्वती।प्र।चेतयति।केतुना।धियः।विश्वाः।वि।राजति।।७७।।इंद्र।आ।याहि।चि
त्रभानोइतिचित्र।भानो।सुताः।इमे।त्वायवइतित्वा।यवः।अण्वीभिः।तना।पूतासः।।७८।।धिया।इषितः।विप्रजू
तइतिविप्र।जूतः।सुतावतः।सुतवतइतिसुत।वतः।उप।ब्रह्माणि।वाघतः।।७९।।तूतुजानः।उप।ब्रह्माणि।
हरिवइतिहरि।वः।सुते।दधिष्व।नः।चनः।।८०।।अश्विना।पिबताम्।मधु।सरस्वत्या।सजोषसेतिस।जो २४७
षसा।इंद्रः।सुत्रामेतिसु।त्रामा।वृत्रहेतिवृत्र।हा।जुषंताम्।सोम्यम्।मधु।।८१।। ।।इतिसंहितापदपाठे

विंशतिमोध्यायः॥ ॥संवत् १६४२ वर्षे भाद्रवा शुदि ४ रवौ॥ ॥अद्येह श्रीमथुरामंडलीवास्तव्ये
श्री[illegible]तेश्वरादिसकलदेवतानां संनिधाने॥ लिखितमिदं पुस्तकं॥ शुभं भवतु॥ ॥श्रीरस्तु॥ ॥ ॥
अदृष्टदोषान्मतिविभ्रमाद्वा। यद्धीनं लिखितं मयात्र। तत्सर्वमार्यैः परिशोधनीयं कोपं न कुर्यात् खलु
लेखकस्य॥१॥ श्रीआभ्यंतरनागरज्ञातीय॥ [illegible] रामदासनेत्र[illegible] पीताम्बर[illegible]॥ २८७
[illegible]॥ ॥छ॥ ॥श्री॥ ॥छ॥ ॥श्री॥ पदनी [illegible] लिखितमिदम्

[illegible] छनीलीनीमनी पथा २० श्रु: रामदानी पोथी पदनी [illegible] ४०

२ श्रीमन्निकदेवकौलविभागपत्री १५८

145

२४७